

BELGELEME VE RAPORLAMA YOLUYLA
TÜRKİYE'DE AYRIMCILIKLA MÜCADELE PROJESİ

HARİTALAMA ÇALIŞMASI RAPORU

Hazırlayanlar
SEVİNÇ ERYILMAZ DİLEK
ULAŞ KARAN

İstanbul, Aralık 2010

HARİTALAMA ÇALIŞMASI RAPORU

Raporu Hazırlayanlar

**Sevinç Eryılmaz Dilek
Ulaş Karan**

İstanbul, Aralık 2010

Haritalama Çalışması Raporu

Raporu Hazırlayanlar: Sevinç Eryılmaz Dilek, Ulaş Karan
Yayına Hazırlayanlar: Gökçeçiçek Ayata, Burcu Yeşiladalı

İstanbul, Aralık 2010

İstanbul Bilgi Üniversitesi

İnsan Hakları Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi

Kurtuluş Deresi Cad. Yahya Köprüsü Sok. No:1 Dolapdere 34440 Beyoğlu - İstanbul

Tel: 0212 253 87 42

Faks: 0212 256 53 63

E-posta: insanhaklarimerkezi@bilgi.edu.tr

Web adresi: <http://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/>

Haritalama Çalışması Raporu, İstanbul Bilgi Üniversitesi İnsan Hakları Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi'nin Şubat 2009 – Mart 2011 arasında yürüttüğü Belgeleme ve Raporlama Yoluyla Türkiye'de Ayrımcılıkla Mücadele Projesi kapsamında hazırlanmıştır. İlk olarak Temmuz 2009'da yayınlanan *Haritalama Çalışması Raporu*, sonraki tarihlerde gönderilen anketler dikkate alınarak 2010 yılında güncellenmiştir.

Proje, Avrupa Birliği'nin Demokrasi ve İnsan Hakları için Avrupa Aracı ve Global Dialogue tarafından finansal olarak desteklenmiştir.

Raporun içeriğinin sorumluluğu tamamen yazarlarına ait olup, hiçbir suretle Avrupa Birliği'nin, Global Dialogue'un ve İstanbul Bilgi Üniversitesi'nin görüşleri veya tutumu şeklinde yansıtılamaz.

Raporun içeriği kaynak gösterilmeden kullanılamaz. Rapor ticari olmayan amaçlarla ve kaynak göstermek kaydıyla çoğaltılabilir.

İçindekiler

Raporu Hazırlayanlar	5
Kısaltmalar	6
Sunuş	7
Giriş	11
Diğer Kurumlarla İlişki Düzeyi ve Kaynaklara Erişim	15
Kurumların aynı alanda çalışan diğer STK'larla/sendikalarla ortaklaşa çalışmalar yürütme konusuna ilişkin yaklaşımları.....	15
Diğer STK'larla/sendikalarla işbirliği deneyiminde yaşanan zorluklar	17
Diğer STK'larla/sendikalarla işbirliği deneyiminin olumlu sonuçları.....	18
Kurumlara devlet tarafından maddi veya ayni olarak kısmen ya da tamamen destek verilmesi	18
Kurumlara özel kuruluşlar veya bireyler tarafından maddi veya ayni destek verilmesi	19
Kaynak yetersizliğinin kurumların etkinliklerinin kapsamını sınırlandırması.....	20
Kurumların kaynak yetersizliği sorununu aşmak için yürüttükleri çalışmalar	21
Kurumların uluslararası düzeyde çalışmaları	21
Uluslararası düzeyde çalışmaların olmamasının nedenleri	21
Uzmanlık Düzeyi	23
Ayrımcılık yasağının kurumun temel çalışma alanı olup olmadığı	23
Ayrımcılık yasağı ile ilgili olarak şimdiye kadar yürütülen faaliyetler	24
Ayrımcılıkla ilgili yürütülen faaliyet türleri.....	27
Faaliyetin süresi.....	28
Faaliyetin sınıflandırması.....	29
Faaliyetin sonuçları ve karşılaşılan güçlükler	30
Faaliyetlerle hedef alınan temel gruplar	31
Faaliyetler sonunda ortaya çıkarılan yayınlar	32
Kurumların ayrımcılık konusunda bireylerden şikâyet başvurusu kabul edip etmediği	32
Kurumların ayrımcılık mağdurlarını temsilen adli veya idari yargı organlarına başvurup başvurmadığı.....	32
Kurumların ayrımcılık mağdurlarına sundukları destekler	33
Kurumların ayrımcılık mağdurlarına ya da mağdur olma potansiyeli taşıyan kişilere sundukları destekler.....	34
Kurumların ayrımcılık yasağı konusunda yasalarda veya hükümet politikalarında değişikliğe gidilmesine yönelik çalışmaları	34
Kurum çalışanlarının katıldıkları eğitimler	35
İhtiyaçlar	37
Kurumların ayrımcılık yasağı çerçevesinde eğitime ihtiyaçları olduğunu düşündükleri konular.....	37
Kurumların ayrımcılık yasağı konusunda karşılaştıkları temel sorunlar	38

Kurumların, ayrımcılık yasağı alanında çalışırken karşılaştıkları sıkıntılar	39
Kurum çalışanlarının ayrımcılık yasağı konusundaki hukuksal düzenlemelere hâkimiyeti	39
Kurum çalışanlarının ayrımcılık yasağı konusundaki ulusal ve uluslararası yargı kararlarına hâkimiyeti.....	40
Kurumların ayrımcılık yasağı konusunda kamuoyunu bilinçlendirici faaliyetleri.....	41
Sonuç	43
Ekler	47
EK-I: Anket Formu	47
EK-II: Örnek Yayınlar	54
EK-III: Çalışmaya Katılan Kurumların İletişim Bilgileri ve Çalışma Alanları	58

Raporu Hazırlayanlar

SEVİNÇ ERYILMAZ DİLEK

Lisans eğitimini Boğaziçi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde tamamladı. Yüksek lisans derecesini Yıldız Teknik Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde "Uluslararası Göç ve Yurttaşlık" başlıklı teziyle 2004 yılında aldı. Halen, İstanbul Bilgi Üniversitesi Siyaset Bilimi Doktora Programı'na devam etmektedir. 2001 yılından bu yana İstanbul Bilgi Üniversitesi İnsan Hakları Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi'nde çalışan Eryılmaz Dilek, 2005 yılından itibaren Merkez'in Kadına Yönelik Ayrımcılığın ve Şiddetin Önlenmesi Çalışma Grubu'nun ve "Türkiye'de Kadınların İnsan Haklarına Saygının Güçlendirilmesi" projesinin koordinatörlüğünü yürütmektedir. *Kadın Hakları: Uluslararası Hukuk ve Uygulama* adlı kitabı derleyenler arasında yer almaktadır. Toplumsal cinsiyet, kadınların insan hakları, kadın emeği, ayrımcılık yasağı, uluslararası göçler ve yurttaşlık konularıyla ilgili araştırmalar ve çalışmalar yürütmektedir.

ULAŞ KARAN

Lisans eğitimini Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde, yüksek lisans eğitimini insan hakları hukuku alanında İstanbul Bilgi Üniversitesi'nde tamamladı. Halen İstanbul Üniversitesi'nde kamu hukuku alanında doktora çalışmasını sürdürmektedir. 2005 yılından bu yana İstanbul Bilgi Üniversitesi İnsan Hakları Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi bünyesinde farklı konularda araştırmalar ve eğitimler yürütmektedir. Aynı zamanda İstanbul Bilgi Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde Anayasa Hukuku araştırma görevlisidir. İnsan hakları alanında çeşitli sivil toplum kuruluşları ile çalışmalar yürütmektedir. *Avrupa Birliği Ülkelerinde Ayrımcılık Yasağı ve Eşitlik Kurumları* adlı bir kitabı ve insan ticareti, sosyal haklar, eğitim hakkı, çocuk hakları, ayrımcılık yasağı, ceza hukukunda alternatif uyuşmazlık çözüm yolları gibi konularda yayımlanmış makaleleri bulunmaktadır.

Kısaltmalar

AB	Avrupa Birliği
BM	Birleşmiş Milletler
FRA	Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı
LGBTT	lezbiyen, gey, biseksüel, travesti ve transseksüel
STGMD	Sivil Toplum Geliştirme Merkezi Derneği
STK	sivil toplum kuruluşu
Tarih Vakfı	Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
vb.	ve benzeri
vs.	ve sair

Sunuş

Haritalama Çalışması Raporu, Şubat 2009-Mart 2011 arasında yürütülen Belgeleme ve Raporlama Yoluyla Türkiye’de Ayrımcılıkla Mücadele Projesi kapsamında hazırlandı. İstanbul Bilgi Üniversitesi İnsan Hakları Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi tarafından yürütülen projenin genel amacı, Türkiye’de süregiden ayrımcı uygulamaların ortaya çıkarılmasına katkıda bulunmak ve ayrımcılıkla mücadeleye yönelik mekanizmaların güçlendirilmesi idi. Sivil toplum kuruluşlarının (STK) ve sendikaların, insan haklarının ve temel özgürlüklerin korunmasında ve ayrımcılıkla mücadelede oynadığı önemli rol, projenin çıkış noktası oldu. Proje kapsamında ırk veya etnik köken, din veya inanç, engellilik, cinsel yönelim veya cinsiyet kimliği ayrımcılık temelleri olarak ele alındı. Proje ile bu temellerde ayrımcılık meselesini ele alan ve bu alanda çalışmalar yapan STK’ların ve sendikaların ayrımcılıkla mücadelede oynadıkları rolün güçlendirilmesi, dolayısıyla bu temellerde ayrımcılığa uğrayan kişi ve gruplarının durumlarının iyileştirilmesine katkı sağlanması hedeflendi. STK temsilcileri, aktivistler, sendika temsilcileri ve avukatlar ise projenin hedef grubunu oluşturdu.

Şubat 2009’dan bu yana projenin genel amacı ve hedefleri doğrultusunda bir dizi faaliyet düzenlendi. Bunlardan ilki, ayrımcılık ile mücadele eden veya bu konular üzerinde çalışan belli başlı STK’ların ve sendikaların ayrımcılıkla mücadelede mevcut durumlarının belirlenmesini hedefleyen bir haritalama çalışması oldu. Haritalama çalışması ile bu alanda çalışan kurumların profili çıkarılarak, ayrımcılık yasağı alanındaki uzmanlıkları ve ihtiyaçları tespit edildi, ayrımcılıkla mücadelede karşılaştıkları güçlükler ortaya çıkarıldı. Bu çalışmayı takiben Kasım 2009’da STK ve sendika temsilcilerine yönelik olarak İstanbul’da iki günlük “İletişim ve Ağ Kurma Semineri” düzenlendi. Her iki çalışma ile STK’lar ve sendikalar arasındaki mevcut ağların güçlendirilmesi ve yeni ağların oluşmasının teşvik edilmesi hedeflendi. Ocak 2010’da biri STK ve sendika temsilcilerine, bir diğeri ise avukatlara yönelik “Ayrımcılık Yasağı Eğitim Semineri: Kavramlar, Hukuksal Temeller, İzleme ve Belgeleme” başlıklı üçer günlük eğitim seminerleri gerçekleştirildi. Bu seminerlerin ardından Haziran 2010’da Batman’da, Temmuz 2010’da ise Bursa’da gene STK ve sendika temsilcilerine yönelik ve önceki seminerlerle benzer içerikli birer günlük eğitim seminerleri gerçekleştirildi. Projede ayrıca, ayrımcılık, ayrımcılığın izlenmesi ve belgelenmesi konularına ilişkin

eğitimlerde ve STK'lar ile sendikaların yürüttüğü izleme ve belgeleme faaliyetlerinde kaynak olarak kullanılmak üzere iki rehber kitap hazırlandı.¹ Projenin son bileşeni olarak, projede ele alınan dört farklı ayrımcılık temelinde (ırk/etnik köken, din/inanç, engellilik, cinsel yönelim/cinsiyet kimliği), Ocak-Haziran 2010 tarihleri arasında gerçekleşen ayrımcılık vakalarını kapsayan izleme raporları hazırlandı. Hazırlanan raporlarla Türkiye'de ayrımcılığın varlığı ve yoğunluğu hakkında bilginin yaygınlaştırılması ve artırılması hedeflendi.²

Projenin hedeflerine ulaşmak için her şeyden önce bu alanda çalışan STK'lar ve konuya ilgi duyan sendikaların ayrımcılıkla mücadelede yaşadıkları tecrübeleri, kazanımları, karşılaştıkları güçlükleri ve ihtiyaçlarını anlamaya yönelik bir çalışma yapmak gerekmektedir. Şu anda okumakta olduğunuz Haritalama Çalışması Raporu bu ihtiyaçtan yola çıkarak hazırlandı. Bu çalışmanın amacı özetle; ırk/etnik köken, din/inanç, engellilik ve cinsel yönelim/cinsiyet kimliği temellerinde ayrımcılıkla mücadele eden veya bu konular üzerinde çalışan belli başlı STK'ların, sivil girişimlerin ve sendikaların haritasının çıkarılması idi. Haritalama çalışması, İnsan Hakları Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi üyesi Uzman Araştırmacı Sevinç Eryılmaz Dilek ve Hukuk Fakültesi Araştırma Görevlisi Ulaş Karan tarafından yürütüldü. İlk olarak Temmuz 2009'da yayınlanan Haritalama Çalışması Raporu, sonraki tarihlerde gönderilen anketler dikkate alınarak güncellendi ve Aralık 2010'da tekrar hazırlandı.

Rapor içerisinde tekrarlardan kaçınmak ve akıcılığı sağlamak için STK, sendika ve sivil girişimlerin tümü "kurum" olarak anılmaktadır. Çalışma ile, anket yollanan kurumların profilinin çıkarılması, bu alandaki uzmanlıklarının tespit edilmesi ve ayrımcılıkla mücadelede karşılaştıkları güçlüklerin ve ihtiyaçlarının tanımlanması ile birlikte, ayrımcılık vakalarının izlenmesine, belgelenmesine ve raporlanmasına yönelik eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesi hedeflendi. Çalışmanın uzman ekibi tarafından hazırlanan anket formlarının ilgili kurumlar (STK'lar, sendikalar ve sivil girişimler) tarafından doldurulması neticesinde toplanan bilgiler derlenip analiz edilerek hem bir veri tabanı oluşturuldu hem de bu bilgiler ışığında analitik bir değerlendirme yapıldı. Anket formları 179 STK, sendika ve sivil girişimle paylaşıldı, bunun sonucunda 75 kurum anketi yanıtlayarak okumakta olduğunuz çalışmaya katkıda bulundu.

Çalışma sırasında anket formlarının dönüşü için öngörülen tarihi ertelememiz gerekti. Bunun nedenlerinden biri, yanıt beklenen STK'lar için iş yoğunluğu ve zaman yetersizliği iken, sendikalar için formun doldurulmasıyla ilgili karar alma süreçlerinin uzun zaman alması idi. Başka bir neden ise hem STK'ların hem de sendikaların pek çoğunun bu tür çalışmaların bir yere varmadığı yönündeki olumsuz yargılarını değiştirmek için harcanan çabanın yanıt alma süresini uzatması idi. Bazı STK'lar ve sendikalar ayrımcılık yasağı alanında çalışmadıklarını belirterek, bazı STK'lar ise kimlik temelinde çalışıyor olmalarına rağmen ayrımcılıkla mücadele etmediklerini veya bu şekilde addedilmek istemediklerini dile getirerek haritalama çalışmasına dâhil olmamayı tercih etmişlerdir. Kimlik temelli çalışan STK'ların ayrımcılık yasağı alanında çalışmadıklarını ifade etmeleri, bu STK'ların bir bölümü bilinçli olarak bu yönde bir ifadeyi tercih ediyorsa da, bu konuda yaşanan kafa karışıklığını ortaya koymuştur. Bu çalışma sırasında yaptığımız bir başka gözlem ise, özellikle büyük ölçekli STK'lar anketi yanıtlamama nedenlerini zaman yetersizliği ile açıklarken, yeni kurulmuş veya daha küçük ölçekte veya yerel düzeyde çalışan STK'ların ankete katılım konusunda ve düzenlenecek etkinliklerden haberdar olma konusunda çok heyecanlı olduklarıydı.

---

¹ İdil Işıl Gül ve Ulaş Karan tarafından hazırlanan ayrımcılık yasağı ile ilgili rehber kitaplara <http://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr> adresinden ulaşabilirsiniz.

² Bağımsız araştırmacılar tarafından hazırlanan izleme raporlarına <http://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr> adresinden ulaşabilirsiniz.

Anket çalışmasında karşılaştığımız diğer güçlükler ise; kurumlarda irtibata geçilecek veya ankete katılım konusunda karar verecek kişinin belirsiz olması, bazı sendikaların anketi doldurma konusunda gönüllü olmaması, kimi kurumların da konu “ürkütücü” geldiği veya onları “aştığı” gerekçesiyle anket çalışmasına katılım konusundaki isteksizliği olarak sıralanabilir. Ayrıca, kurumların iletişim bilgilerinin güncel olmaması da kurumlara erişimi zorlaştırmıştır.

Proje ekibi olarak ikinci adımımız, anket çalışmasına katılmak isteyip zaman yetersizliği dolayısıyla katkı sağlayamayan veya henüz erişemediğimiz STK’ların, sendikaların ve sivil girişimlerin de ihtiyaçlarını ve durumlarını içerecek şekilde haritalama çalışmasını genişletmek ve güncellemek oldu. Raporun ilk baskısında ek olarak anket formunu sunmamızın bir sebebi de haritalama çalışmasını geliştirmeye ve güncellemeye yönelik bu hedefimizdi. Raporun bu basımında da anket formuna yer verilmiştir. Bunun nedeni hem raporun hangi sorular üzerinden şekillendiğinin okuyucular tarafından görülmesine imkân tanımak hem de bundan sonraki benzer çalışmalara destek olmaktır.

Rapor beş bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde haritalama çalışmasının nasıl yürütüldüğüne dair bilgi sunulmuştur. Aynı bölümde, anket çalışmasına katılan ve farklı ayrımcılık temellerinde faaliyet yürüten kurumlar hakkında öne çıkan bazı bilgiler paylaşılmıştır. Raporun ikinci bölümünde, anket çalışmasına katılan kurumların diğer kurumlarla ilişkilerine dair bilgiler derlenmiştir. Bu bölümde, anketi yanıtlayan kurumların diğer kurumlarla ortak çalışma yürütme konusundaki deneyimleri, bu konudaki yaklaşımları ve ortak çalışma yürütürken yaşadıkları zorluklar sunulmuştur. Raporun üçüncü bölümünde, anket çalışmasına katılan kurumların ayrımcılık yasağı alanındaki uzmanlıklarına, bu alandaki faaliyetlerine ve bu çalışmaları yaparken karşılaştıkları güçlükler yer verilmiştir. Bu bölümde, kurumların bireysel başvurular karşısında nasıl hareket ettiklerine, ayrımcılık mağdurlarına sundukları destek ve destek türleri ile bu kişileri temsilen adım atıp atmadıklarına dair bilgiler yer almaktadır. Üçüncü bölümde ayrıca, kurumların ayrımcılık yasağı alanında katıldıkları eğitim programlarına dair bilgiler de sunulmuştur. Raporun dördüncü bölümü, anket çalışmasına katılan kurumların ayrımcılık yasağı alanındaki ihtiyaçlarına ve karşılaştıkları güçlükler dair yöneltilen sorulara verdikleri yanıtları içermektedir. Raporun son bölümü, araştırma sonucunda öne çıkan bulguların aktarıldığı özet ve analiz kısmıdır. Rapora ek olarak, bu çalışmada kullanılan anket formunun örneği, anket çalışmasına katılan kurumların ayrımcılık alanına yönelik çıkardığı yayınların listesi ve çalışmaya katılan kurumların iletişim bilgilerinin ve çalışma alanlarının bulunduğu liste sunulmuştur.

Ayrıca, ön plana çıkan ve başarılı uygulama olarak nitelendirilebilecek çalışmalar kurum ismi belirtilerek raporun farklı bölümlerinde ele alınmıştır. Belirtmek istediğimiz bir diğer nokta ise toplumsal cinsiyet temelinde ayrımcılığın bu proje kapsamında ele alınmadığı fakat ayrımcılığın çok katmanlı doğası (ya da farklı ayrımcılık temellerinin kimi zaman birbirinden bağımsız düşünülmemesi) dikkate alınarak bazı bölümlerde kadına yönelik ayrımcılıktan da bahsedilmiştir.

Raporda yer alan bilgiler bu proje kapsamında İnsan Hakları Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi ile bilgi paylaşan kurumların sunduğu verilerin derlenmesinden ve araştırmacıların yaptıkları yorumlardan, gözlemlerden, bilgi birikimlerinden ve araştırmacıların saha tecrübelerinden oluşmaktadır. Bu çalışma sonucunda elde edilen bulgular Türkiye’deki STK’ların ve sendikaların genelini temsil ettiği şeklinde bir iddia taşımamaktadır ve böyle algılanmamalıdır.

Haritalama çalışması kapsamında, Sivil Toplum Geliştirme Merkezi çalışanlarına proje ekibiyle değerli bilgilerini paylaştıkları, İnsan Hakları Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi’nin eski görevli öğrencisi Beril Eski’ye veri girişi çalışmasını titizlikle yürüttüğü, katılımcı STK ve sendikaların temsilcilerine kısıtlı vakitlerine rağmen anket çalışmasına

katılım sağladıkları ve Sevinç Eryılmaz Dilek ile Ulaş Karan'a yürüttükleri özverili ve titiz çalışma için teşekkür etmek istiyoruz.

Son olarak, projeye finansal destek sağlayan Avrupa Birliği'ne ve Global Dialogue'a, ayrıca proje süresince çalışmalarımıza sunduğu katkı ve destekten dolayı İstanbul Bilgi Üniversitesi'ne teşekkürlerimizi sunmak isteriz.

Proje Ekibi

Burcu Yeşiladalı ve Gökçeçeçek Ayata

Giriş

Bu çalışma, İstanbul Bilgi Üniversitesi İnsan Hakları Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi tarafından Şubat 2009 – Mart 2011 arasında yürütülen Belgeleme ve Raporlama Yoluyla Türkiye’de Ayrımcılıkla Mücadele Projesi çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. Proje, Türkiye’de ayrımcılıkla mücadeleye yönelik mevcut mekanizmaları güçlendirmeyi ve süregelen ayrımcı uygulamaların ve pratiklerin ortaya çıkarılmasına katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Bu amaca ulaşmak için özellikle Avrupa Birliği (AB) tarafından 2000 yılında yayınlanan, ırk ayrımcılığına karşı mücadeleyi öngören Irk Eşitliği Direktifi’nde³ ve istihdamda eşit muameleyi öngören İstihdamda Eşitlik Direktifi’nde⁴ yer alan ayrımcılık temellerinden ırk veya etnik köken, din veya inanç, engellilik ve cinsel yönelim temelli ayrımcılık konularıyla ilgili çalışmalar yapan sivil toplumun, ayrımcılıkla mücadeledeki rolü güçlendirilmeye çalışılmıştır.

Proje çerçevesinde gerçekleştirilen ilk çalışma haritalama çalışmasıdır. Toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılık konusu bu proje ve bu çalışma kapsamında ele alınmamaktadır. Ancak ayrımcılık çoklu (çok katmanlı) olabildiği, farklı ayrımcılık temellerini bir arada içerebildiği ve kimi zaman birbirinden bağımsız düşünülmemeyeceği için raporun bazı bölümlerinde toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılıktan da söz edilmiştir. Haritalama çalışması ile ırk veya etnik köken, din veya inanç, engellilik ve cinsel yönelim veya cinsiyet kimliği temellerinde ayrımcılık ile mücadele eden veya bu konular üzerinde çalışan belli başlı STK’lar, sivil girişimler ve sendikalar tanımlanmıştır. Bu çalışmayla, belirtilen alanlarda çalışan kurumların profilleri çıkarılmış, bu alandaki uzmanlıkları tespit edilmeye ve ayrımcılıkla mücadelede karşılaştıkları güçlükler ve ihtiyaçlar tanımlanmaya çalışılmıştır. Ayrıca çalışma kapsamında, bu kurumların ayrımcılık vakalarının izlenmesi, belgelenmesi ve raporlanmasına yönelik eğitim ihtiyaçlarının ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Bu tür bir haritalama, mevcut iletişim ağlarını tanımlamanın yanı sıra, yeni iletişim ağlarının kurulmasına katkıda bulunma anlamına da gelmektedir.

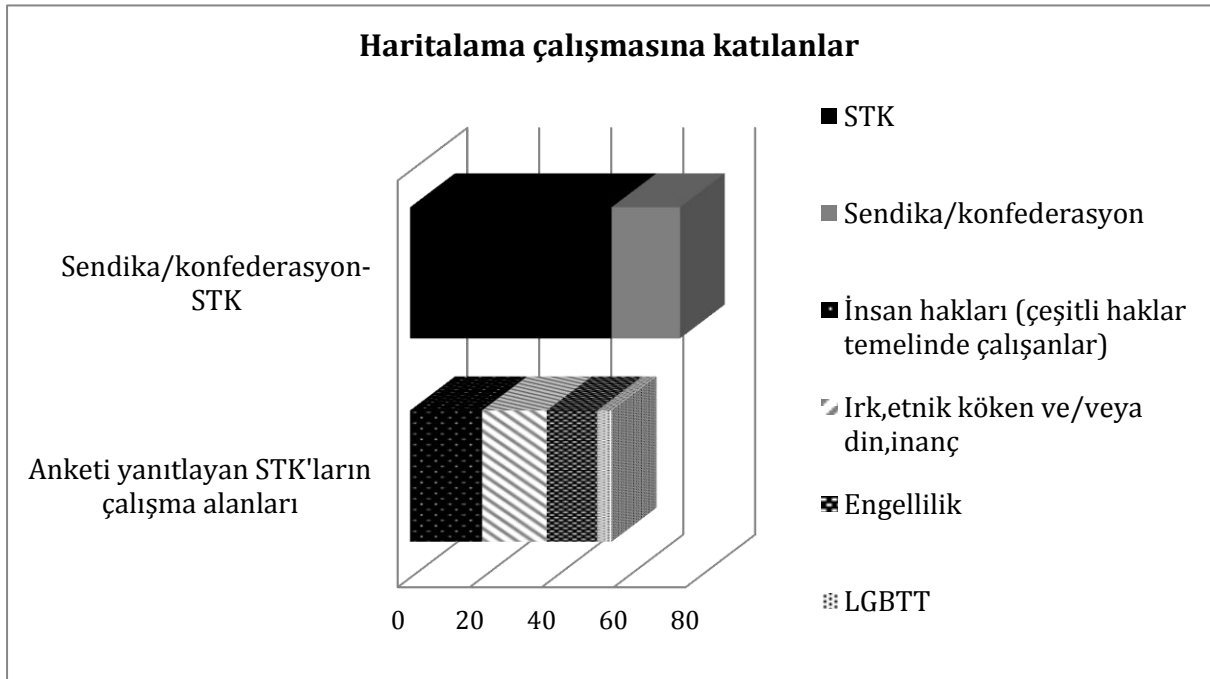
---

³ Irk veya Etnik Kökenine Bakılmaksızın Kişilere Eşit Muamele Edilmesi İlkesinin Uygulanmasına Dair 29 Haziran 2000 tarihli ve 2000/43/EC sayılı Konsey Direktifi.

⁴ İstihdam ve Meslekte Eşit Muameleye Dair Genel Çerçeve Oluşturan 27 Kasım 2000 tarihli ve 2000/78/EC sayılı Konsey Direktifi.

Çalışma kapsamında, raporu hazırlayan araştırmacılar tarafından hazırlanan ve raporun ekinde yer alan anket formu STK'lar, sivil girişimler ve sendikalara iletilmiştir. Anket formu beş bölümden oluşmaktadır. Formun birinci bölümünde kurumsal bilgiler, ikinci bölümde diğer kurumlarla ilişki düzeyi ve kaynaklara erişim, üçüncü bölümde uzmanlık düzeyi, dördüncü bölümde ihtiyaçlar ve ek bölümde yayınlar hakkında bilgi istenmektedir. Kurumsal bilgileri içeren ilk bölüm değerlendirmeye alınmamış, ancak kurumsal bilgilere ayrımcılık konusunda çalışan örgütlerin yer aldığı ve genişletilmeye açık bir veri tabanı niteliğinde, raporla birlikte İstanbul Bilgi Üniversitesi İnsan Hakları Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi'nin web sitesinde yer verilmiştir.⁵ Elinizdeki rapor, anketin ilk bölümü dışında kalan bölümleri dikkate alınarak hazırlanmıştır. Anket, ayrımcılık alanında çalışma yürüten STK ve sendikalara teknik imkânlar ölçüsünde e-posta, faks veya posta yoluyla ulaştırılmıştır.

Türkiye'de ayrımcılık yasağı alanında çalışan kurumlar çeşitli biçimlerde örgütlenmiş durumdadır. Bunlar, Türk hukukuna uygun kurulmak durumunda olan sendikalar, vakıflar ve dernekler ile herhangi bir tüzel kişiliği olmayan platform, inisiyatif vb. adlarla anılan diğer sivil toplum örgütlenmeleridir. Çalışmada ırk veya etnik köken, din veya inanç, engellilik ve cinsel yönelim temelinde çalışma yürüten 179 kuruma anket formu gönderilmiş, bunlardan 75 tanesi geri dönüş yapmıştır. Bu 75 kurum sırasıyla; 19 sendika ve konfederasyon, 18 ırk/etnik köken veya din/inanç temelli ya da bu iki alanı da kapsayan çalışmalar yapan STK, 14 engellilik temelli çalışan ve 4 cinsel yönelim temelinde çalışan STK'dan oluşmaktadır. Ayrıca, genel olarak insan hakları alanında, çeşitli haklar temelinde çalışma yürüten veya çalışmaları kapsamında insan haklarına da yer veren 20 kurum da anketi doldürmüştür. Kurumsal bilgilerinin oluşturulacak veri tabanında yer almasını kabul etmeyen 4 kurum haricinde, kurumlarla ilgili bilgiler raporun ekinde yer almaktadır. Çalışmada yer alan kurumların yapılarına ve çalışma alanlarına aşağıda kısaca değinilmektedir.

⁵ Haritalama çalışmasına katılan kurumların iletişim bilgilerinin ve çalışma alanlarının bulunduğu listeye Ek III'ten ulaşabilirsiniz.

Türkiye’de diğer hak ve özgürlüklerin yanı sıra ayrımcılıkla mücadele alanında da çalışma yürüten bazı insan hakları örgütleri bulunmaktadır. 1980’li yılların ikinci yarısında ortaya çıkmaya başlayan bu örgütler arasında yer alan önde gelen kuruluşlar İnsan Hakları Derneği (İHD), İnsan Hakları ve Mazlumlar İçin Dayanışma Derneği (MAZLUMDER) ve Türkiye İnsan Hakları Vakfı’dır (TİHV). Özellikle bu kurumlara da anket formu gönderilmiş ve ayrımcılık yasağı alanında yürüttükleri çalışmalar, yaşadıkları sıkıntılar, eksiklikleri ve ihtiyaçları belirlenmeye çalışılmıştır.

Bunların yanı sıra, ayrımcılıkla mücadele konusunda aktif olarak çalışan başka STK’lar da bulunmaktadır. Örneğin; ilköğretim ve lise ders kitaplarında insan hakları ile ilgili kapsamlı bir proje yürütmüş olan Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı (Tarih Vakfı), Roman hakları üzerine çalışmalar yapan Ulaşılabilir Yaşam Derneği (UYD) ve Helsinki Yurttaşlar Derneği (hYd), azınlık haklarının geliştirilmesiyle ve Türkiye’de ayrımcılığın yok edilmesiyle ilgili projeler yürüten Toplum ve Hukuk Araştırmaları Vakfı (TOHAV) bunlardan bazılarıdır. Çalışmaları daha uzun bir geçmişe dayanan insan hakları STK’ları, örneğin Uluslararası Af Örgütü-Türkiye, İnsan Hakları Gündemi Derneği, İHD, MAZLUMDER ve TİHV, ırk, etnik köken, din, (zihinsel ve fiziksel) engellilik, cinsiyet, yaş ve cinsel yönelim dâhil olmak üzere çeşitli ayrımcılık temelleri üzerinde çalışmaktadır.

Engellilerin haklarıyla ilgili çalışan Türkiye Sakatlar Derneği, Türkiye Körler Federasyonu, Fiziksel Engelliler Vakfı, Özürlüler Vakfı ve Altı Nokta Körler Derneği gibi kurumlar ise engellilere destek sunmakta, engellilerin haklarına ve kamu hizmetlerine erişiminin tam anlamıyla gerçekleşebilmesinin güvence altına alınması ve istihdama dâhil edilmeleri için çaba göstermektedir.

Merkezi Ankara’da olan Kaos Gey ve Lezbiyen Kültürel Araştırmalar ve Dayanışma Derneği (Kaos-GL) ve merkezi İstanbul’da olan Lambdaistanbul LGBTT Dayanışma Derneği (Lambdaistanbul), Türkiye’de cinsel yönelim konusuna odaklanan başlıca iki STK’dır. Bu dernekler dışında Pembe Hayat LGBTT Dayanışma Derneği ve Siyah Pembe Üçgen İzmir Cinsel Yönelim ve Cinsiyet Kimliği Araştırmaları ile Ayrımcılığına Karşı Dayanışma Derneği yeni kurulan ve aynı alanda çalışan örgütlerdir. Lambdaistanbul ve Kaos-GL lezbiyen, gey, biseksüel, travesti, transseksüel bireylere hukuki yardım sunmaktadır.

Türkiye’de belirli bir etnik ya da dini gruba yönelik çalışan çok sayıda STK bulunmaktadır. Bu kurumlar genellikle belli kimlikler çerçevesinde bir araya gelen kişiler ve/veya gruplar tarafından kurulmuştur. Bu kurumlar arasında Kafkas Dernekleri Federasyonu, Hacı Bektaş Veli Anadolu Kültür Vakfı, Romanlar Sosyal Kültür Dostluk ve Dayanışma Derneği, Edirne Roman Kültürünü Araştırma Geliştirme Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği gibi kurumlar yer almaktadır.

Çalışmada sendikalar da ağırlıklı yer tutmaktadır. Türkiye’de sendikalar genel olarak ayrımcılık yasağı hakkında bilgi eksikliği çekmekte ve cinsiyet ayrımcılığı dışında kalan ayrımcılık türleri konusunda çalışma yürütmemektedir. Sendikaların, istihdam alanıyla sınırlı olan yetkileri dışında yer alan konularda etkin olma noktasında genel olarak isteksiz oldukları göze çarpmaktadır. Türkiye’de önde gelen altı sendika konfederasyonu bulunmaktadır. Bunlar; Türkiye Kamu Çalışanları Sendikaları Konfederasyonu (Türkiye Kamu-Sen), Memur Sendikaları Konfederasyonu (Memur-Sen), Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu (KESK), Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK), Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu (TÜRK-İŞ) ve Hak İşçi Sendikaları Konfederasyonu’dur (HAK-İŞ). Sendikalar belirlenmiş iş kolları çerçevesinde faaliyet yürütmektedir ve herhangi bir iş kolunda (örneğin eğitim) birbiriyle rekabet içinde çalışan farklı sendikalar bulunmaktadır. Aynı iş kolunda faaliyet yürüten bu sendikalar büyük oranda farklı konfederasyonlara üyedir.

Son olarak, belirtmek isteriz ki bu çalışmada yer alan bilgiler ve yorumlar İstanbul Bilgi Üniversitesi İnsan Hakları Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi ile bilgi paylaşan kurumların sunduğu bilgilerin derlenmesinden, araştırmacıların yorumlarından,

gözlemlerinden, bilgi birikimlerinden ve saha tecrübelerinden oluşmaktadır. Rapor, Türkiye'deki STK ve sendikaların genelini temsil ettiği şekilde bir iddia taşımamaktadır, o nedenle rapordaki bulgular bu yönde algılanmamalıdır.

Diğer Kurumlarla İlişki Düzeyi ve Kaynaklara Erişim

Bu bölümde, STK'lara ve sendikalara (bundan sonra kurumlar olarak ifade edilecektir) diğer kurumlarla ilişkileri ve kaynaklara erişimleri ile ilgili dokuz soru yöneltilmiştir. Kurumların, aynı alanda çalışan diğer STK'larla/sendikalarla ortak çalışmalar yürütüp yürütmedikleri, bu konudaki yaklaşımları, işbirliği deneyimleri, varsa ne tür zorluklar yaşadıkları, bu tür deneyimlere dair olumlu olarak değerlendirebilecekleri konuların neler olduğu, devlet tarafından maddi veya ayni olarak tamamen veya kısmen desteklenip desteklenmedikleri, kurumların özel sektör tüzel kişileri veya gerçek kişilerden maddi veya ayni destek alıp almadıkları, kaynak yetersizliğinin kurumların etkinliklerinin kapsamını sınırlandırıp sınırlandırmadığı, kaynak yetersizliği sorununu aşmak için ne gibi çalışmalar yaptıkları, uluslararası düzeyde çalışma yürütüp yürütmedikleri, eğer yürütmüyorsa bunun en önemli üç nedeninin ne olduğunu düşündükleri sorulmuştur. Aşağıda her bir soruya verilen yanıtlar ayrı bölümler halinde değerlendirilmiştir.

Kurumların aynı alanda çalışan diğer STK'larla/sendikalarla ortaklaşa çalışmalar yürütme konusuna ilişkin yaklaşımları

Kurumlara, aynı alanda çalışan diğer STK'larla/sendikalarla ortaklaşa çalışmalar yürütüp yürütmedikleri ve bu konuya dair yaklaşımlarının ne olduğu sorulmuştur. Soruyu yanıtlayan 74 kurumdan 70'i aynı alanda çalışan kurumlarla ortaklaşa çalışmalar yürüttüğünü belirtmiştir. Yine aynı sayıda kurum çeşitli nedenlerle, diğer kurumlarla işbirliğine önem atfettiklerini ifade etmiştir.

Verilen yanıtlarda, kurumlar arasında gerçekleşen işbirliğinin sadece belli konularla sınırlı olduğu göze çarpmaktadır. Ortak faaliyetler büyük oranda geçici nitelikte ve belirli günlerde veya haftalarda yapılan etkinlikler temelinde olmaktadır. Bazı kurumlar tarafından aynı alanda çalışan kurumların benzer projeler yaptığı, bu çalışmalar kapsamında genellikle aynı şehirlere gidildiği ve

aynı insanlara ulaşıldığı/görüşüldüğü, dolayısıyla hem emeğin hem de güçlkle elde edilen maddi kaynakların bölündüğü, çalışmalar sonunda farklı raporların yayınlandığı ancak bu raporların etkilerinin sönük kaldığı ifade edilmiştir. Çalışmada göze çarpan bir diğer nokta ise, genel olarak hak temelli çalışan insan hakları örgütleri ile diğer alanlarda çalışan kurumlar arasındaki işbirliğinin zayıf olmasıdır. Ankete verilen yanıtların tümü göz önünde tutulduğunda, kurumların işbirliğine ilişkin soruya kendileriyle benzer alanlarda çalışma yürüten diğer kurumlarla işbirliğine önem atfettikleri ve ortaklaşa çalışmalar yürüttükleri yönünde yanıt vermelerine rağmen fiilen işbirliği halinde yürüttükleri faaliyetlerin oldukça sınırlı olduğu görülmektedir.

Anketlerde STK'ların, geleneksel olarak hitap ettikleri "toplulukları" etkileyen belirli konular üzerinde (örneğin engellilik) çalışırken işbirliğine gittikleri, farklı alanlardaki insan hakları ihlalleri veya farklı temellerdeki ayrımcılık vakaları konusunda işbirliğinin sınırlı hale geldiği görülmektedir. Bu konuda, özellikle cinsel yönelim ve engellilik temellerinde çalışan kurumların ilgi alanlarında çalışan diğer STK'lar ile sıkı ilişki içerisinde oldukları ve bu alanlarda oluşmuş olan resmi (federasyon veya konfederasyon) veya gayriresmi (platform şeklindeki) ağlar içerisinde faaliyet yürüttükleri gözlemlenmektedir. Diğer yandan, ırk veya etnik köken, din veya inanç temelli çalışan STK'lar arasındaki işbirliğinin sadece belli ve benzer veya aynı konularda çalışan STK'lar arasında olduğu göze çarpmaktadır. Örneğin; Alevi kimliği temelinde çalışan STK'lar işbirliği yaparken bu ortak çalışma platformuna etnik köken temelli çalışan STK'lar genellikle dâhil olamamaktadır/olmamaktadır. Anket bulguları değerlendirildiğinde, Giriş bölümünde belirtilen AB'nin ayrımcılıkla ilgili direktifleri ve dolayısıyla bu çalışma kapsamındaki ayrımcılık (ırk veya etnik köken, din veya inanç, engellilik ve cinsel yönelim temelli ayrımcılık) alanlarında, kurumlar arası yardımlaşma/işbirliği uygulamalarının bazı sınırlı örnekler dışında ortaya çıkmadığı söylenebilir.

Sendikalar açısından ise STK'larla karşılaştırıldığında belirgin bir farklılık göze çarpmaktadır. Sendikalar, konfederasyon çatısı altında bir araya gelmekte ve çalışma hayatıyla ilgili konularda "Emek Platformu" adı altında birbirleriyle yakın ilişki içinde çalışmaktadırlar. Emek Platformu; Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu (TÜRK-İŞ), Hak İşçi Sendikaları Konfederasyonu (HAK-İŞ), Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK), Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu (KESK), Türkiye Kamu Çalışanları Sendikaları Konfederasyonu (Türkiye Kamu-Sen), Memur Sendikaları Konfederasyonu (Memur-Sen), Bağımsız Kamu Görevlileri Sendikaları Konfederasyonu (BASK), Türkiye İşçi Emeklileri Derneği (TİED), Tüm İşçi Emeklileri Dul ve Yetimleri Derneği (TÜMEMEKDER), Tüm BAĞ-KUR Emeklileri Derneği, Türkiye Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB), Türkiye Barolar Birliği (TBB), Türk Dışhekimleri Birliği (TDB), Türk Eczacıları Birliği (TEB), Türk Tabipleri Birliği (TTB), Türk Veteriner Hekimleri Birliği (TVHB) ve Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği'nin (TÜRMOB) bir araya gelmesi ile 1999 yılında oluşmuştur ve zaman zaman ortak etkinlikler düzenlemektedir. Bunun ötesinde, sendikaların büyük şehirlerde bulunan şubelerinin hemen hepsi tarafından da çeşitli platformlar kurulmuştur. İşveren sendikaları da ülke çapında Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (TİSK) çatısı altında örgütlenmiş durumdadır, Konfederasyon'a üye sendikalar arasında işbirliği mevcuttur.

Her ne kadar sendikalar arasında işbirliği düzeyi yüksekse de bu çalışmanın konusu olan ayrımcılık yasağı alanında işbirliği, cinsiyet ayrımcılığı temelinde gerçekleşmekte ve bu temelde de sadece belli sendikalarla sınırlı kalmaktadır. Diğer ayrımcılık temelleri büyük oranda ya sendikaların çalışma alanları ya da işbirliği kapsamı dışında bırakılmaktadır. İşçi ve kamu çalışanları sendikaları arasında işbirliği kuruluş amaçları gereği asıl olarak, kamu ve

özel işletmelerle yapılan toplu görüşmeler/sözleşmeler ve istihdama yönelik diğer konularda ortaya çıkmaktadır.

Anket çalışması, Türkiye’de ulusal ölçekte işleyen işbirliği ağlarının oldukça az sayıda olduğunu ortaya koymaktadır. Türkiye’de ayrımcılık yasağı da dâhil olmak üzere birçok alanda kurumsallaşmış sivil toplum ağları bulunmamaktadır. Son zamanlarda oluşturulan iki ağ girişimi kayda değer niteliktedir. Bunlardan ilki, AB tarafından sağlanan fonlar vasıtasıyla kurulan, diğer alanların yanı sıra insan hakları ve ayrımcılık yasağı konusunda da çalışmalar yürüten Sivil Toplum Geliştirme Merkezi Derneği’dir (STGMD). STGMD, Türkiye’de STK’ların kapasitesinin gelişimini ve ağların oluşturulmasını sağlamayı hedeflemektedir. Diğer bir ağ girişimi ise insan hakları alanında kurulmuştur ve İnsan Hakları Ortak Platformu (İHOP) adını taşımaktadır. Bu ağ girişimi Helsinki Yurttaşlar Derneği, İnsan Hakları Derneği ve Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi’nden oluşan bağımsız bir platformdur. İHOP, Türkiye’de insan hakları, özgürlükler ve demokrasinin gelişimi alanlarında çalışmalar yürüten bağımsız bir platformdur. Misyonunu Türkiye’deki insan hakları hareketinin kapasitesini, unsurları arasındaki işbirliğini ve genel etkisini güçlendirmek olarak tanımlamıştır. Platformun çalışma şekli, platform üyesi kurumların etkinliklerinin ve çabalarının güçlendirilmesine ve bu kurumların faaliyetlerinin desteklenmesine dayalıdır. Platformun ilgilendiği çalışma sahalarından biri de ayrımcılık yasağıdır.

Çalışmada verilen yanıtlar göz önünde tutulduğunda, mevcut ağların varlığına karşın genel olarak ayrımcılık yasağı özel olarak ise ayrımcılık temellerinden biri veya birkaçı üzerine çalışan kurumların dâhil olduğu yeni ağların oluşturulması ve ağların ayrımcılıkla mücadeledeki önemi ve işlevi üzerine farkındalığın artırılmasına yönelik çalışmalar yürütülmesi gerektiği ortaya çıkmıştır.

Diğer STK’larla/sendikalarla işbirliği deneyiminde yaşanan zorluklar

Haritalama çalışmasına katılan kurumlardan 70’i aynı alanda çalışan kurumlarla ortaklaşa çalışmalar yürüttüklerini ve diğer kurumlarla işbirliğine önem attiklerini ifade etmiştir. Kurumlara diğer STK’larla/sendikalarla işbirliği deneyimleri varsa ne tür zorluklar yaşadıkları sorulduğunda, bu soruyu yanıtlayan 57 kurumun büyük çoğunluğu, aynı alanda çalışan kurumlarla ortaklaşa çalışmalar yürüttüklerini ancak bu ortaklıklar sırasında zorluklar yaşadıklarını ifade etmiştir. Bu konuda özellikle siyasi görüş ayrılıklarına dair yapılan bazı vurgular göze çarpmıştır. Genellikle sendikalar tarafından, siyasi görüş farklılıklarının öne çıktığı durumlarda sendikalar arası işbirliği konusunda zorluklar yaşandığı vurgulanmıştır. Kurumlar bu konuda genel olarak aşağıdaki unsurları karşılaşılan sorunlar olarak belirtmiştir:

- Ortak dil, üslup ve anlayış eksikliği,
- Profesyonel çalışma eksikliği,
- Öne geçme kaygısı,
- İşbölümünün dengeli oluşturulamaması,
- Süreklilik sağlanamaması,
- Kurumlarda sürekli erişilebilecek bir yetkilinin bulunmaması,
- Ortak çalışma yapacak fiziksel alanların kısıtlı olması veya olmaması,
- Maddi zorluklar,
- Kurumları temsil eden kişilerin sürekli değişmesi,
- Sivil toplum alanına dair bilgi eksikliği.

Yukarıda belirtilen dışında öne çıkan bir diğer sorunlu alan ise, işbirliği sırasında eş zamanlılığın sağlanamaması ve birlikte yürütülen faaliyetlerde iş yükünün çoğu zaman kurumlar arasında eşitsiz dağılımıdır. Türkiye’de işbirliği deneyimlerinin sınırlılığı göz önünde tutulduğunda vurgulanan diğer bir nokta da karar alma süreçlerinde ortaya çıkan sıkıntılar olmuştur.

İşbirliğiyle ilgili dikkat çekici bir başka nokta ise insan hakları alanında çalışan kurumların LGBTT bireylerin insan hakları konusunda genellikle homofobik davranmaları, bu durumun da aynı çatı altında çalışma imkânını ortadan kaldırmasıdır. Cinsel yönelim temelli çalışan kurumlar, mevcut yasal sistem kurumsallaşmalarına engel olduğu için ortak faaliyetlerde zaman zaman sorunlar yaşandığını belirtmişlerdir. İfade edilen bir diğer nokta ise, ayrımcılık alanında çalışan diğer örgütlerin LGBTT bireylerin yaşadığı ayrımcılığın farkında olmasına karşın, kimi zaman LGBTT bireylere yönelik gerçekleşen ayrımcılık vakalarını öncelikli görmemeleri olmuştur.

Diğer STK'larla/sendikalarla işbirliği deneyiminin olumlu sonuçları

Kurumlara diğer STK'larla/sendikalarla işbirliği deneyimlerinde olumlu olarak değerlendirdikleri sonuçların neler olduğu sorulmuştur. Soruyu yanıtlayan 62 kurumun hepsi bir önceki soruda belirtilen sıkıntılara karşın işbirliği deneyimlerinden olumlu bir şekilde bahsetmektedir. İşbirliği deneyimlerinde kurumlar tarafından olumlu olarak değerlendirilen noktalar arasında şunlar öne çıkmaktadır:

- Çalıştıkları konuyla ilgili olarak farklı yaklaşımları tanıma fırsatı sunması,
- Farklı düşündükleri noktalar açısından diğer kurumlara kendilerini tanıtmaya fırsatı sunması,
- Kurumlar arası önyargıların kırılması,
- Kurumların toplumda daha görünür hale gelmesi,
- Kurumlar arasında deneyim ve bilgi paylaşımı,
- Kurumlar arasında birlikte çalışma yürütme kültürünün oluşması,
- STK'lar tarafından bugüne kadar süregelen ortak dil yaratamama eksiğinin ortadan kaldırılması,
- Daha önce erişilemeyen kişi veya gruplara erişim olanağı ile daha geniş toplumsal kesimlere ulaşımın sağlanması,
- Kaynakların ve uzmanlıkların paylaşılması ve etkili kullanımı,
- Uzun vadeli işbirliklerine olanak sağlanması,
- Daha tecrübeli ve kurumsallaşmış örgütlerin yeni kurulanlara kapasite konusunda katkı sunması,
- İşbirliği sayesinde daha başarılı sonuçlar alınması.

Özellikle ayrımcılıkla mücadele amacıyla yapılan işbirlikleri açısından dile getirilen bir başka konu, birbirleriyle daha önce temas etmemiş ve diğerlerine karşı önyargı ile bakan farklı toplumsal grupların, birbirlerini tanımasıyla ve önyargıların ortadan kalkmasıyla sonuçlanan diyalogun varlığı olmuştur. Farklı kimlik temelli gruplar arasında işbirliğinin ortaya çıkışıyla bu grupların birbirleriyle yakınlaştıkları ifade edilmiştir. Soruya verilen yanıtlar, farklı kurumlar arasında işbirliğine gidilmesi konusunda genellikle bir önyargının olmadığını ve birlikte çalışmalar yürütme noktasında bir arzunun varlığını ortaya koymuştur.

Kurumlara devlet tarafından maddi veya ayni olarak kısmen ya da tamamen destek verilmesi

Kurumlara devlet tarafından maddi veya ayni olarak kısmen ya da tamamen desteklenip desteklenmedikleri sorulmuştur. Soruyu yanıtlayan 72 kurumdan 69 tanesi, devlet tarafından kısmen veya tamamen maddi veya ayni destek alamadığını belirtmiştir. Destek alabildiğini belirten 3 kurum için ise devlet tarafından, kurum üyelerine yönelik sosyal yardım olarak değerlendirilebilecek maddi veya ayni yardım yapılmasının ya da idarenin bazı olanaklarının (toplantı salonu vs.) kullanılmasının söz konusu olduğu görülmüştür. Türkiye'de STK'lar için temel gelir kaynağı üye aidatları veya destekçi bağışları, sendikalar için ise üye aidatlarıdır.

Türkiye’de STK’ların devletten maddi destek alması olağan bir uygulama değildir. Devletin genel olarak STK’lara, özel olarak ise ayrımcılık yasağı üzerine çalışan kurumlara sunduğu özel bir fon bulunmamaktadır. Türkiye’de yerel yönetimlerin STK’lara maddi veya aynı katkı sağlaması da yaygın bir uygulama değildir. Bu bağlamda belediyeler özellikle sosyal yardım veya sosyal hizmetler alanında, iç göç, afete hazırlık, aile içi şiddet, kadın sığınakları, üreme sağlığı, engellilere hizmet, sokakta çalışan ve/veya yaşayan çocuklar, barınma ve sağlık koşulları ile ilgili konularda STK’larla işbirliği yapma eğilimi içindedirler. Ancak bu işbirliği genellikle kurumsal değildir ve yerel yönetimlerin veya karar alma yetkisi olan kişilerin değişmesiyle durum değişebilmektedir. STK’lar insan hakları ihlallerine karşı daha “sert” bir duruş içine girdiklerinde işbirliği zora girebilmektedir. Belediyeler genellikle kendi bakış açılarına veya siyasi görüşlerine yakın STK’ları destekleme eğilimi içindedirler. İşbirliği genellikle STK’lara yerel yönetim hizmetlerinin ve belediye olanaklarının ücretsiz sunulması şeklinde gerçekleşmektedir.

Bu işbirliği anlayışı sendikalarla yerel yönetimler arasındaki ilişkilerde geçerli değildir. Sendikalar ve yerel yönetimler arasında işbirliği yapıldığı neredeyse hiç görülmemektedir. Sendikalar açısından bir diğer sorun da 2821 Sayılı Sendikalar Kanunu’nun 40. maddesi gereğince; sendikaların devlet kaynaklı bağış veya yardım kabul edememesine dair yasaktır. Bu yasa, sendikalar tarafından anket çalışmasında devletten destek alınmaması noktasında sıklıkla vurgulanmıştır.

Ayrımcılık yasağı ile ilgilenen STK’lar genellikle devlet finansmanını, bağımsızlıklarını ve etkinliklerinde devlete karşı sergiledikleri eleştirel dili tehlikeye atacak bir unsur olarak algılamaktadırlar. Bu nedenle, ayrımcılık alanında çalışan bazı STK’lar, devletle maddi getirisi olan bir ilişki içerisinde olmamayı kendileri tercih etmektedir.

Kurumlara özel kuruluşlar veya bireyler tarafından maddi veya aynı destek verilmesi

Kurumlara özel kuruluşlardan (özel sektör kuruluşları, hükümetler arası örgütler, uluslararası yardım kuruluşları) veya bireylerden maddi veya aynı destek alıp almadıkları sorulmuştur. Bir önceki sorudaki eğilimin aksine, bu soruyu yanıtlayan 70 kurumdan 35’i olumlu yanıt vermiştir. Yukarıda da belirtildiği üzere Türkiye’de kurumlar genellikle üyelerinden aldıkları kayıt ücreti ve aidatlarla devamlılıklarını sağlamaktadır. Kurumlar ayrıca AB’nin veya diğer kuruluşların sunduğu özel fon kaynaklarına başvurabilmekte ve bu fon kaynaklarından faydalanabilmektedir. Öte yandan, Türkiye’deki özel sektör kuruluşları çoğunlukla sosyal yardım projelerine veya eğitim alanına yönelik çalışmalara maddi destek sunmaktadır. Özel sektör kuruluşları, insan hakları projeleri ve özel olarak ayrımcılık yasağı ile ilgilenme konusunda isteksiz gözükmemektedir. Bu konuda verilebilecek tek olumlu örnek HIV/AIDS konusunda çok uluslu bazı şirketlerin Pozitif Yaşam Derneği’ne sunduğu maddi yardımdır. Söz konusu Dernek, yerli şirketlerin bu anlamda daha az ve seyrek olarak maddi destek sunduklarını belirtmiştir. LGBTT alanında çalışan kurumlar ise Türkiye kaynaklı özel kuruluşlardan maddi destek alamadıklarını aktarmıştır.

Özel kuruluşlardan destek alabildiğini belirten kurumların büyük bir kısmı proje bazında ve genellikle Birleşmiş Milletler (BM), AB ve diğer uluslararası örgütlerden maddi destek aldıklarını ifade etmişlerdir. Ancak alınan desteklerin sadece projeye sınırlı olması, kurumların kapasitelerinin güçlendirilmesi açısından eksik ve kurumsal giderlerin karşılanması için yetersiz kalmaktadır. Maddi ve aynı yardımlar açısından özel kuruluşlar veya bireyler tarafından sunulan destekler arasında tam zamanlı veya yarı zamanlı çalışan personelin ücretlerinin karşılanması, etkinlikler için bazı mekânların ücretsiz olarak tahsis edilmesi, düzenlenen bazı etkinliklerin maliyetinin karşılanması gibi örnekler sıralanmıştır.

Türkiye’de derneklerin vergiden muaf tutulabilmeleri için kamu yararına kurulmuş dernek statüsüne sahip olmaları gerekmektedir ancak bu statü sadece Bakanlar Kurulu kararı

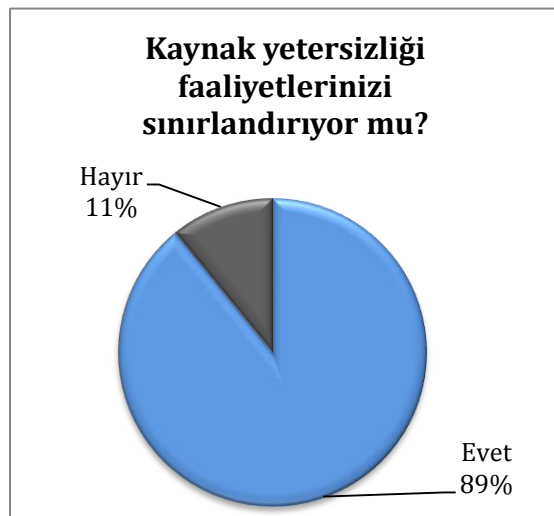
ile gerçekleştirebilmektedir. Bugüne kadar genellikle Yardım Sevenler Derneği, Verem Savaş Derneği gibi sosyal hizmet ve sosyal yardım alanlarında çalışan sınırlı sayıda derneğe bu statü tanınmış durumdadır. Anketi yanıtlayan kurumlar arasında Türkiye Sakatlar Derneği ve Türkiye Görme Engelliler Derneği kamu yararına çalışan dernek statüsüne sahiptir.

Yanıtlarda belirtilen bir diğer nokta ise, sadece üyelik aidatı veya bağışlara dayalı olarak faaliyet sürdüren kurumların, üye sayılarında düşüş veya yardım toplama faaliyetlerinde yolsuzluğa karıştığı ortaya çıkan benzer nitelikte kurumların bu fiillerinin kamuoyunda olumsuz bir önyargı yaratması gibi nedenlerle aidat ve bağış miktarlarında azalma yaşaması durumunda, etkinliklerinin de sekteye uğraması riskiyle karşı karşıya kalmalarıdır.

Sendikalar açısından bir önceki soruda bahsedilen 2821 Sayılı Sendikalar Kanunu'nun 40. maddesi gereğince; sendikaların işverenlerden, işveren kuruluşlarından, esnaf ve küçük sanatkârlar kuruluşlarından, derneklerden, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarından ve vakıflardan yardım ve bağış alması yasaktır. Bu yasa, sendikalar tarafından bu çalışmada sıklıkla vurgulanmıştır. Sendikalar için mevcut olanaklardan biri, üyesi buldukları uluslararası kuruluşlarla yürüttükleri ortak projelerin fonlarından sağlanan ve üyelere yönelik eğitim faaliyetlerinde kullanılan maddi kaynaklardır.

Kaynak yetersizliğinin kurumların etkinliklerinin kapsamını sınırlandırması

Kurumlara kaynak yetersizliğinin, etkinliklerinin kapsamını sınırlandırıp sınırlandırmadığı sorulmuştur. Soruyu yanıtlayan 74 kurumdan 66'sı kaynak yetersizliğinin etkinliklerini sınırlandırdığını ifade etmiştir. STK'ların yaşadığı en önemli sorunun kaynak yetersizliği olduğu görülmektedir. Bu sorun genel olarak tüm STK'lar, özel olarak da ayrımcılık yasağı alanında çalışan STK'lar için büyük kaygı konusudur. Zaman ve emek, çoğunlukla kaynakla ilgili problemlerin çözümü için harcanmaktadır. Bu durumun, STK'ların temel ve zorunlu etkinliklerinin yanında çoğunlukla başka konulara vakit harcanmasına sebep olduğu tespit edilmiştir. Fon kaynaklarının çoğu yürütülen proje esnasında ve sadece o proje için kullanılabilir. Bunun sonucu olarak faaliyetlerin devamlılığı kesintiye uğramakta, STK çalışanlarının sayısında düşüşler yaşanmaktadır. Maddi yetersizlikler nedeniyle hedeflenen etkinliklerin gerçekleştirilemediği, kullanılan mekânın kirası gibi aylık sabit giderlerin varlığı nedeniyle harcamaların azaltıldığı, bu yüzden uzun süreli etkinliklerin planlanmadığı, dolayısıyla proje temelli faaliyetlere ağırlık verildiği, bunun sonucunda özellikle uluslararası kuruluşlar tarafından sunulan fonlara bağımlı kalındığı yanıtlarda öne çıkmıştır.

Sendikaların kaynakları, STK'lardan çok daha geniştir. Üyelerinin maaşlarından her ay kesilen aidatlardan ve diğer gelirlerden oluşan bütçeleri, sendikaların STK'lardan daha az maddi sıkıntı yaşamalarını sağlamaktadır. Ancak yukarıda da ifade edildiği gibi mevcut yasal düzenlemeler dolayısıyla sendikaların ek gelir elde edebilecekleri kaynaklar sınırlıdır. Uzun süredir farklı sebeplere bağlı olarak yaşanan üye kayıpları nedeniyle geçmişte maddi açıdan daha az sıkıntı yaşayan sendikaların bugün daha fazla sıkıntı yaşadığı görülmektedir. Sendikalar, verdikleri yanıtlarda kimi eylemlerinin ve eğitim çalışmalarının kapsamını bu nedenle daraltmak zorunda kaldıklarını vurgulamışlardır.

Kurumların kaynak yetersizliği sorununu aşmak için yürüttükleri çalışmalar

Kurumlara kaynak yetersizliği sorununu aşmak için ne gibi çalışmalar yaptıkları sorulmuştur. Soruyu yanıtlayan 64 kurum farklı yöntemlerle kaynak yetersizliği sorununu aşmaya çalıştıklarını ifade etmiştir. STK'lar tarafından, kaynak yetersizliğini aşmaya yönelik başvurulan yöntemler arasından öne çıkanlar şunlardır:

- Üyelerden veya toplumun farklı kesimlerinden bağış toplanması,
- Üye aidatlarının düzenli toplanmaya çalışılması,
- Kamu kurum ve kuruluşlarından yardım talep edilmesi,
- Hazırlanan kurum logolu ürünlerin (tişört, kitap, DVD, kupa, rozet vs.) satışa sunulması,
- Sosyal etkinlikler (kermes, eğlence vs.) ve konserler düzenlenmesi,
- Faaliyetlerin projelendirilerek, ulusal ve uluslararası hükümet dışı kuruluşlar, uluslararası yardım kuruluşları, vakıflar, dernekler vb. kurumlara hibe için başvurulması,
- Mevzuatın olanak tanıdığı ölçüde iktisadi işletme kurulması ve yardım toplanması
- Özel kuruluşların sponsorluğu.

Tüzel kişiliği olmayan platform ya da inisiyatif şeklinde örgütlenen grupların faaliyetlerinin projelendirilmesi mümkün olmadığı için yukarıda belirtilen yöntemlerin büyük bölümü bu gruplarca kullanılamamakta ve kaynak sorunu ortaya çıkmaktadır. Bu gruplar faaliyetlerini yürütmek için, bakış açısı bakımından kendilerine yakın olarak gördükleri bazı dernekler aracılığıyla fon kaynakları yaratmaya çalıştıklarını belirtmişlerdir.

Yanıtlarda, proje temelli çalışma yönteminin yarattığı sorunlara da dikkat çekilmiş ve STK'ların kaynak bulmadan ve proje üretmeden faaliyet yürütemez hale geldikleri ifade edilmiştir. Bu sebeple gönüllülük temelinde proje ve programlar yürütülmesinin önemsenmesi ve bunun için çaba gösterilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Sendikaların karşılaştıkları kaynak sıkıntısını aşma yönünde attıkları adımlar ise; üyelerden üyelik aidatı dışında dayanışma için maddi destek toplama, üyesi olunan uluslararası federasyonlardan proje desteği alma ve temel gelir kaynakları olan üye aidatlarını artırmak için üye sayısının artırılmasına yönelik örgütlenme faaliyetleri gerçekleştirmektedir. Sendikalar, yaşadıkları sıkıntıların etkisinin azaltılması noktasında mevcut kaynakların olabildiği ölçüde etkin ve verimli kullanılmaya çalışıldığını ve yeri geldiğinde kimi gider kalemlerinden tasarruf yapıldığını vurgulamışlardır.

Kurumların uluslararası düzeyde çalışmaları

Kurumlara uluslararası düzeyde çalışma yürütüp yürütmedikleri sorulmuştur. Soruyu yanıtlayan 72 kurumdan 52'si uluslararası düzeyde çalışmalar yürüttüklerini belirtmiştir. Bu kurumlar özellikle üyesi buldukları uluslararası federasyonlar ya da konfederasyonlar aracılığı ile uluslararası alanda çalışmalara katıldıklarını ifade etmiştir. Ancak verilen yanıtlar, uluslararası alanda ne gibi çalışmalar yürütüldüğünü ortaya koyar nitelikte olmadığından yeterli değildir. Kurumsallaşmış bazı STK'ların ve sendikaların büyük bölümü uluslararası federasyonlara veya konfederasyonlara üyedir ve çeşitli biçimlerde bu yapılarla ilişki içerisindedir. Bununla beraber küresel veya bölgesel düzeyde ortaya çıkmış ağlarla yakın ilişki ve eşgüdüm içerisinde çalışmanın neredeyse yok denecek kadar az olduğu görülmüştür.

Uluslararası düzeyde çalışmaların olmamasının nedenleri

Kurumlardan bir önceki soruya olumsuz yanıt vermişlerse bunun en önemli üç nedenini sıralamaları istenmiştir. Çoğunluğu STK'lardan oluşan 20 kurum uluslararası alanda çalışma

yürütmediğini belirtmiştir. STK'lar bu durumun altında yatan en önemli nedenleri aşağıdaki şekilde sıralamışlardır:

- Deneyim eksikliği,
- Kaynak yetersizliği,
- Gönüllü sayısının azlığı,
- Altyapı sorunları,
- Uzman personel eksikliği,
- Yabancı dil bilen gönüllü veya personel azlığı,
- Mevzuatın getirdiği sınırlamalar,
- İlkesel olarak yerel çalışmalara öncelik verilmesi,
- Uluslararası kurumlarla bağlantıların kurulamaması.

Söz konusu nedenlerle STK'lar daha çok ulusal düzeyde çalışmalar yürütmektedir. Sendikalar ise uzun bir süredir küresel ölçekte örgütlenmiş ve çeşitli işkollarına göre ayrılmış federasyonlara veya konfederasyonlara üyedir ve bu federasyonlar ve konfederasyonlar ile belli düzeyde ilişki içerisinde bulunmaktadır.

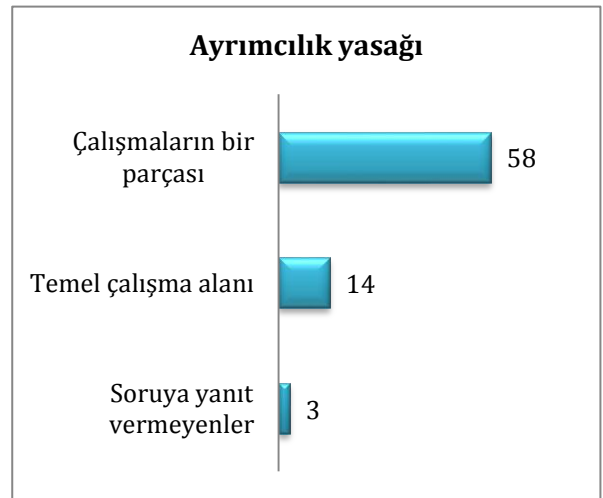
Uzmanlık Düzeyi

Bu bölümde kurumlara, ayrımcılık alanındaki uzmanlık düzeylerinin belirlenmesine yönelik 15 soru yöneltilmiştir. Kurumlara, ayrımcılık yasağının temel çalışma alanları mı yoksa çalışmalarının bir parçası mı olduğu, daha önce ayrımcılık yasağı konusunda faaliyet yürütüp yürütmedikleri, eğer yürütmüşlerse bunların ne tür faaliyetler olduğu, faaliyetlerin süresi, sınıflandırması, sonuçları ve karşılaşılan güçlükler, hedef alınan gruplar, faaliyetler sonunda ortaya çıkan yayınlar, ayrımcılık vakaları konusunda bireylerden şikâyet başvurusu alıp almadıkları, ayrımcılık mağdurlarını temsilen adli veya idari yargı organlarına başvurmaları mümkün olmasa bile bu süreçlerde mağdurlara ne tür destekler sundukları, ayrımcılık yasağı konusunda yasalarda veya hükümet politikalarında değişikliğe gidilmesine yönelik olarak ne tür çalışmalar yürüttükleri ve kurum çalışanlarının aldıkları eğitimler sorulmuştur. Aşağıda her bir soruya verilen yanıtlar ayrı başlıklar halinde değerlendirilmiştir.

Ayrımcılık yasağının kurumun temel çalışma alanı olup olmadığı

Kurumlara, ayrımcılık yasağının temel çalışma alanları mı yoksa çalışmalarının sadece bir parçası mı olduğu sorulmuştur. Bu soruya verilen yanıtlardan, ayrımcılık yasağının kurumlardan yalnızca 14 tanesinin temel çalışma alanı olduğu ortaya çıkmaktadır. 58 kurum, ayrımcılık yasağının çalışmalarının sadece bir parçası olduğunu belirtmiştir. Üç kurum ise, temel çalışma alanı veya çalışmaların bir parçası seçeneklerinden hiçbirini işaretlememiştir.

Temel çalışma alanı olarak ayrımcılık yasağına işaret eden kurumların biri hariç tümü STK'dır. Soruyu yanıtlayan 18 sendikadan sadece biri ayrımcılık yasağının temel çalışma alanı olduğunu belirtmiştir. Herhangi bir seçenek işaretlemeyen kurumlardan ikisi işveren sendikası, biri ise STK'dır. Söz konusu STK'nın ayrımcılık yasağı alanında çalışma yürütmemesi doğrudan kapasitesiyle ilişkilendirilebilir. Zira söz konusu STK ayrımcılığın oldukça açık bir biçimde ortaya çıktığı temellerden biri olan etnik köken alanında çalışmalar yürütmektedir.

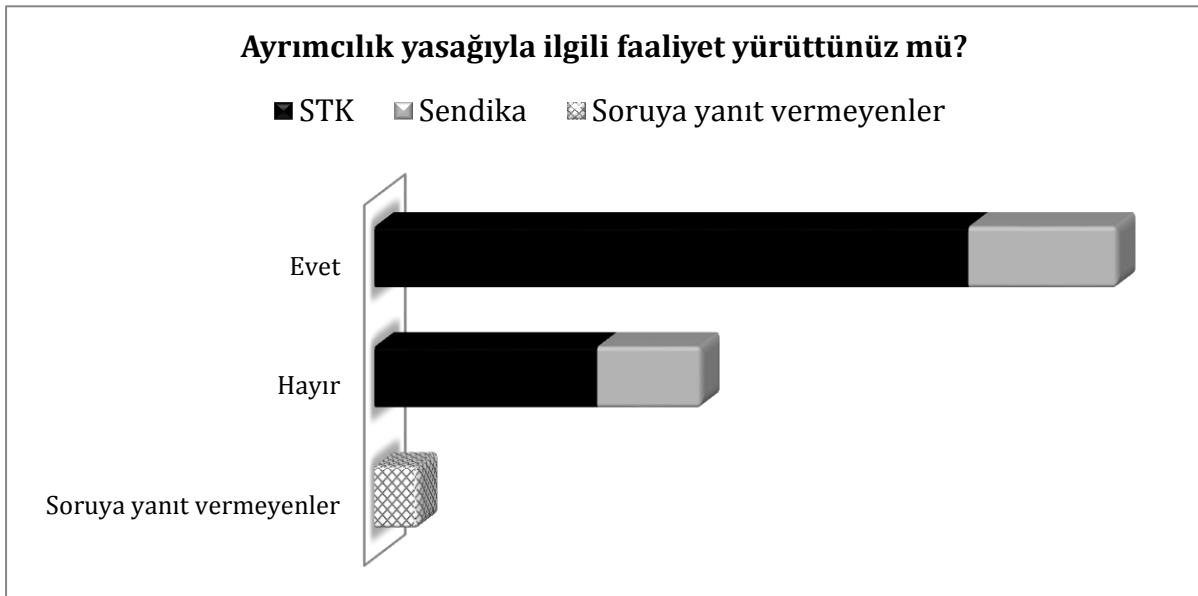

Bu soruya verilen yanıtlardan ayrımcılık yasağını temel çalışma alanı olarak belirlemiş kurumların sayısının oldukça az olduğu ortaya çıkmaktadır. Ayrımcılık yasağını temel çalışma alanı olarak ifade eden STK'lar arasında engellilik ve cinsel yönelim temelinde ayrımcılıkla mücadele eden STK'lar ön plana çıkmaktadır. Bu STK'ların yanı sıra genel olarak insan hakları alanında çalışan STK'lar da ayrımcılık yasağını temel çalışma alanları olduğunu ifade etmişlerdir.

Ayrımcılık yasağı ile ilgili olarak şimdiye kadar yürütülen faaliyetler

Kurumlara, ayrımcılık yasağı ile ilgili olarak yürüttükleri proje, kampanya, çalışma ve araştırma gibi faaliyetlerinin olup olmadığı sorulmuştur. Bu soruya yanıt veren 72 kurumdan 50'si daha önce ayrımcılık yasağıyla ilgili faaliyetleri olduğunu belirtirken, 22'si bu konuda şimdiye kadar hiçbir çalışma yürütmediklerini ifade etmiştir. Soruya olumlu yanıt veren kurumlardan 10'u sendika, 40'ı ise STK'dır. Ayrımcılık yasağı konusunda herhangi bir çalışma yürütmediklerini belirten kurumların 7'si sendika, 15'i ise STK'dır. Bir başka deyişle, araştırmaya katılan sendikaların % 55'i, STK'ların ise % 70'i daha önce ayrımcılık yasağı ile ilgili çalışma yürüttüklerini belirtmiştir.

Bu soruya verilen yanıtlardan kurumların % 66'sının ayrımcılık yasağına aşına oldukları ve bu alanda çeşitli çalışmalar yürüttükleri ortaya çıkmıştır. Ancak, bu konuda şimdiye dek hiçbir çalışma yürütmediklerini belirten kurumların sayısı da (22) hiç az değildir. Anketi yanıtlayan kurumların belirli ayrımcılık temelleri üzerinde çalışan kurumlar oldukları göz önünde bulundurulduğunda daha önce bu konuda bir faaliyet yürütmemiş olduklarını görmek beklenmedik bir sonuç olmuştur. Bunun nedenlerinin ayrıca araştırılması gerekmektedir.

Bu alanda çalışma yaptıklarını belirten kurumlardan faaliyetleri hakkında bilgi vermeleri istenmiştir. Kurumların bu soruya verdikleri yanıtlar çerçevesinde, ayrımcılık yasağı konusunda bugüne kadar yürüttükleri faaliyetler aşağıdaki şekilde sınıflandırılmıştır:

1- Farkındalık yaratma faaliyetleri: Bu tarz faaliyetler, ayrımcılığın ve ayrımcılık yasağının ne olduğu konusunda kamuoyuna veya özel hedef kitlelere yönelik farkındalık yaratmayı amaçlamaktadır. Aşağıda sıralanan türde aktiviteler bu kapsamda değerlendirilebilir:

- Proje geliştirme ve yürütme,
- Sempozyum, panel, konferans, atölye çalışması, seminer düzenleme,

- Eğitim düzenleme,
- Kampanya yürütme,
- Yayın hazırlama (broşür, el kitabı vb.),
- Öğrenci kampı gerçekleştirme,
- Medyada konunun ele alınmasını sağlama, radyo programları hazırlama, basın açıklamaları yapma.

2- Yasal düzenlemelerin oluşturulmasına yönelik çabalar: Bu tür faaliyetler, yasal düzlemde mevcut olan düzenlemeler veya eksiklikler üzerinden yapılan değerlendirmeleri içermektedir. Aşağıda sıralanan türde aktiviteler bu kapsamda değerlendirilebilir:

- Mevcut yasaların taranarak ayrımcılık içeren hükümlerin ve uygulamaların tespit edilmesine, değiştirilmesine veya iptaline yönelik çabalar (örneğin; Vakıflar Kanunu'ndaki ayrımcı hükümlerin ve Türk Ceza Kanunu'nun 216. ve 301. maddelerinin değiştirilmesine yönelik çabalar),
- Mevcut yasalardaki eksikliklerin tespit edilerek giderilmesine yönelik girişimler (örneğin; Türk Ceza Kanunu'nun ayrımcılığa ilişkin 122. maddesine ve Anayasa'nın 10. maddesine "cinsel yönelim" kavramının eklenmesine dair girişimler, Özürlüler Kanunu'na ayrımcılık yasağının dâhil edilmesi konusundaki çabalar),
- Yeni yasal düzenlemelerin oluşturulması sürecine katkıda bulunmaya dönük çabalar (örneğin; Özürlüler Vakfı 2005 yılında çıkan 5378 Sayılı Özürlüler Kanunu'na örgüt adına katkı sunmaya çalışmıştır).

3- Hak arama mücadeleleri, mağdurlara idari ve yargısal destek sağlama: Gerçekleşen hak ihlallerinde ayrımcılığın söz konusu olduğu durumlarda mağdurlara idari başvuru yollarında ve yargısal usullerde destek sağlamak yürütülen faaliyetler arasında belirtilmiştir. Örneğin, Batıkent Zihinsel Engellileri Koruma Derneği, dernek üyelerinden birinin "muhtaç olmak koşulu ile 65 yaşını doldurmuş yaşlılar ile 18 yaşından büyük özürlüler ve kanunen bakmakla yükümlü olduğu 18 yaşını tamamlamamış özürlü yakını bulunan Türk vatandaşlarına aylık bağlanmasını" düzenleyen 2022 Sayılı Kanun'un uygulanmasından doğan mağduriyetini gidermek üzere Ankara Bölge İdare Mahkemesi'nde dava açtıklarını aktarmıştır. Bu çerçevede bir diğer örnek; Uluslararası Hrant Dink Vakfı tarafından okullarda "Sarı Gelin" belgeselinin gösterilmesine karşı açılan davadır. Çağdaş Hukukçular Derneği İzmir Şubesi de, ayrımcılık yasağı ile ilgili davaları takip ettiklerini belirtmiştir. Özürlüler Vakfı Genel Merkezi tarafından üyelerine ücretsiz hukuki destek sağlamak üzere bir hukuk bürosunun oluşturulduğu ve ihtiyaç duyulduğunda hukuki danışmanlık hizmeti verildiği ifade edilmiştir.

4- Yayın hazırlama: Ayrımcılık alanında çalışan kurumların bu alanda yürüttükleri bir diğer faaliyet yayın hazırlama ve yayınlamadır. Örneğin; İnsan Hakları Gündemi Derneği (İHGD) *Ayrımcılığa Karşı Uluslararası İnsan Hakları Mevzuatı ve Ayrımcılık Karşıtı Hukuk* kitaplarını yayınlamıştır. Sivil Toplum Geliştirme Merkezi Derneği (STGMD) *Hep Yenik Başlama Duygusu - Türkiye'de Ayrımcılık Uygulamaları: Mağdurlar ve Uzmanlar Anlatıyor* başlıklı kitabı 2007 yılında Türkçe, 2009 yılında ise İngilizce olarak yayınlamıştır. STGMD'nin iki ayda bir çıkardığı *Siviliz* isimli bültende de ayrımcılık ve ayrımcılıkla mücadele konusunda haber, söyleşi ve yazılar sıklıkla yer almaktadır. Edirne Roman Kültürünü Araştırma Geliştirme Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği'nin (EDROM), *European Roma Rights Centre* (Avrupa Roman

Hakları Merkezi) ve Helsinki Yurttaşlar Derneği ile birlikte yayına hazırladığı *Biz Buradayız* adlı yayın da bu tür faaliyetlere bir başka örnektir.

5- Kamuoyu oluşturma: Bu tarz faaliyetler, medya aracılığıyla toplumun genelinde bu konuda bir görüş oluşturmaya yönelik çabaları içermektedir. Örneğin; Türkiye Özürlüler Eğitim ve Dayanışma Vakfı (ÖZEV) ankete vermiş olduğu yanıtta, “Engelli Parkı” adındaki park projesinin engellenmesi ve mevcut parkların her kesimden insana hitap etmesi için düzenlemeler yapılması konusunda girişimde bulunduğunu belirtmiştir.

6- Lobicilik, savunuculuk: Bu tarz faaliyetler yukarıda sıralanan dört başlıkla da kesişmektedir. Farkındalık yaratma, yasal düzenlemelerin hazırlanmasına veya değiştirilmesine katkıda bulunma, hak arama mücadeleleri ve yargı süreci, kamuoyu oluşturma lobicilik ve savunuculuk aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Türk İşaret Dili’nin resmi bir dil statüsü kazanması konusunda Türkiye Milli İşitme Engelliler Federasyonu’nun (TIEMF) çabaları bu çerçevede değerlendirilebilir.

7- Sivil toplumu destekleme: Sivil Toplum Geliştirme Merkezi Derneği’nin (STGMD) sivil toplum örgütlerine sunduğu küçük kampanya desteklerinin iki temel alanından birisi “her türlü ayrımcılığın önlenmesi”dir. Ayrıca, ayrımcılığa uğrayan dezavantajlı grupların yürüttüğü ağ kurma, lobi ve savunuculuk gibi çalışmalar, STGMD’nin sunduğu uzman, toplantı ve kurumsal kapasite geliştirme vb. destekleri sağladığı çalışma konularının başında gelmektedir. STGMD tarafından yürütülen küçük hibe programları, ayrımcılık ve ayrımcılıkla mücadeleyle doğrudan ve dolaylı ilişkisi olan projelere destek verebilecek şekilde tasarlanmıştır.

8- Eğitim düzenleme: Ayrımcılık alanında çalışan ve bu alanda belirli bir uzmanlığa sahip olan bazı kurumlar yine bu alanda çalışan kişi ve kurumlara yönelik eğitimler düzenlemektedir. Örneğin; Sivil Toplum Geliştirme Merkezi Derneği’nin sivil toplum örgütlerine sunduğu eğitimler arasında ayrımcılık ve ayrımcılıkla mücadele konuları da yer almaktadır. Yine, İnsan Hakları Gündemi Derneği temel çalışma alanlarından biri olan insan hakları eğitimi çalışmalarında, ayrımcılık yasağı ile ilgili konulara yer verdiğini ve dezavantajlı gruplarla eğitim çalışmaları yaptığını belirtmiştir. Spina Bifida Derneği Ankara Şubesi, İzmir Kalkınma Ajansı tarafından finansal olarak desteklenen Genç Engellilerin Toplumla Bütünleşmesi Projesi kapsamında, engelli ve engelli olmayan gençlere, onların ailelerine ve yakınlarına ve kamu çalışanlarına yönelik olarak düzenlenen eğitim programlarında, insan hakları, ayrımcılık, engellilik ve insan hakları, BM tarafından kabul edilen Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme, savunuculuk, başvuru mekanizmaları gibi konulara yer verildiğini belirtmiştir.

9- Araştırma, anket düzenleme: Bu tarz çalışmalar, belli temalar çerçevesinde, mevcut ayrımcılık vakalarının veya olguların tespitine yönelik faaliyetlerdir. Tarih Vakfı’nın eğitim alanında yürüttüğü çalışmalar, özellikle tarih ders kitapları ve tüm ders kitapları genelinde yer alan ayrımcı ifadelerle yönelik yürüttüğü projeler ya da Lambdaistanbul’un 2005 yılında 396 eşcinsel ve biseksüelle görüşerek, bu kişilerin yaşadıkları sorunları tespit etmeyi amaçladığı çalışma bu tarz faaliyetlere örnek verilebilir. Yine, Türkiye İnsan Hakları Vakfı’nın Tarih Vakfı ile birlikte yürüttüğü Ders Kitaplarında İnsan Hakları Projesi de buna bir örnektir.

10- İmza kampanyaları, kampanyalar düzenleme: Buna örnek olarak, Irkçılığa ve Milliyetçiliğe DurDe Girişimi’nin (DurDe), 20.000 destek imza topladığı “301

Kaldırılınsın, Irkçılar Yargılansın” kampanyası verilebilir. Pembe Hayat LGBTT Dayanışma Derneği ankete verdiği yanıtta, cezaevlerindeki LGBTT tutuklulara yönelik cezaevlerinde gerçekleşen ayrımcılığa karşı bir kampanya başlatacağını belirtmiştir.

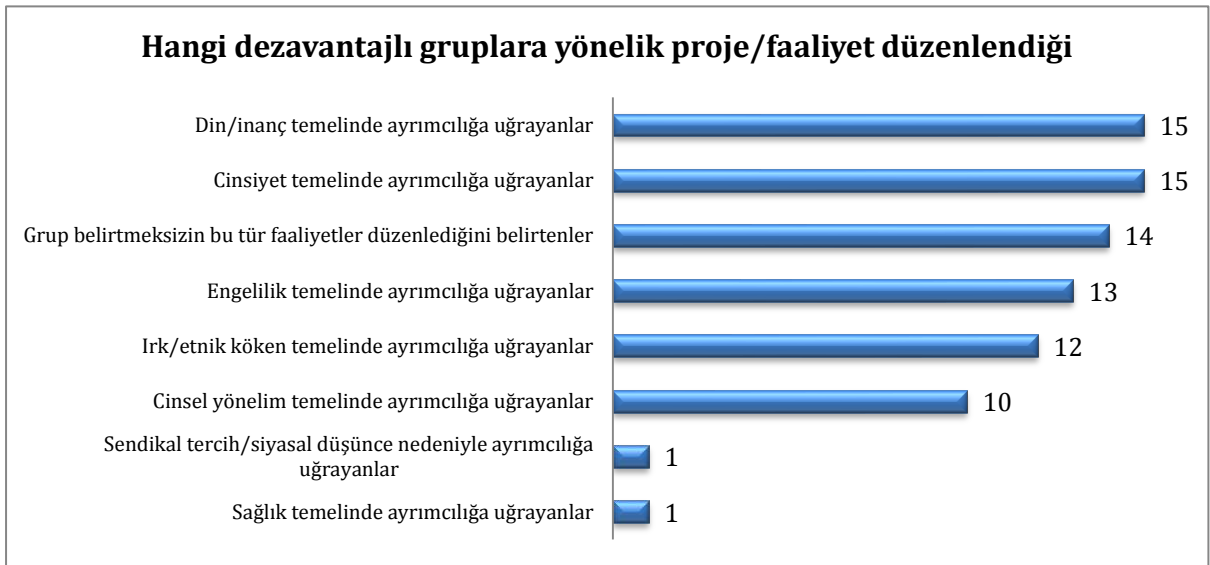
11- İzleme, veri toplama, dokümantasyon ve rapor hazırlama: Bu tarz faaliyetler, gerçekleşen ayrımcılık vakalarının belgelenmesine ve bu çerçevede dönemsel ya da tematik raporların hazırlanmasına yönelik çalışmaları içermektedir.

12- Sanat ve kültür alanında çalışmalar gerçekleştirme ve canlı kütüphane faaliyeti: Bu tarz faaliyetler, ayrımcılık konusuna değinen/içeren belgesel, sergi, canlı kütüphane, müze oluşturma gibi aktivitelerle ayrımcılık konusunda duyarlılık yaratmaya yöneliktir.

Ayrımcılıkla ilgili yürütülen faaliyet türleri

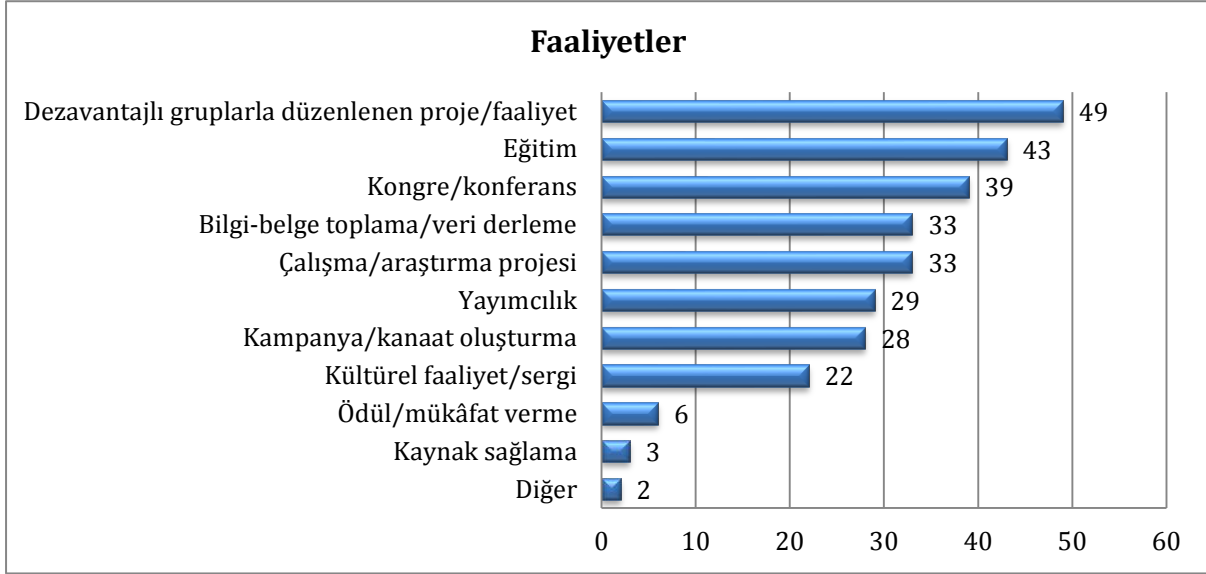
Kurumlardan, soruda sunulan seçenekler arasından ayrımcılıkla ilgili olarak gerçekleştirdikleri faaliyet türlerini işaretlemeleri istenmiştir. Bu soruyla kurumların ayrımcılıkla ilgili olarak daha çok ne tür faaliyetler yürüttüklerinin tespit edilmesi hedeflenmiştir. Kurumlara, bu soruyu yanıtlarken birden fazla seçeneği işaretleyebilecekleri belirtilmiştir. Anket doldurarak araştırmaya katılan 75 kurumdan 12 tanesi, sunulan seçeneklerden hiçbirini işaretlememiştir.

Faaliyet türleri arasında ilk sırada, 49 kurumun işaretlediği dezavantajlı gruplarla düzenlenen proje ve faaliyetler gelmektedir. Bazı kurumlar birden fazla dezavantajlı gruba yönelik faaliyet düzenlediklerini ifade etmişler ve sunulan seçeneklerin birden fazlasını işaretlemişlerdir. Buna göre 12 kurum ırk veya etnik köken temelinde ayrımcılığa uğrayanlara, 15 kurum cinsiyet temelinde ayrımcılığa uğrayanlara, 13 kurum engellilik temelinde ayrımcılığa uğrayanlara, 15 kurum din veya inanç temelinde ayrımcılığa uğrayanlara ve 10 kurum cinsel yönelim temelinde ayrımcılığa uğrayanlara yönelik proje ve faaliyetler düzenlediklerini belirtmişlerdir. Bu dezavantajlı grupların yanı sıra bir kurum, sağlık temelinde ayrımcılığa uğrayanlara yönelik, diğer bir kurum ise sendikal tercih/siyasal düşünce nedeniyle ayrımcılığa uğrayanlara yönelik çalışma yaptıklarını ifade etmiştir.

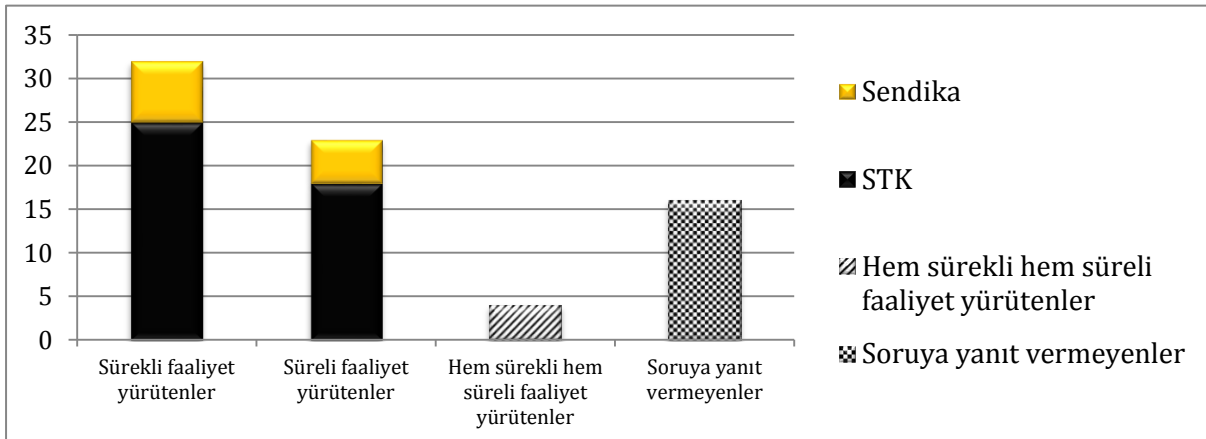
Ayrıca özel olarak hangi dezavantajlı gruba yönelik faaliyetler düzenlediğini açıklamamış olan, ancak dezavantajlı gruplara yönelik proje ve faaliyetler yürüttüğünü belirten 14 kurum vardır.

Kurumların yürüttükleri faaliyet türleri arasında ikinci sırada eğitim gelmektedir. 43 kurum, eğitim faaliyetleri, 39 kurum ise kongre/konferans düzenlediklerini belirtmiştir. 33 kurum, çalışma/araştırma projesi türünde faaliyetler düzenlediğini, yine aynı sayıda kurum bilgi-belge toplama/veri derleme türü faaliyetler düzenlediğini ifade etmiştir. 29 kurum yayıncılık türü faaliyetler yürüttüğünü belirtmiştir. 28 kurum kampanya/kanaat oluşturma türü faaliyetler, 22 kurum ise kültürel faaliyet/sergi düzenlediğini belirtmiştir. Yanıt veren kurumlar arasından yalnızca 6 tanesi ödül/mükâfat verme ve 3 tanesi kaynak sağlama türünde aktiviteler gerçekleştirdiğini belirtmiştir. Kurumlar bu alanda başka ne tür aktiviteler düzenlediklerine yönelik soruya geziler düzenleme ve hukuki mücadele şeklinde yanıtlar vermişlerdir.

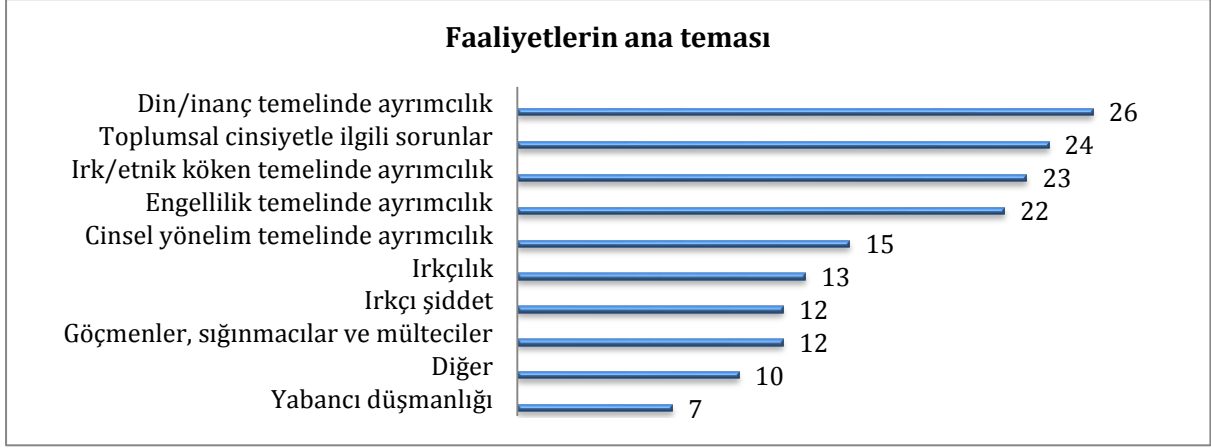
Faaliyetin süresi

Kurumlara faaliyetlerinin süresi sorulmuştur. Kurumların ayrımcılık konusundaki faaliyetlerinin sürekli mi yoksa belirli süreyle sınırlı faaliyetler mi olduğunun sorulduğu bu soruya 16 kurum yanıt vermemiştir. Bu soruya yanıt veren kurumlardan 4'ü hem sürekli hem de belirli süreyle sınırlı faaliyetler yürüttüklerini belirtmiştir. 32 kurum ayrımcılık yasağı konusunda sürekli faaliyetlerinin olduğunu belirtirken, 23 kurum belirli bir süreyle sınırlı faaliyetler yürüttüklerini ifade etmişlerdir. Sürekli faaliyet yürüttüğünü belirten kurumların 7'si sendika, 25'i STK'dır. Belirli bir süreyle sınırlı faaliyet yürüten sendika sayısı 5 iken, STK sayısı 18'dir. Bu kurumların belirttikleri süreler bakıldığında genellikle bir yıl süreli faaliyetler gerçekleştirdikleri görülmektedir. Bir STK da günübirlik faaliyetler düzenlediklerini belirtmiştir.

Faaliyetin sınıflandırması

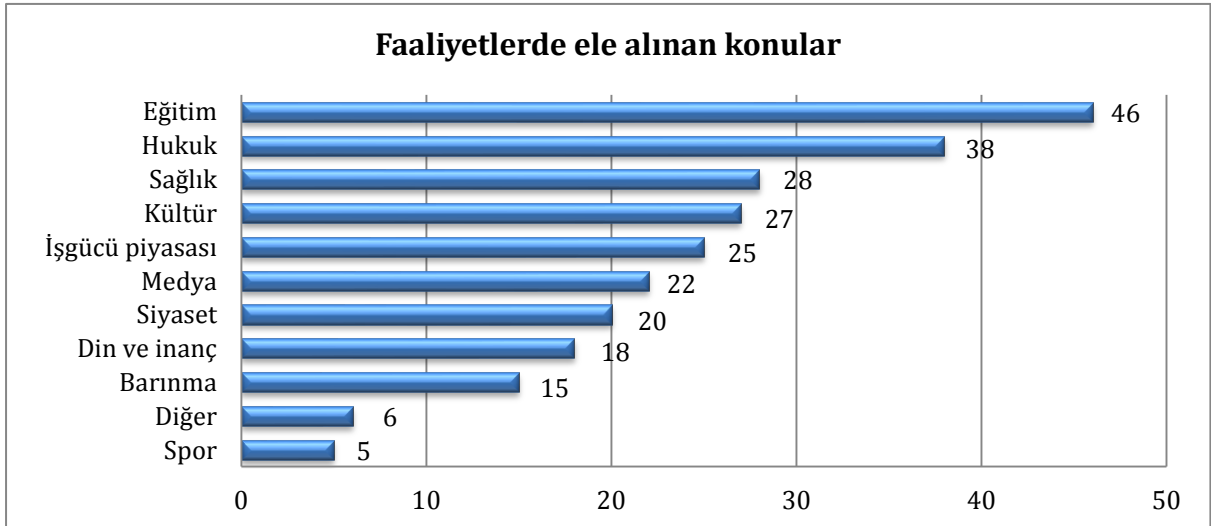
Kurumlara, ayrımcılık yasağı konusunda yürüttükleri faaliyetlerin ana temasının ve bu faaliyetlerde ele aldıkları konuların neler olduğuna yönelik sorular sorulmuştur. Bu soruya verilen yanıtlara ilişkin veriler aşağıda yer alan grafikte görülmektedir.

Grafikte yer alan “Diğer” seçeneği şu temaları içermektedir:

- Yaş temelinde ayrımcılık,
- Cezaevlerindeki hükümlü ve tutuklular,
- Dilsel ayrımcılık,
- Eğitim materyallerinde ve ders kitaplarında ayrımcılık,
- Eşit işe eşit ücret sağlanması,
- Nefret suçları,
- Sağlık, sendikal tercih ve siyasi düşünce, sosyal ve ekonomik eşitsizliklerin yol açtığı ayrımcılık,
- Üniversitenin ayrımcılığın ortadan kalkmasındaki ve yeniden üretilmesindeki rolü,
- Önyargılar.

Faaliyetlerle ele alınan konular ise sırasıyla eğitim, hukuk, sağlık, kültür, işgücü piyasası, medya, siyaset, din ve inanç, barınma ve spor olarak belirtilmiştir. Soruyu yanıtlayan kurumlar tarafından ayrıca belirtilen konular grafikte “Diğer” başlığı altında toplanmıştır. Bu konular çalışma hayatı, sosyal hayat ve okul hayatı; sendikal tercih ve siyasi düşünce; konut hakkı; doğrudan ve dolaylı ayrımcılığın tüm şekilleri ve STK’ların kapasitelerinin geliştirilmesi yoluyla müdahale ve mücadele becerilerinin artırılmasıdır.

Faaliyetin sonuçları ve karşılaşılan güçlükler

Kurumlara faaliyetlerinin sonuçları ve faaliyetlerin yürütülmesinde karşılaşılan güçlükler sorulmuştur. Bu soruya yanıt veren kurumlar sıklıkla faaliyetlerin sonuçlarını görmeyen zorluklarından söz etmişlerdir. Yürütülen faaliyetlerin politikalara ve uygulamalara aktarılmasının oldukça sınırlı olduğu belirtilmiştir. Kamu kesimiyle STK'lar arasındaki işbirliğinin sınırlı olması ya da hiç olmaması bir diğer sorun olarak ifade edilmiştir. Benzer alanda faaliyet gösteren STK'ların savunu için bir araya gelmesi durumunda dahi, kamu kesiminde işaret edilen sorunların çözümüne yönelik güçlü bir irade ve politik niyetin görülebilmesi bir başka sorun olarak belirtilmiştir. Kurumlar tarafından, faaliyet sonuçları ilgili uluslararası kurum ve kuruluşlara (Avrupa Konseyi, Avrupa Birliği Komisyonu gibi) iletildiğinde, bu kurumlarca hükümetlere Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmeleri ihlal ettiğine dair sorular yöneltilebildiği, raporlar istendiği ve baskı oluşturulabildiği ifade edilmiştir. LGBTT örgütleri raporlama faaliyetlerinin sadece LGBTT örgütlerinin olduğu illerle sınırlı kalmasını bir başka güçlük olarak belirtmektedir.

Faaliyetlerde karşılaşılan güçlüklerden en çok öne çıkanlar şu şekildedir:

- Toplumun farkındalık düzeyinin yetersizliği,
- Ayrımcılığa ilişkin teorik bilgi birikiminin yetersizliği,
- Ayrımcılıkla ilgili kavram kargaşası,
- Yargı sistemi,
- Toplumun değer yargıları, muhafazakâr ve statükocu yaklaşımlar,
- Toplumsal önyargıları kıramama,
- Veri toplamada karşılaşılan güçlükler,
- Bazı grupların yaşadıkları ayrımcılığı paylaşmakta isteksiz oluşları ya da güvenlik kaygısı nedeniyle paylaşmak istememeleri,
- Ceza davalarıyla karşı karşıya kalma (örneğin azınlıklara ilişkin hazırlanan rapora dair dava açılması, ceza verilmesi),
- Hedef kitlenin hak bilincinin olmayışı ve bu tarz faaliyetlerle ilgilenmeyişi,
- Kişilerin ve STK'ların kendilerine yönelik olan ayrımcılık algılarının yetersiz oluşu ve diğer dezavantajlı gruplara yapılan ayrımcılığı önyargıları nedeniyle farklı algılamaları,
- Dezavantajlı gruplara ilişkin çalışan sivil toplum örgütlerinin hak temelli olmayıp yardım temelli çalışması,
- Verilen eğitimlerin katılımcılar tarafından anlaşılabilmesi,
- Farklı ayrımcılık temelleri çerçevesinde ortak hareket edememe ve karşılıklı destek sunulmaması,
- Kamu kesimiyle geliştirilen işbirliğinin sınırlı düzeyde oluşu ya da hiç olmayışı,
- Konu ile ilgili yasal düzenlemelerin yetersizliği veya mevcut yasal mevzuatın din, etnik köken, ataerkil yapı gibi nedenlerle uygulanamaması,
- Hedef kitleye erişim güçlüğü, hitap edilen kitlenin çeşitliliği ve farklı biçimlerde faaliyetler düzenleme zorluğu,
- Ayrımcılık yasağı ve insan hakları alanında faaliyet gösteren diğer STK'lar ile bir araya gelememe,
- İşbirliği ve ortaklıklar geliştirememesi, ağlar ve koalisyonlar oluşturma konusunda çekilen zorluklar,
- Yapılan faaliyetlerin kamuoyuna duyurulması konusunda yaşanan güçlükler,
- Genel olarak medyadaki dönüşümü sağlayacak araçların geliştirilmesi ve hukuki yaptırımların işletilmesi konusunda zorluk,
- Bürokratik engeller,
- Yeterli zaman ve mekân imkânının olmaması,
- Ölçme-değerlendirmenin öznel olması,

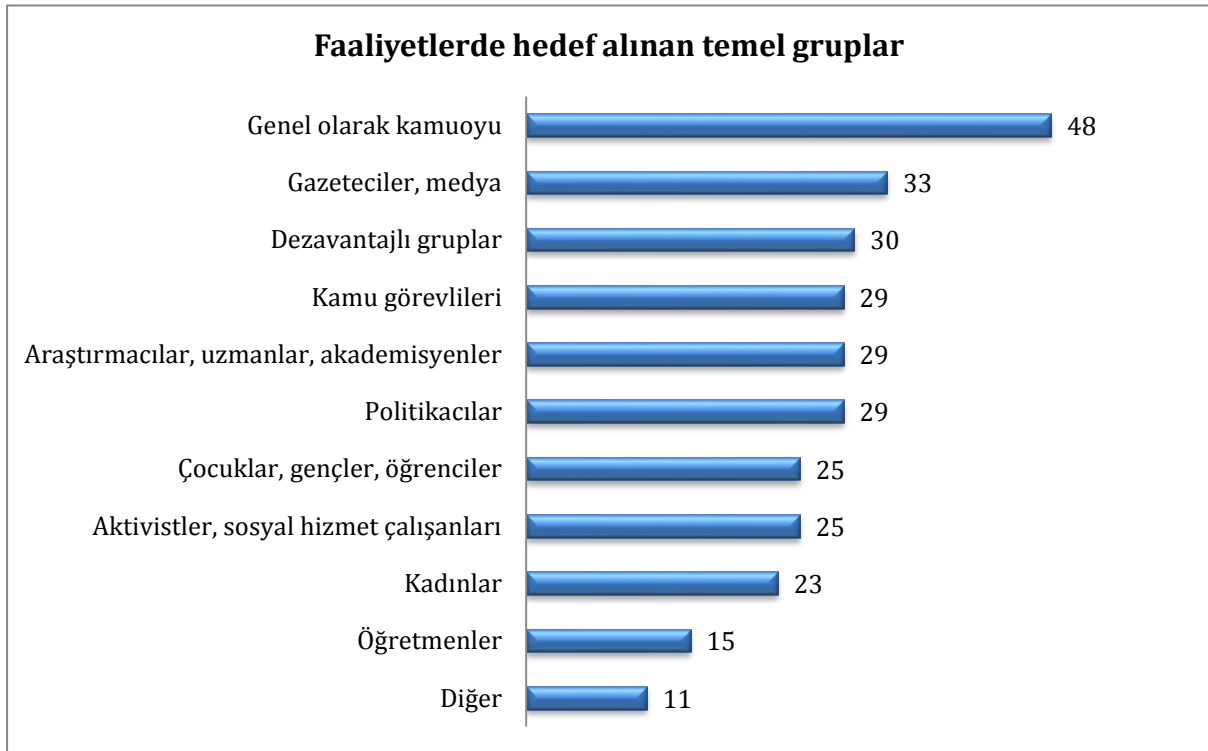
- Sürdürülebilirliğin zorluğu,
- Gözle görülür sonuçların elde edilmesinin uzun vadeli faaliyetler gerektirmesi,
- Kaynak yetersizliği.

Bu alanda yürütülen faaliyetlerin kazanımları olarak bilgi ve deneyim paylaşımıyla, faaliyetler ve web siteleri aracılığıyla toplumda hak bilinci yaratılması, toplumsal duyarlılığın ve bilinç düzeyinin artırılması, önyargıların kırılması, AB uyum yasaları çerçevesinde bazı kurumlarda olumlu değişiklikler gerçekleşmesi, bu alanda çalışanlar arasında ağlar oluşturulması, yeni işbirliği zeminlerinin oluşması ve gönüllülük esasına dayalı inisiyatiflerin kurulması sıralanmıştır. Bazı sendikalar da çalışmaları neticesinde işyeri düzeyinde cinsiyet ayrımcılığına karşı ortak tutum geliştirdiğini belirtmişlerdir.

STK'ların koordinasyon halinde yürütülen çalışmalar hakkında bilgi ve deneyim paylaşımında bulunmaları ve çeşitli konularda ortak bir strateji belirlemeleri gerektiği çeşitli STK'lar tarafından ifade edilmiştir. Benzer alanlarda çalışan yurtdışındaki STK'larla bağlantıya geçerek bilgi ve deneyim paylaşımında bulunulması da yine STK'lar tarafından yapılması gerekenler arasında dile getirilmiştir.

Faaliyetlerle hedef alınan temel gruplar

Kurumlara faaliyetleriyle hangi grupları hedef aldıkları sorulmuştur. Bu soruda da kurumlar kendilerine sunulan seçeneklerden birden fazlasını işaretleyebilmişlerdir. Kurumlardan 48'i genel kamuoyunu, 33'ü gazeteciler ve medyayı, 30'u dezavantajlı grupları, 29'u kamu görevlilerini, 29'u araştırmacılar, uzmanlar ve akademisyenleri, 29'u politikacıları, 25'i çocuklar, gençler ve öğrencileri, 25'i aktivistler ve sosyal hizmet çalışanlarını, 23'ü kadınları, 15'i öğretmenleri temel hedef grupları arasında saymıştır. Bunlar dışında HIV taşıyıcıları ve yakınları, sağlık çalışanları, işçiler, emekliler, hukukçular, insan hakları alanında çalışan STK'lar, yerel yönetimler ve göç mağdurları da hedef alınan gruplar arasında ifade edilmiştir.

Faaliyetler sonunda ortaya çıkarılan yayınlar

Anket kapsamında, kurumlara ayrımcılık alanındaki faaliyetleri sonunda ortaya çıkan yayınları olup olmadığı sorulmuş ve kurumlar çıkardıkları yayınların bilgisini vermiştir. Örneğin; Eğitim-Sen web sitesinde bu konuda çıkardığı çok sayıda yayının bilgisi olduğunu ve bu yayınlara elektronik olarak ulaşılabildiğini belirtmiştir. MAZLUMDER Genel Merkezi ayrımcılıkla ilgili iki raporunun basım aşamasında olduğunu bildirmiştir. Alevi Kültür Dernekleri de din veya inanca dayalı ayrımcılıkla ilgili verilerin derleneceği iki kitap yayınlayacaklarını belirtmiştir. Edirne Roman Kültürünü Araştırma, Geliştirme, Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği, *European Roma Rights Centre* (Avrupa Roman Hakları Merkezi) ve Helsinki Yurttaşlar Derneği ile birlikte *Biz Buradayız* başlıklı bir kitap yayınladıklarını belirtmiştir. Türkiye Üniversiteleri Öğrenci Yaklaşımı Derneği (ÜÖYD/TÜÖY), *Diyalog Kampı ve Türk Ermeni Projesi Anket Sonuçları*'nı yayınlamıştır. İnsan Hakları Gündemi Derneği, *Ayrımcılığa Karşı Uluslararası İnsan Hakları Mevzuatı ve Ayrımcılık Karşıtı Hukuk* kitaplarını yayınlamıştır. Sivil Toplum Geliştirme Merkezi Derneği, *Hep Yenik Başlama Duygusu - Türkiye'de Ayrımcılık Uygulamaları: Mağdurlar ve Uzmanlar Anlatıyor* başlıklı kitabı 2007 yılında Türkçe, 2009 yılında ise İngilizce olarak yayınlamıştır.

Türkiye'de bu alanda ortaya çıkarılan yayınların bir kısmını örnek niteliğinde ortaya koyması için bu soruya verilen yanıtlarda belirtilen yayınlara Ek-II'de yer verilmiştir.

Kurumların ayrımcılık konusunda bireylerden şikâyet başvurusu kabul edip etmediği

Kurumlara ayrımcılık konusunda bireylerden şikâyet başvurusu kabul edip etmedikleri sorulmuştur. Bu soruya 4 kurum yanıt vermemiştir. Yanıt veren kurumlardan 46'sı bireylerden şikâyet başvurusu kabul ettiğini belirtirken, 25 kurum şikâyet başvurusu kabul etmediğini ifade etmiştir. Şikâyet başvurusu almayan kurumların 6'sı sendikadır.

Bu soruya verilen yanıtlar, kurumsal bir başvuru mekanizmasının mevcut olmadığını ortaya koymaktadır. Ayrımcılık vakalarıyla karşılaştığında kurumların çalışmalarından haberdar olanlar ya da o kurumun mensupları tarafından, maruz kalınan uygulama ile ilgili şikâyetler kurumlara iletilmektedir. Kurumlar da mevcut işleyişleri içerisinde bu talepleri değerlendirmeye almaktadır. Ayrımcılık vakalarıyla ilgili şikâyet başvurusu kabul ettiğini belirten kurumların kurumsallaşmış başvuru mekanizmalarına ihtiyaç duydukları göze çarpmaktadır. Bu durum ayrımcılık mağdurlarına verilecek hizmetin/desteğin kalitesi açısından da zorunluluk oluşturmaktadır. Ayrıca böyle bir mekanizmanın varlığı sistematik ve kalıcı çözümlerin üretilmesini de kolaylaştıracaktır.

Kurumların ayrımcılık mağdurlarını temsilen adli veya idari yargı organlarına başvurup başvurmadığı

Bir önceki sorunun devamı olarak kurumların ayrımcılık mağdurlarını temsilen adli veya idari yargı organlarına başvurup başvurmadıkları sorulmuştur. Bu soruya 5 kurum yanıt vermemiştir. Soruya yanıt veren kurumlardan 33'ü ayrımcılık mağdurlarını temsilen adli veya idari yargı organlarına başvuruda bulduklarını, 37'si ise başvuruda bulunmadıklarını belirtmiştir. Başvuruda bulunduğunu belirten kurumların 9'u sendikadır. Bu soruya verilen yanıtlarla yukarıdaki soruya verilen yanıtlar birlikte değerlendirildiğinde bazı kurumların şikâyet başvurusu aldıkları ancak bu şikâyetlere ilişkin yargı organlarına başvuruda bulunmadıkları anlaşılmaktadır. Bu durumda, bu kurumların şikâyetçileri ilgili mekanizmalara yönlendirdiği veya yargı yoluna gitmeksizin şikâyet konusu sorunu çözmeyi denedikleri düşünülebilir. Yine yukarıdaki soruyla bağlantılı olarak bu tür başvurularda kurumsal olarak işleyen, kurum içinde bu tür başvuruları kabul eden ve benzer vakalara

ilişkin belirli stratejiler geliştiren bir mekanizmanın var olmadığını, her vaka özelinde oluşturulmuş bir girişimin mevcut bulunduğunu söylemek mümkündür.

Kurumlar konunun içeriğine göre gerekli hukuki müdahaleleri yaptıklarını belirtmektedir. Örneğin; Batıkent Zihinsel Engellileri Koruma Derneği, dernek üyelerinden birinin “muhtaç olmak koşulu ile 65 yaşını doldurmuş yaşlılar ile 18 yaşından büyük özürllü ve kanunen bakmakla yükümlü olduğu 18 yaşını tamamlamamış özürllü yakını bulunan Türk vatandaşlarına aylık bağlanması” düzenleyen 2022 Sayılı Kanun’un uygulanmasından doğan mağduriyetini gidermek üzere Ankara Bölge İdare Mahkemesi’nde dava açtıklarını belirtmiştir.

Kurumların ayrımcılık mağdurlarına sundukları destekler

Kurumların adli ve idari yargı organlarına başvurması mümkün olmasa dahi ayrımcılık mağdurlarına ne tür destekler sunduklarının sorulduğu bu soruya cevaben bilgi desteği, idari ve ekonomik destek sunulduğu belirtilmiştir. Kurumlar hukuki desteğin yanı sıra manevi ve psikolojik destek de verdiklerini ifade etmişlerdir. Raporlama yapmak da, dolaylı olarak da olsa mağdura verilen destekler arasındadır. Kurumların gerçekleştirdikleri araştırmaların sonuçlarının bu tür ayrımcılık vakalarının giderilmesinde kullanılmasına olanak vermeleri de verilen bir diğer destek türü olarak belirtilmiştir. Verilen diğer destek yolları arasında şunlar yer almaktadır:

- Uyuşmazlıkların adli sürece taşınmadan giderilmesine çalışmak,
- Mağdurlara danışmanlık ve yol göstericilik yapmak, hakları konusunda ve alternatif başvuru mekanizmaları ve usuller varsa bunlar hakkında ayrıntılı bilgi vermek,
- Mağdurlar alternatif yollardan birine veya birden fazlasına başvurmak istediklerinde bu konuda her türlü yardımı sunmak,
- Mağdurları ilgili kişi veya STK’lara, yerel idarelere, kamu kurum ve kuruluşlarına yönlendirmek, kurumlara yönelik yazışmaları yapmak, o an için yargı yolu kapalı olsa bile daha sonra yargı yollarına başvuru imkânı söz konusu ise durumu sürekli olarak izlemek, gelişmeleri takip etmek,
- Örgütlenme ve somut çalışmalar düzenleme yoluyla mağdurları güçlendirmek, ağ kurmak, iletişim ve destek ağlarını güçlendirmek,
- Gönüllüler aracılığıyla bilgi ve öneri vermek,
- Yargı sürecini izlemek ve raporlamak,
- Bilgilendirme ve eğitim faaliyetleri düzenlemek,
- Bazı vakalarda avukat desteği sunmak,
- Mağdurları baroların ilgili komisyonlarına yönlendirmek,
- Basın toplantısı yapmak, kamuoyu yaratmak,
- Siyasilerle görüşmeler yapmak,
- Konuyu uluslararası platformlara taşımak.

Dört sivil toplum kuruluşu tarafından sunulan destekler ayrıca belirtmeye değerdir. Fiziksel Engelliler Vakfı, engelli bireylere “Mutlu Engelli Hattı Çağrı Merkezi” aracılığıyla hukuki hakları ile ilgili bilgi vermekte ve ilgili kurumlara gerekli yönlendirmeleri yapmakta olduğunu belirtmiştir. Lambdaistanbul, Dernek avukatı tarafından hukuksal danışmanlık verildiğinden ve Dernek gönüllüleri tarafından LGTT bireylere bilgi, öneri ve danışmanlık vermek amacıyla kurulmuş bir danışma hatları olduğundan bahsetmiştir. Türkiye İşitme Engelliler Milli Federasyonu, mağdura avukat tutmasında ve Türk İşaret Dili tercümanı sağlanmasında destek olduklarını belirtmiştir. Pozitif Yaşam Derneği de, derneklerinde ücretsiz avukat desteği sunulduğunu, başvuruda bulunan kişilere durumları ve yaşadıkları hak ihlali ile ilgili bilgi ve destek verildiğini, dava sürecine gitmeyi düşünen başvuru sahiplerine

yardımlarını belirtmiştir. Dernek, dava süreci dışında, yaşanan hak ihlallerini raporlayan kurumlarla da çalıştıklarını belirtmiş, bu tür girişimler sonucunda mağduriyetleri giderilen başvuru sahiplerinin olduğunu da ifade etmiştir.

Bu STK'ların verdikleri destek yukarıda bahsedilen kurumsal destek mekanizmalarına örnek oluşturması bakımından dikkat çekici ve önemlidir. Bu tür destek mekanizmalarının ihtiyaçlar çerçevesinde analizi yapılarak altyapısının oluşturulması gereklidir. Bu destek mekanizmalarında görev alan kişilerin de ilgili alana dair teorik bilgiye sahip olması ve ayrıca uygulamayı da bilmesi verilen desteğin kalitesi bakımından önem taşımaktadır.

Kurumların ayrımcılık mağdurlarına ya da mağdur olma potansiyeli taşıyan kişilere sundukları destekler

Yukarıdaki soruya verilen yanıtlara benzer şekilde mağdurlara bilginin yanı sıra idari ve ekonomik destek sunulduğu belirtilmiştir. Kurumların yanıtlarında yer alan bu kapsamda verilen destekler arasında şunlar bulunmaktadır:

- Konunun kamuoyu gündemine taşınması için girişimlerde bulunmak,
- Yerel yönetimler veya sorunun çözümüne katkıda bulunabilecek kurumlarla iletişime geçmek,
- Basın açıklaması yapmak,
- Ulusal ve uluslararası hukukta dava yollarına başvurmak,
- Uluslararası platformlarda konuyu dile getirmek,
- Hukuksal ve psikolojik destek sunmak,
- Eğitimler ve kültürel çalışmalar düzenlemek,
- Araştırma sonuçlarını mağdurlar lehine kullanmak,
- Hedef kitlenin ayrımcılık mağduru olmaması için yasal düzenlemelerin yapılmasını sağlamak,
- Telefonla danışma imkânı sağlamak,
- Bilinçlendirme amaçlı faaliyetler düzenlemek,
- Adli-idari kurumlara başvuru yapmak ve bu başvuruların takibini gerçekleştirmek,
- Temel sosyal, ekonomik ve kültürel haklara ulaşımında destek olmak ve yönlendirmek,
- Rehabilitasyon sağlamak,
- Belgelendirmek,
- Gönüllü avukatlık yapmak,
- Mevzuat taraması yapmak,
- Örgütlenme ve somut çalışmalar düzenleme yoluyla bu kişileri/grupları güçlendirmek, ağ kurmak, iletişim ve destek ağlarını güçlendirmek.

Kurumların ayrımcılık yasağı konusunda yasalarda veya hükümet politikalarında değişikliğe gidilmesine yönelik çalışmaları

Yasalarda veya hükümet politikalarında değişikliğe gidilmesine yönelik çalışmalar yapıp yapmadıklarına ilişkin soruya 9 kurum yanıt vermemiştir. Soruya yanıt veren 66 kurumdan 41'i bu tür çalışmalar yaptıklarını, 25'i ise yapmadıklarını belirtmişlerdir.

Yasalarda ve hükümet politikalarında değişikliğe gidilmesine yönelik yapılan çalışmalar şu şekilde dile getirilmiştir:

- TBMM'de kapsamlı bir ayrımcılık yasasının hazırlanması için katkı sağlanması,
- Yasaların uygulanmasının izlenmesi,
- Çalışma yaşamı, sağlık ve eğitim gibi alanlara yönelik hukuki çalışmalar yapılması,
- Ayrımcı uygulamalar ve düzenlemelerle ilgili dava açılması,

- Devlet yetkilileri ile yapılan ikili görüşmeler yoluyla taleplerin iletilmesi,
- Kampanyalar aracılığıyla kamuoyu oluşturulması,
- Hazırlanan yasalarla ilgili lobi çalışmalarının yürütülmesi ve savunuculuk yapılması,
- Raporlar hazırlanması,
- Stratejik davaların yürütülmesi,
- İmza kampanyaları düzenlenmesi.

MAZLUMDER Genel Merkezi din temelinde ayrımcılıkla ilgili ana raporunda ulusal mevzuatın taradıklarını ve 62 yasada değişiklik veya yasanın kaldırılması taleplerini ortaya koyduklarını belirtmiştir. Türkiye İşitme Engelliler Milli Federasyonu, 2005 yılında kabul edilen 5378 Sayılı Kanun'da Türk İşaret Dili'nin resmi dil statüsü kazanmasında Federasyon'un önemli katkıları olduğunu belirtmiştir. Benzer şekilde Mültecilerle Dayanışma Derneği, mülteci ve sığınmacı hakları konusunda uluslararası standartlara uygun politikalar üretilmesi, Türkiye'nin uluslararası yükümlülüklerini yerine getirmesi (örneğin geri göndermeme ilkesine uyulması, sığınma başvurularının alınması ve uluslararası standartlara uygun olarak değerlendirilmesine yönelik lobicilik), çıkarılan yasalarda sığınmacı ve mültecilerin haklarının korunması (örneğin Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Yasası'nın çıkarılması sırasında TBMM üyeleri ile görüşmeler yapılması, basın açıklaması yapılması) yönünde çalışmalar yürüttüğünü belirtmiştir. Alevi Bektaşî Federasyonu, cemevlerinin yasal statüye kavuşması yönünde çalışmalar yürüttüğünü belirtmiştir. Lambdaistanbul LGBTT Dayanışma Derneği, Anayasa'nın 10. maddesinin değiştirilmesine ve cinsel yönelimi farklı insanların örgütlenme hakkının ihlal edilmesinin önlenmesine yönelik kampanyalar yürüttüklerini belirtmiştir. Edirne Roman Kültürünü Araştırma, Geliştirme, Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği düzenlenen çalışmada Hükümete bilgi verildiğini belirtmiştir. Helsinki Yurttaşlar Derneği de derneklere ilişkin örgütlenme özgürlüğü konusunda reform yapılması için lobi ve savunuculuk yürüttüğünü belirtmiştir.

Kurum çalışanlarının katıldıkları eğitimler

Kurum çalışanlarının ayrımcılık alanı ve ilintili alanlarda hangi eğitimlere katıldığını öğrenmeye yönelik soruya verilen yanıtlarda en az bilinen konunun veri analizi olduğu ortaya çıkmıştır. Veri analizi konusunda eğitim aldığını belirten kurum sayısı sadece 12'dir. 21 kurum ayrımcılık yasağı ihlalleri hakkında veri toplama ve kaynak geliştirme konularında, 22 kurum ayrımcılık vakalarını izleme, işbirliği ve iletişim ağları oluşturma konularında eğitim aldıklarını belirtmiştir. 25 kurum belgeleme, 28 kurum raporlama konularında eğitim aldığını belirtmiştir. İnsan hakları savunuculuğu alanında eğitim aldığını belirten kurum sayısı ise 45'tir. Öte yandan bu seçeneklerin hiçbirini seçmeyen kurum sayısı 26'dır.

Verilen yanıtlardan, kurumların ayrımcılık konusuyla ilintili alanlarda özellikle veri analizi ile ilgili eğitime ihtiyaç duydukları ortaya çıkmaktadır. Öte yandan ayrımcılıkla ilgili herhangi bir konuda eğitim almadığını belirten kurumların sayısı da oldukça yüksektir. Dolayısıyla bu konuların tümünü içeren eğitimlerin bu alanlarda çalışmakta olan sendika ve STK'lara yönelik planlanması ve yürütülmesi önem taşımaktadır.

İhtiyaçlar

Bu bölümde kurumların ayrımcılık yasağı alanındaki ihtiyaçlarının belirlenmesine yönelik altı soru sorulmuştur. Kurumların hangi konularda eğitime ihtiyaçları olduğu, ayrımcılık yasağı konusunda karşılaştıkları temel sorunların neler olduğu, bu alanda çalışırken karşılaştıkları sıkıntıların neler olduğu, kurum çalışanlarının ayrımcılık yasağı konusundaki hukuksal düzenlemelere ne düzeyde hâkim olduğu, kurum çalışanlarının ayrımcılık yasağı konusundaki ulusal ve uluslararası yargı kararlarına ne düzeyde hâkim olduğu ve kurumların ayrımcılık yasağı konusunda kamuoyunu bilinçlendirici faaliyetler gerçekleştirip gerçekleştirmediği sorulmuştur. Aşağıda her bir soruya verilen yanıtlar ayrı bölümler halinde değerlendirilmiştir.

Kurumların ayrımcılık yasağı çerçevesinde eğitime ihtiyaçları olduğunu düşündükleri konular

Kurumlara ayrımcılık yasağı çerçevesinde hangi konularda eğitime ihtiyaçları olduğunu düşündükleri sorulmuştur. Bu soruyu 56 kurum yanıtlamıştır. Kurumların yanıtlarında öne çıkan eğitim konuları şunlardır:

- Ayrımcılıkla ilgili kavramsal çerçeve,
- Ayrımcılıkla ilgili mevzuat,
- Ayrımcılık türleri,
- Ayrımcılık vakalarının izlenmesi ve belgelenmesi,
- Vakalar hakkında veri toplanması,
- Toplanan verilerin raporlanması,
- Ayrımcılığın nitelendirilmesine ve tanımlanmasına yönelik teknik ve pratik çalışmalar, bu konuda anlaşılır örnekler,
- Diğer ülkelerdeki uygulamalar, mevzuat ve iyi örnekler,
- Ayrımcılıkla ilgili savunuculuk eğitimi,
- İşbirliği ve iletişim ağlarının oluşturulması,
- Ulusal ve uluslararası başvuru yolları,
- Kaynak geliştirme,
- Kampanya örgütleme.

Kurumlar tarafından verilen yanıtlar arasında en dikkat çekici olanı, insan hakları alanında uzun süredir faaliyet gösteren ve hak temelli çalışmalar yürüten kurumların, ayrımcılık yasağı alanında ulusal ve uluslararası hukukun öğrenilmesine dair ihtiyaçları

olduğunu belirtmesidir. Ayrımcılık konusunda çalışma yürüten veya yürütmeyi düşünen kurumlara yönelik yukarıda belirtilen konuları da içerecek şekilde farkındalığın artırılmasına yönelik çalışmaların bir gereklilik olduğu görülmektedir.

Kurumların ayrımcılık yasağı konusunda karşılaştıkları temel sorunlar

Kurumlara ayrımcılık yasağı konusunda karşılaştıkları temel sorunların neler olduğu sorulmuştur. Soruyu yanıtlayan 48 kurum ayrımcılık yasağı alanında karşılaştıkları temel sorunlara dair bilgi sunmuştur. Ayrımcılık yasağı alanında çalışan STK'lar karşılaştıkları en önemli sorunlar olarak şunları belirtmişlerdir:

- Mevzuatın yetersiz ve dağınık olması,
- Yargı sisteminin yavaş işlemesi ve ayrımcılık mağdurlarına yeterli destek sunmaması,
- Kanun ve yönetmelikler hazırlanırken ayrımcılık mağdurlarını bir araya getiren, sorunu bizzat yaşayan ve sorunlara çözüm arama amaçlı faaliyetler yürüten STK'ların görüşlerine başvurulmaması veya çözüm önerileri konusundaki talep ve beklentilerin göz önüne alınmaması,
- Kamu görevlilerinin yürürlükte olan hukuki düzenlemeler konusundaki bilgisizlikleri,
- Ayrımcılığın bireyin ya da bireyin kendisini ait hissettiği toplumsal grubun dışında bir olgu olarak görülmesi, önyargı ve aşağılanma,
- Kamu otoritelerinin, yargı organlarının, avukatların, akademisyenlerin, mağdurların vb. ilgili çevrelerin konu ile ilgili bilgi eksikliklerinin olması,
- Mağdurların mağduriyetlerini kurumlara iletmemesi,
- Gerçekleşen ayrımcı muamelelerin benzerlerinin gerçekleşmesinin engellenememesi,
- Ayrımcı muamele yapan kişilere etkili yaptırım uygulanmaması,
- Ayrımcılıkla ilgili toplumsal bilincin gelişmemesi nedeniyle mağdurların mağduriyetlerini kurumlara iletmemeleri ve mevcut başvuru yollarını kullanmamaları,
- Kurum yönetici ve üyelerinin ayrımcılık kavramıyla ilgili bilgi ve motivasyon eksikliği.

STK'lardan bazıları maddi kaynakların ve fonların yetersizliğini, yetersiz idari kapasiteyi, proje/etkinlik/kampanya yönetimi kapasitesinin yetersiz olmasını, deneyimli ve yetkin insan kaynağının eksikliğini, profesyonellik düzeyinin yetersiz oluşunu, kamu kurumlarının STK'lara karşı çeşitli kalıpyargılara sahip olmasını ve işbirliğine yönelmemesini, sürdürülebilirlik sorununu, gönüllülerle çalışma ve onları yönlendirme konusunda kapasite yetersizliğini ve bu alanda çalışan STK'lara karşı toplumun şüpheli yaklaşımını ve duyarsızlığını ayrımcılık yasağı konusunda karşılaştıkları temel sorunlar arasında öne çıkartmaktadır.

Bazı STK'ların bunlara ek olarak medya ile yaşadıkları özel sorunlar da mevcuttur. Örneğin; LGBTT örgütleri medyanın kullanmakta olduğu homofobik dil sebebiyle çeşitli sorunlar yaşamaktadır. Öte yandan, engelli hakları alanında çalışan STK'lar Türkiye'de engellilerin durumuyla ilgili çok az sayıda araştırma ve akademik çalışma olduğunu dile getirmektedir.

Sendikalarda ise ayrımcılık konusunda anlayış, bilinç ve bilgi eksikliği ve ayrımcılıkla mücadeleye dair bir ilgi yetersizliği gözlenmektedir. STK'lardan farklı olarak, toplanan üye aidatları sayesinde kaynak geliştirme, sendikaların hayatlarını devam ettirmeleri için hayati bir sorun teşkil etmemektedir. Sendikalar ayrımcılık alanında büyük ölçüde kadına yönelik ayrımcılıkla ilgili faaliyetler yürütmektedir ancak bu faaliyetler de hem ulaşılan kişi sayısı

hem içerik hem de süre açısından sınırlıdır. Sendikalar sendikal örgütlenme söz konusu olduğunda genellikle siyasi görüş zaman zaman ise etnik kimlik temelli olarak işverenlerden baskı görebilmektedir.

Kurumların, ayrımcılık yasağı alanında çalışırken karşılaştıkları sıkıntılar

Kurumlara ayrımcılık yasağı alanında çalışırken ne tür sıkıntılarla karşılaştıkları sorulmuştur. Soruyu yanıtlayan 61 kurumun tamamına yakını ayrımcılık yasağı alanında çalışırken kaynak sıkıntısı yaşadığını ifade etmiştir. İkinci sırada 41 kurum tarafından belirtilen uzmanlık yetersizliği, üçüncü sırada ise 35 kurum tarafından belirtilen çalışan sayısının azlığı gelmektedir. Diğer nedenler arasında ise faaliyetlerde işbirliği eksikliği, sendikaların ayrımcılıkla mücadele alanında yeterli duyarlılığı göstermemesi, bilgi ve veri paylaşımının azlığı, yasal düzenlemelerin yetersizliği, mevcut başvuru yollarının etkisiz kalması, genel bilgi, ilgi ve motivasyon eksikliği, bürokratik engeller, kurumsal ve idari sürekliliğe dair sorunlar, toplumsal önyargılar, insan hakları örgütlerinin LGBTT bireylerin haklarına karşı duyarsızlığı öne çıkmaktadır.

Ayrımcılık yasağı alanında çalışan STK'lar için çalışan kişi ve kaynak yetersizliği mevcut iki büyük sorundur. Bu iki sorun kaynağı aynı zamanda birbiriyle ilintilidir. Başka bir deyişle, insan kaynağı yetersizliği bir STK'nın kaynak geliştirme stratejisi oluşturmasına, düzenli ve süreklilik taşıyan çalışmalar yürütmesine engel olmakta, kaynak yetersizliği de çalışan sayısının artırılmasının önüne geçmektedir. Uzmanlık konusuna gelince, ayrımcılık alanında çalışan STK'ların mücadele ettikleri ayrımcı düzenleme ve uygulamalara dair bilgi ve beceri düzeyleri yetersizdir. Sendikalarda kaynak sorunu daha az yaşanırken, bu konu haricinde sendikalar da STK'larla aynı sorunları yaşamaktadırlar.

Kurum çalışanlarının ayrımcılık yasağı konusundaki hukuksal düzenlemelere hâkimiyeti

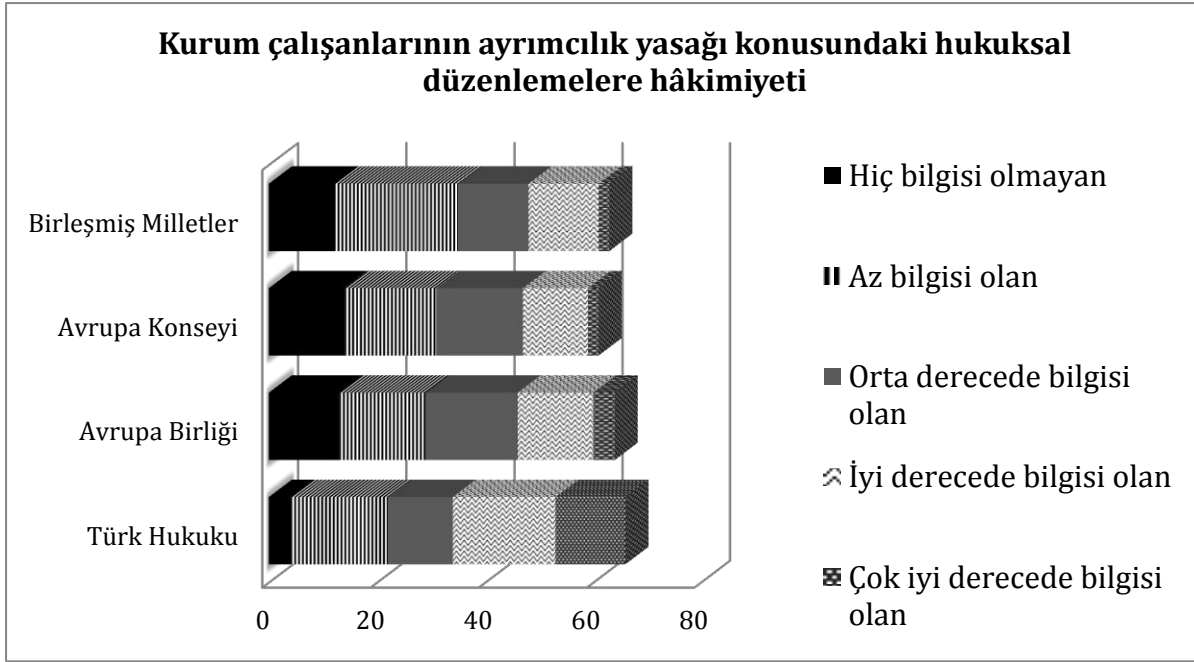
Kurumlara çalışanlarının ayrımcılık yasağı konusundaki hukuksal düzenlemelere ne düzeyde hâkim oldukları sorulmuştur. Soruya 66 kurum tam veya kısmi olarak yanıt vermiştir. Verilen yanıtlar ışığında ayrımcılık yasağı konusunda Türk hukukunun sınırlı da olsa bilindiği ortaya çıkmaktadır. 13 kurum bu konudaki bilgi seviyesini çok iyi, 18 kurum iyi, 12 kurum orta, 18 kurum ise az olarak belirtmiştir. Türk hukukunda ayrımcılık yasağına dair mevcut düzenlemelerin sınırlı olduğu göz önünde tutulduğunda bu konuda var olan farkındalık şaşırtıcı olmamaktadır. Türk hukukuna dair soruyu yanıtlayan 66 kurumdan yalnızca 4 tanesi ayrımcılık yasağı ile ilgili iç hukuktaki düzenlemelere dair hiç bilgileri olmadığını belirtmiştir.

AB hukukuna dair verilen yanıtlar, Türk hukukuna dair verilen yanıtlarla oldukça farklıdır. Bu soruya yanıt veren 64 kurumdan 13'ü hiç bilgisinin olmadığını, 16'sı ise az bilgisi olduğunu belirtmiştir. Yanıt veren kurumlardan 17 tanesi orta seviyede, 14 tanesi iyi seviyede ve sadece 4 tanesi çok iyi seviyede bilgisi olduğunu ifade etmiştir.

Avrupa Konseyi açısından ise Avrupa Birliği bakımından verilen yanıtlarla benzerlik taşıyan bir sonuç ortaya çıkmıştır. Yanıt veren 61 kurumdan 14'ü hiç bilgisi olmadığını, 17'si az derecede, 16'sı orta derecede, 12'si iyi derecede ve sadece 2'si çok iyi derecede bilgi sahibi olduğunu belirtmiştir.

Son olarak Birleşmiş Milletler mevzuatı açısından Türk hukukunun tam tersi bir sonuç göze çarpmaktadır. Soruya yanıt veren 63 kurum arasından 12'si hiç, 23'ü az, 13'ü ise orta seviyede bilgi sahibi olduklarını belirtmiştir. Sadece 13 kurum iyi ve 2 kurum çok iyi derecede bilgi sahibi olduklarını ifade etmiştir.

Ayrımcılık yasağına dair ulusal ve uluslararası mevzuatla ilgili STK'lara ve sendikalara yönelik sunulan eğitim programları oldukça sınırlıdır. Bu alanda çalışan STK'lar kimi zaman akademik kuruluşlar ve/veya akademisyenlerle iletişime geçerek bu konudaki açıklarını kapatmaya çalışmaktadır.

STK'ların ve sendikaların bu konu üzerinde çalışan görevlileri Avrupa'daki ayrımcılık yasağı mevzuatıyla ilgili yeterli düzeyde eğitim ve birikim düzeyine sahip değildir. 2004 yılında Göç Politikası Grubu (*Migration Policy Group*) ve İstanbul Bilgi Üniversitesi İnsan Hakları Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi'nin ortaklaşa düzenlediği seminerde Avrupa ayrımcılık yasağı mevzuatı ayrıntılı olarak ele alınmıştır. 2007 yılında AB Temel Haklar Ajansı (FRA) İstanbul'da ilgili AB Direktifleri ile ilgili iki seminer düzenlemiştir fakat bu seminerler STK'lardan ve sendikalardan sadece sınırlı sayıda katılımcıyı hedef almıştır. Bu alandaki Avrupa mevzuatı ile ilgili bilgiyi yaygınlaştırmaya yönelik daha geniş çaplı bir çalışma olmamıştır. Buna ek olarak STGMD'nin 2009 yılında STK'lara yönelik ayrımcılık ve toplumsal cinsiyet üzerine sunduğu eğitim seminerleri örnek olarak verilebilir. Bu eğitimlerde ayrımcılıkla ilgili kavramlar ve tanımlar, ayrımcılıkla mücadelede sivil toplumun rolü ve toplumsal cinsiyet konuları ele alınmıştır.

Elde edilen bu veriler ışığında kurumların, Türk hukuku açısından sınırlı da olsa bilgi sahibi oldukları ancak ayrımcılıkla ilgili uluslararası hukuk söz konusu olduğunda büyük ölçüde bilgi eksikleri olduğu ortaya çıkmaktadır.

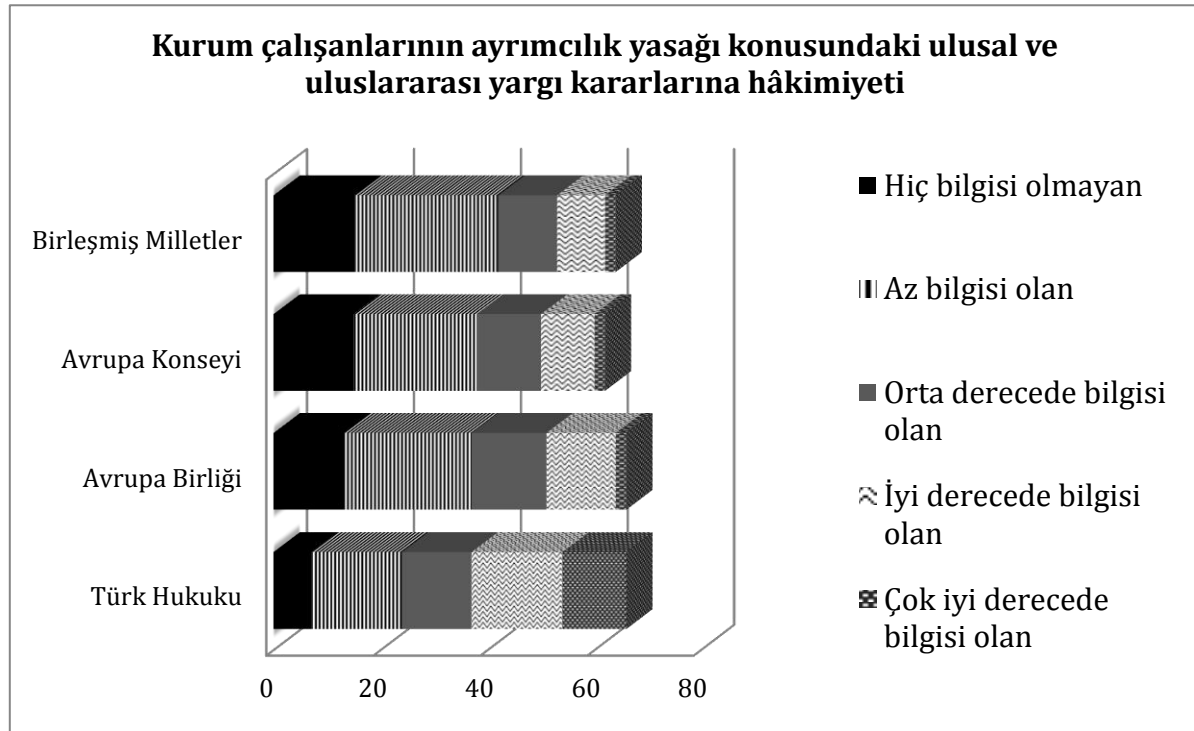
Kurum çalışanlarının ayrımcılık yasağı konusundaki ulusal ve uluslararası yargı kararlarına hâkimiyeti

Kurum çalışanlarının ayrımcılık yasağı konusundaki ulusal ve uluslararası yargı kararlarına ne düzeyde hâkim olduğu sorulmuştur. Soruya 66 kurum tam ya da kısmi olarak yanıt vermiştir. Verilen yanıtlar ışığında ayrımcılık yasağı konusunda Türk yargı organları tarafından verilen kararların sınırlı da olsa bilindiği ortaya çıkmaktadır. 12 kurum bu konudaki bilgi seviyesini çok iyi, 17 kurum iyi, 13 kurum orta, 17 kurum ise az olarak belirtmiştir. Bir önceki soruda da belirtildiği gibi, Türk hukukunda ayrımcılık yasağına dair mevcut yasal düzenlemelerin sınırlı olduğu göz önünde tutulduğunda bu konuda var olan farkındalık şaşırtıcı olmamaktadır. Türk hukukuna dair soruyu yanıtlayan 66 kurumdan yalnızca 7 tanesi ayrımcılık yasağına dair iç hukukla ilgili yargı kararlarına ilişkin hiç bilgileri olmadığını belirtmişlerdir.

AB hukuku kapsamında ortaya çıkan yargısal içtihatlar açısından verilen yanıtlarla Türk hukukuna dair verilen yanıtlar oldukça farklıdır. Bu soruya yanıt veren 66 kurumdan 13'ü hiç bilgisinin olmadığını, 24'ü ise az bilgisi olduğunu belirtmiştir. Yanıt veren kurumlardan 14 tanesi orta seviyede, 13 tanesi iyi seviyede ve sadece 2 tanesi çok iyi seviyede bilgisi olduğunu ifade etmiştir.

Avrupa Konseyi açısından ise Avrupa Birliği bakımından verilen yanıtlarla benzerlik taşıyan bir sonuç ortaya çıkmıştır. Soruyu yanıtlayan 62 kurumdan 15'i hiç bilgisini olmadığını, 23'ü az derecede, 12'si orta derecede, 10'u iyi derecede ve sadece 2'si çok iyi derecede bilgi sahibi olduğunu belirtmiştir.

Son olarak Birleşmiş Milletler açısından ortaya çıkan içtihatlarla ilgili olarak Türk hukukunun tam tersi bir sonuç göze çarpmaktadır. Soruya yanıt veren 64 kurum arasında 15'i hiç, 27'si az, 11'i ise orta seviyede bilgi sahibi olduklarını belirtmiştir. Sadece 9 kurum iyi ve 2 kurum çok iyi derecede bilgi sahibi olduklarını ifade etmiştir.

Elde edilen bu veriler ışığında, Türk hukuku açısından sınırlı da olsa yargı kararları hakkında bilgi sahibi olan kurumların ayrımcılıkla ilgili uluslararası hukuk açısından ortaya konulmuş olan içtihatlar konusunda büyük ölçüde bilgi eksiği olduğu ortaya çıkmaktadır.

Kurumların ayrımcılık yasağı konusunda kamuoyunu bilinçlendirici faaliyetleri

Kurumlara ayrımcılık yasağı konusunda kamuoyunu bilinçlendirici faaliyetler gerçekleştirip gerçekleştirmedikleri sorulmuştur. Soruya 69 kurum yanıt vermiştir. 25 kurum ayrımcılık yasağı konusunda kamuoyunu bilinçlendirmeye dönük faaliyet gerçekleştirmediğini belirtmiştir. Kamuoyuna yönelik bu yönde faaliyet gerçekleştirdiğini belirten kurumlar bu tür faaliyetlere örnek olarak şunları belirtmektedir:

- Yayın (bülten, dergi, afiş, kitap vs.) çıkarma,
- Basın açıklamaları yapma,
- Araştırmalar gerçekleştirme ve sonuçlarını duyurma,
- Kamuoyuna açık düzenli toplantılar gerçekleştirme,

- Sergi ve konferanslar düzenleme,
- Medyaya yönelik bilgilendirici çalışmalar yapma,
- Üyelere ve hukukçulara yönelik eğitim seminerleri gerçekleştirme,
- Hazırlanan raporların kamuoyuna duyurulması,
- Radyo ve televizyon programları gerçekleştirme,
- Söyleşiler düzenleme,
- Gösteri ve eylem düzenleme,
- Performatif sokak eylemleri düzenleme,
- Broşür veya el ilanı dağıtma.

Sonuç

İstanbul Bilgi Üniversitesi İnsan Hakları Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi tarafından Şubat 2009 – Mart 2011 arasında yürütülen Belgeleme ve Raporlama Yoluyla Türkiye’de Ayrımcılıkla Mücadele Projesi çerçevesinde gerçekleştirilen bu çalışmada ırk veya etnik köken, din veya inanç, engellilik ve cinsel yönelim temelinde ayrımcılık yasağı alanında çalışan STK’ların, sendikaların ve sivil girişimlerin haritalanması amaçlanmıştır. Bu çalışma ile bu alanda çalışan kurumların ayrımcılık vakalarının izlenmesi, belgelenmesi ve raporlanmasına yönelik eğitim ihtiyaçlarının ortaya çıkarılması hedeflenmiştir.

STK’lar ve sendikalar benzer alanlarda çalışan kuruluşlarla ortaklaşa çalışmalar yürütmektedir ve çeşitli nedenlerle diğer kurumlarla işbirliğine önem atfetmektedir. Ancak ortak faaliyetler genellikle geçici nitelikte olmakta ve belirli konularla kısıtlı kalmaktadır. İşbirliği eksikliği, benzer alanlarda çalışan kurumların faaliyetlerinin sonucunda ortaya çıkan etkinin oldukça sınırlı olmasına yol açmaktadır. Bu çalışma, Türkiye’de ulusal nitelikli işbirliği ağlarının oldukça az sayıda olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrımcılık yasağı da dâhil olmak üzere Türkiye’de birçok alanda kurumsallaşmış sivil toplum ağları bulunmamaktadır. Oluşturulacak ağlarla kurumların tek başlarına yaptıkları çalışmaların koordine edilerek ülke çapına yayılması sağlanabilecek ve bu şekilde sonuç odaklı ve kalıcı etkileri olan faaliyetler hayata geçirilebilecektir.

Türkiye’de ayrımcılık yasağı üzerine çalışan kurumlarla ağ oluşturulması ve ayrımcılıkla mücadele ederken gerçekleştirilen savunuculuk çalışmalarında ağ oluşturmanın önemi ve işlevi üzerine farkındalığın artırılmasına yönelik çalışmalar yürütülmesi gerekmektedir. Bu şekilde, bu raporda da değinilmiş olan, işbirliği içinde faaliyet yürütmenin önündeki engellerin ortadan kaldırılmasına yönelik adımlar atılabilecektir.

Ayrımcılık yasağı alanında çalışan STK’ların karşılaştığı en önemli sorunlardan bazıları; maddi kaynakların ve fonların yetersizliği, yetersiz idari kapasite, proje/etkinlik/kampanya yönetimi kapasitesinin yetersiz olması, deneyimli ve yetkin insan kaynağının eksikliği, uzmanlık düzeyinin yetersiz oluşu, kamu kurumlarının STK’lara karşı çeşitli kalıpyargılara sahip olması, sürdürülebilirlik sorunu, gönüllülerle çalışma ve onları yönlendirme konusunda kapasite yetersizliği ve bu alanda çalışan STK’lara karşı toplumun şüpheli yaklaşımıdır. Bazı STK’lar ise bunlara ek olarak medya ile özel sorunlar yaşamaktadır. Örneğin, LGBTT örgütleri medyanın kullanmakta olduğu homofobik dil sebebiyle çeşitli sorunlar yaşamaktadır.

Çalışmaya katılan kurumların ihtiyaçları konusunda ön plana çıkan en önemli nokta ise kaynak yetersizliğidir. Bu sorun genel olarak tüm sivil toplum yapılanmaları özel olarak da ayrımcılık yasağı alanında çalışan sivil toplum için büyük bir kaygı konusudur. Zaman ve çaba çoğunlukla kaynakla ilgili meseleler için harcanmakta, bu durum da STK'ların temel ve zorunlu etkinliklerinin yanında farklı konular üzerine vakit harcanmalarına sebep olmaktadır. Ayrıca, fon kaynaklarının çoğu yürütülen proje esnasında ve sadece o proje için kullanılabilen, bunun sonucu olarak kurumların çalışmalarının sürekliliğine dair sorunlar yaşanabilmektedir. Türkiye'de STK'lar genellikle üye aidatlarıyla finansmanlarını sağlamaktadır. Ayrıca, STK'lar AB'nin ve diğer kuruluşların sunduğu fon kaynaklarına başvurabilmekte ve bu fon kaynaklarından faydalanabilmektedir. Diğer yandan, Türkiye'deki özel sektör kuruluşları çoğunlukla sosyal yardım projelerine veya eğitim alanına yönelik fonlar sağlamaktadır. Bu kuruluşların insan hakları projeleri ve özel olarak ayrımcılık yasağı ile ilgili yürüyen çalışmaları destekleme konusunda isteksiz oldukları göze çarpmaktadır. Sendikalar yasal düzenlemeler gereği ne merkezi ne de yerel düzeyde devletten kaynak alabilmektedir. Sendikalar Türkiye'de sıkı kurallara bağlı olarak çalışan gönüllü kuruluşlardır ve tamamen üye aidatlarıyla finanse edilmektedirler. Ancak STK'lardan farklı olarak, sendikalar toplanan üye aidatları sayesinde maddi sıkıntı veya kurumsal devamlılık gibi sıkıntılar yaşamamakta, kaynak geliştirme faaliyetleri çalışmalarda önemli bir yer teşkil etmemektedir. Buna rağmen sendikalarda ayrımcılık konusunda anlayış, bilinç ve bilgi eksikliği ve ayrımcılıkla mücadeleyle dair bir ilgi yetersizliği gözlenmektedir.

Türkiye'de engelliler için çalışan STK'lar dışındaki STK'ların büyük bir bölümü devletten doğrudan destek almamaktadır. Ayrımcılık yasağı ile ilgilenen STK'lar genellikle devlet finansmanını bağımsızlıklarını ve etkinliklerinde devlete karşı sergiledikleri eleştirel dili tehlikeye atacak bir unsur olarak algılamaktadırlar. STK'lar çeşitli AB hibe programlarının, Birleşmiş Milletler'in, hükümetlerarası örgütlerin, uluslararası yardım kuruluşlarının ve yabancı ülke elçiliklerinin sunduğu fonlar aracılığıyla kaynak sağlayabilmektedir. Bazı siyasi partiler ve milliyetçi STK'lar böylesi bir fon kaynağı geliştirme yöntemini devletin bütünlüğüne saldırı girişimi şeklinde algılayarak eleştirmektedir.

Türkiye'de ayrımcılık yasağı konusunda düzenlenen çok az sayıda eğitim programı söz konusudur. Bu alanda çalışan STK'lar kimi zaman akademik kuruluşlar ve/veya akademisyenlerle iletişime geçerek bu konudaki açıklarını kapatmaya çalışmaktadır. 2005 yılında AB tarafından mali olarak desteklenen Ayrımcılık Yasağı Üzerine Çalışan STK'ların Kapasite Gelişimi Projesi kapsamında bir eğitici eğitimi düzenlenmiş ve bir eğitim rehberi hazırlanmış ancak çalışmanın devamı gelmemiştir. Sendikalar ise ayrımcılık yasağı konusunda herhangi bir eğitim programına dâhil olmamıştır.

Ayrımcılık yasağı alanında daha önce faaliyet yürüttüğünü belirten kurumların faaliyetleri ağırlıklı olarak farkındalık yaratma konusuna yoğunlaşmaktadır. Yasal düzenlemelerin oluşturulmasına yönelik çabalar, hak arama mücadeleleri, kamuoyu oluşturma, lobicilik, savunuculuk, araştırma yürütme, imza kampanyaları düzenleme, izleme, veri toplama, dokümantasyon, rapor hazırlama ve kültür-sanat alanında çalışmalar gerçekleştirme bu alanda yürütüldüğü belirtilen diğer faaliyetler arasındadır.

Ayrımcılık yasağı alanında faaliyet yürüten kurumlar en çok toplumun farkındalık düzeyinin yetersizliğinden yakınmışlardır. Bu konuya ilişkin teorik bilgi birikiminin yetersizliği de kurumlar tarafından vurgulanmıştır. Toplumun değer yargıları ve muhafazakar yaklaşımlar, var olan önyargıların kırılması bakımından güçlük yaratmaktadır. Veri toplamada yaşanan güçlükler, güvenlik kaygısı nedeniyle ayrımcılığa maruz kalanların bunu paylaşmaktaki isteksizlikleri, bu alanda faaliyet yürütenlerin ceza davalarıyla karşılaşma riski faaliyetler sırasında karşılaşılan güçlükler arasında belirtilmiştir. Ayrımcılık yasağı alanında faaliyet gösteren kurumlar açısından kamu kesimiyle işbirliğinin geliştirilmesi ve konuyla

ilgili yasal düzenlemelerin iyileştirilmesi büyük önem taşımaktadır. Mevcut yasaların uygulanmasının sağlanması da ayrı bir mücadele konusudur. Bunun için bu alanda çalışan kurumların işbirliğini geliştirmeleri bir zorunluluk olarak gözükmemektedir.

Araştırmada ortaya çıkan bir diğer bulgu ise, ayrımcılık mağdurlarının kurumlardan, yaşadıkları hak ihlaline ilişkin destek almaları mümkün olmakla birlikte bu desteğin kurumsal bir işleyiş kazanması gerektiğidir. STK'lar bünyesinde bu tür hak ihlallerinde mağdurların başvuruda bulunabilecekleri, bu konuda uzmanlaşmış birimlerin geliştirilmesi benzer vakalara hızlı ve etkili müdahale edilebilmesini sağlayacaktır.

Ayrımcılık yasağıyla ilgilenen STK'lar genel olarak stratejik planlama, STK yönetimi, proje döngüsü yönetimi, yerel ve bölgesel ağların kurulması, kampanya yönetimi, kaynak geliştirme, lobi çalışmaları yürütme, çatışma çözme, müzakere teknikleri, gönüllülerle çalışma, iletişim ve halkla/medyayla ilişkiler, aktivizm, iletişim teknolojileri, sorun ve ihtiyaç değerlendirmesi, ortaklık geliştirme, ayrımcılık yasağı düzenlemeleri ve bu alandaki çağdaş yaklaşımlarla ilgili eğitim programlarına ihtiyaç duymaktadır. Bu çalışma, özellikle ayrımcılık konusunda ülkede mevcut olan hukuk mevzuatının büyük ölçüde bilinmediğini ve ayrımcılığın ortadan kaldırılmasına dair zaten sınırlı olan düzenlemelerin bu sebeple neredeyse hiç kullanılmadığını ortaya koymaktadır.

Bu alanda çalışan STK'ların ve sendikaların toplumla bağlarını kuvvetlendirmeye ve daha olumlu sonuçlar elde etmek için lobi çalışmaları yürütme, bilinç düzeyini artırma, insan hakları aktivizmi, kampanya yönetimi, proje yönetimi gibi konularda kapasitelerini geliştirmeye ihtiyaçları vardır. Ayrıca, ağların ve işbirliğinin geliştirilmesi ve bölgesel, ulusal ve uluslararası düzeyde aynı alanda çalışan STK'lar ve sendikalar arasında koalisyonların oluşturulması gerekliliği söz konusudur. Son olarak ise, kamu kurumlarıyla iletişimin ve işbirliğinin geliştirilmesi, diğer yandan ortak çıkarlara sahip olduğuna dair anlayışa yönelik bilincin artırılması gereklidir.

EK-I: Anket Formu

İstanbul Bilgi Üniversitesi
İnsan Hakları Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi
Belgeleme ve Raporlama Yoluyla Türkiye’de Ayrımcılıkla Mücadele Projesi
Haritalama Çalışması

ANKET

I. BÖLÜM: KURUMSAL BİLGİLER

1.1. Kurumunuzun/sendikanızın tam adı ve varsa kısaltması:

.....

1.2. Kurumunuzun/sendikanızın adresi:

.....

1.3. Kurumunuzun/sendikanızın iletişim bilgileri:

Telefon : .....
Faks : .....
Web-sitesi : .....
E-posta : .....

1.4. Kurumunuzla/sendikanızla ilgili irtibata geçilebilecek kişinin adı ve soyadı ile iletişim bilgileri:

Adı -soyadı : .....
Telefon : .....
Faks : .....
E-posta : .....

1.5. Kurumunuzun/sendikanızın temel faaliyet alanı ve amaçları (en fazla 100 kelime):

.....
.....

1.6. Kurumunuzun/sendikanızın kayıtlı üye sayısı ve/veya gönüllü sayısı hakkında bilgi verebilir misiniz?

.....
.....

1.7. Kurumunuzun/sendikanızın faaliyetlerini sürdürdüğü il ya da illeri lütfen belirtiniz:

.....
.....

1.8. Kurumunuz ayrımcılıkla mücadele alanında çalışan ulusal ve/veya uluslararası birliklere/federasyonlara/konfederasyonlara vs. üye ise, bunların adları ve kısaltmaları:

Ulusal:

.....

Uluslararası:

.....

II. BÖLÜM: DİĞER KURUMLARLA İLİŞKİ DÜZEYİ ve KAYNAKLARA ERİŞİM

2.1. Kurumunuz, aynı alanda çalışan diğer sivil toplum kuruluşlarıyla/sendikalarla ortaklaşa çalışmalar yürütüyor mu? Bu konudaki yaklaşımınız nedir?

Evet Hayır

2.2. Diğer sivil toplum kuruluşlarıyla/sendikalarla işbirliği deneyiminiz varsa yaşadığınız zorluklar nelerdir?

.....
.....

2.3. Diğer sivil toplum kuruluşlarıyla/sendikalarla işbirliği deneyiminizde olumlu olarak değerlendirdiğiniz sonuçlar nelerdir?

.....
.....

2.4. Kurumunuz devlet tarafından maddi veya ayni olarak kısmen ya da tamamen destekleniyor mu?

.....
.....

2.5. Kurumunuz özel kuruluşlardan maddi veya ayni destek alabiliyor mu?

.....
.....

2.6. Kaynak yetersizliği kurumunuzun/sendikanızın etkinliklerinin kapsamını sınırlıyor mu?

Evet Hayır

.....
.....

2.7. Kurumunuz/sendikanız kaynak yetersizliği sorununu aşmak için ne gibi çalışmalar yapıyor?

.....
.....

2.8. Kurumunuz/sendikanız uluslararası düzeyde çalışma yürütüyor mu?

Evet Hayır

2.9. Yanıtınız hayır ise, bunun en önemli üç nedenini sıralayabilir misiniz?

.....
.....

III. BÖLÜM – UZMANLIK DÜZEYİ

3.1. Ayrımcılık yasağı, temel çalışma alanınız mı, yoksa çalışmalarınızın sadece bir parçasını mı oluşturmaktadır?

Temel çalışma alanı Çalışmaların bir parçası

3.2. Daha önce ayrımcılık yasağı ile ilgili olarak yürüttüğünüz proje, yaptığımız kampanya, çalışma ve araştırma gibi faaliyetleriniz oldu mu?

Evet Hayır

Yanıtınız evet ise, faaliyetleriniz hakkında lütfen bilgi veriniz.

.....
.....

3.3. Ayrımcılıkla ilgili yürüttüğünüz faaliyet türlerini aşağıdakilerden uygun kutucukları işaretleyerek belirtiniz.

☐ Çalışma/araştırma projesi	☐ Kongre/konferans
☐ Eğitim	☐ Dezavantajlı gruplarla düzenlenen proje/faaliyet ☐ Engellilik temelinde ayrımcılığa uğrayanlar ☐ Irk/etnik köken temelinde ayrımcılığa uğrayanlar ☐ Din veya inanç temelinde ayrımcılığa uğrayanlar ☐ Cinsel yönelim temelinde ayrımcılığa uğrayanlar ☐ Cinsiyet temelinde ayrımcılığa uğrayanlar
☐ Kampanya/kanaat oluşturma	☐ Yayıncılık
☐ Kültürel faaliyet/sergi	☐ Bilgi-belge toplama/veri derleme
☐ Kaynak sağlama	☐ Ödül/mükafat verme
☐ Diğer/lütfen belirtiniz:	

3.4. Faaliyetin süresi:

Sürekli faaliyet Belirli bir süreyle sınırlı:

Faaliyetin başlangıç tarihi (ay/yıl olarak): .....

Faaliyetin bitiş tarihi (ay/yıl olarak, sona ermediyse beklenen bitiş tarihi): .....

3.5. Faaliyetin sınıflandırması (lütfen uygun kutuyu işaretleyiniz):

3.5.1. Faaliyetin ana teması:

☐ Irkçılık	☐ Yabancı düşmanlığı
☐ Din ve inanç temelinde ayrımcılık	☐ Irk ve etnik köken temelinde ayrımcılık
☐ Engellilik temelinde ayrımcılık	☐ Cinsel yönelim temelinde ayrımcılık
☐ Irkçı şiddet	☐ Göçmenler, sığınmacılar ve mülteciler
☐ Toplumsal cinsiyetle ilgili sorunlar	
☐ Diğer / lütfen belirtiniz:	

3.5.2. Faaliyetle ele alınan konu(lar):

☐ İşgücü piyasası	☐ Barınma	☐ Sağlık
☐ Siyaset	☐ Hukuk	☐ Eğitim
☐ Kültür	☐ Medya	☐ Din ve inanç
☐ Spor		
☐ Diğer / lütfen belirtiniz:		

3.6. Faaliyetin sonuçlarını ve karşılaşılan güçlükleri aktarınız (en fazla 100 kelime):

.....

.....

3.7. Faaliyetlerinizle hedef alınan temel grupları belirtiniz.

☐ Genel olarak kamuoyu	☐ Politikacılar
☐ Araştırmacılar, uzmanlar, akademik çevre	☐ Gazeteciler, medya
☐ Aktivistler, sosyal hizmet çalışanları	☐ Dezavantajlı gruplar
☐ Çocuklar, gençler, öğrenciler	☐ Öğretmenler
☐ Kamu görevlileri	☐ Kadınlar
☐ Diğer/lütfen belirtiniz:	

3.8. Faaliyet sonunda ortaya çıkarılan yayınlar varsa adlarını belirtiniz:

Faaliyet sonunda bir yayın ortaya çıktıysa, bunun hakkında ayrıca Ek-1’de bilgi veriniz.

.....

.....

3.9. Kurumunuz/sendikanız ayrımcılık konusunda bireylerden şikâyet başvurusu kabul ediyor mu?

- Evet Hayır

3.10. Kurumunuz/sendikanız ayrımcılık mağdurlarını temsilen adli veya idari yargı organlarına başvuruyor mu?

- Evet Hayır

3.11. Kurumunuzun/sendikanızın ayrımcılık mağdurlarını temsilen adli veya idari yargı organlarına başvurması mümkün olmasa bile bu süreçlerde ayrımcılık mağdurlarına ne tür destekler sunuyor?

.....

.....

3.12. Kurumunuz/sendikanız, ayrımcılık mağdurlarına ya da mağdur olma potansiyeli taşıyan kişilere (engelliler, farklı etnik kökene sahip kişiler vs.) ne tür destekler sunmaktadır?

.....

.....

3.13. Kurumunuz/sendikanız ayrımcılık yasağı konusunda yasalarda veya Hükümet politikalarında değişikliğe gidilmesine yönelik çalışmalar yapıyor mu?

Evet Hayır

3.14. Yanıtınız evet ise, kurumunuz/sendikanız ne tür çalışmaları yürütmektedir?

.....
.....

3.15. Kurumunuz çalışanları aşağıdaki konularda eğitimlere katılmış ise lütfen işaretleyiniz:

☐ İnsan hakları savunuculuğu	☐ Kaynak geliştirme
☐ Ayrımcılık vakalarını izleme	☐ Ayrımcılık yasağı ihlalleri hakkında veri toplama
☐ Raporlama	☐ Veri analizi
☐ Belgeleme	☐ İşbirliği ve iletişim ağları

IV. BÖLÜM – İHTİYAÇLAR

4.1. Kurumunuzun/sendikanızın ayrımcılık yasağı çerçevesinde hangi konularda eğitime ihtiyacı olduğunu düşünüyorsunuz?

.....
.....

4.2. Kurumunuzun/sendikanızın ayrımcılık yasağı konusunda karşılaştığı temel sorunlar nelerdir?

.....
.....

4.3 Kurumunuzun/sendikanızın ayrımcılık yasağı alanında çalışırken ne tür sıkıntılarla karşılaştığınızı düşünüyorsunuz?

☐ Kaynak sıkıntısı	☐ Uzmanlık yetersizliği
☐ Çalışan sayısının azlığı	
☐ Diğer:.....	

4.4. Kurumunuz/sendikanız çalışanları ayrımcılık yasağı konusundaki hukuksal düzenlemelere ne düzeyde hâkim?

Türk Hukuku:	: ☐ Hiç	☐ Az	☐ Orta	☐ İyi	☐ Çok iyi
Avrupa Birliği	: ☐ Hiç	☐ Az	☐ Orta	☐ İyi	☐ Çok iyi
Avrupa Konseyi	: ☐ Hiç	☐ Az	☐ Orta	☐ İyi	☐ Çok iyi
Birleşmiş Milletler	: ☐ Hiç	☐ Az	☐ Orta	☐ İyi	☐ Çok iyi

4.5. Kurumunuz/sendikanız çalışanları ayrımcılık yasağı konusundaki ulusal ve uluslararası yargı kararlarına ne düzeyde hâkim?

Türk Hukuku	: ☐ Hiç	☐ Az	☐ Orta	☐ İyi	☐ Çok iyi
Avrupa Birliği	: ☐ Hiç	☐ Az	☐ Orta	☐ İyi	☐ Çok iyi
Avrupa Konseyi	: ☐ Hiç	☐ Az	☐ Orta	☐ İyi	☐ Çok iyi
Birleşmiş Milletler	: ☐ Hiç	☐ Az	☐ Orta	☐ İyi	☐ Çok iyi

4.6. Kurumunuz/sendikanız ayrımcılık yasağı konusunda kamuoyunu bilinçlendirici faaliyetler gerçekleştiriyor mu?

Evet Hayır

Yanıtınız evetse ne tür faaliyetler gerçekleştiriyor?

.....
.....

4.7. Eklemek istediğiniz herhangi bir görüş/bilgi varsa lütfen belirtiniz:

.....
.....

YAYINLAR

Lütfen aşağıdaki soruları ayrımcılık konusunda çıkardığınız yayınlarla sınırlı olarak yanıtlayınız.

1. Adı:

.....

2. Yazar(lar) / Editör(ler):

.....

3. Yayın yılı: .....

4. Yayıncı ve yayınlandığı yer:.....

5. Yayının hangi dil(ler)de mevcut olduğu: .....

6. Yayının şekli (uygun kutuyu işaretleyiniz):

Kitap Makale CD
 Video Web sitesi Poster, afiş
 Diğer / lütfen belirtiniz: .....

7. Yayın türü (uygun kutuyu işaretleyiniz):

Yıllık rapor Tüzük, yönerge, siyasi teklif/taslak
 Veri derlemesi Sözlük
 Yasal bulgular, mahkeme kararları Kılavuz, el kitabı
 Yasa değişikliği önerisi Süreli yayın, gazete, dergi
 Basın bülteni Araştırma, çalışma
 Söyleşi, görüşme İstatistik
 Bibliyografya Oyun
 Diğer / lütfen belirtiniz: .....

8. Yayının ana teması (uygun kutuyu işaretleyiniz):

☐	Irkcılık	☐	Yabancı düşmanlığı
☐	Din ve inanç temelinde ayrımcılık	☐	İrk ve etnik köken temelinde ayrımcılık
☐	Engellilik temelinde ayrımcılık	☐	Cinsel yönelim temelinde ayrımcılık
☐	İrkçı şiddet	☐	Göç, sığınmacılar ve mülteciler
☐	Toplumsal cinsiyetle ilgili sorunlar		
☐	Diğer / lütfen belirtiniz:		

9. Kütüphane / bilgi-belge merkezi / arşiv:

Kurumun bir kütüphanesi / bilgi-belge merkezi / arşivi var ise, bunların hangi alanlara dair kaynaklar içerdiğini belirtiniz. Eğer web sitesinde bir katalog mevcut ise web adresi belirtilmelidir.

.....
.....

EK-II: Örnek Yayınlar

Batıkent Zihinsel Engellileri Koruma Derneği

- Ülkemizde Kaynaştırma Eğitimi, Karşılaştırmalı İnceleme ve Pilot Uygulama
- Zihinsel Engelliler ve Soru Cevaplarla Hakları

Ceza İnfaz Sisteminde Sivil Toplum Derneği (CİSST)

- F Tipi Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumlarının Sorunları ve Çözüm Önerileri
- Onarıcı Adalet El Kitabı
- Ceza İnfaz Sistemi ve Sivil Toplum Konferansı Raporu

Edirne Roman Kültürünü Araştırma Geliştirme Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği (EDROM)

- Biz Buradayız! Türkiye’de Romanlar, Ayrımcı Uygulamalar ve Hak Mücadelesi

Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası (EĞİTİM SEN)

- Eğitim Sen Bülteni (sürelî yayın)
- Eğitim Bilim Toplum (sürelî yayın)
- Eğitim Sen Kadın (sürelî yayın)
- 1. Kadın Kurultayı
- 2. Kadın Kurultayına Giderken
- Yasalarda Kadın
- Eğitim ve Bilim İşkolunda Çalışan Kadınların Sosyal Hakları ve İş Güvencesi
- Kadın Hakları ile İlgili Uluslararası Sözleşmeler

Hacı Bektaş Veli Anadolu Kültür Vakfı (HBVAKV)

- Aleviler, Ayrımcılık ve İnsan Hakları: Ayrımcılıkla Mücadelede Bir El Kitabı

Helsinki Yurttaşlar Derneği

- Emniyetsiz Sığınak: Türkiye’deki Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Travesti ve Transeksüel Mültecilerin Karşılaştıkları Güvenlik Sorunları Raporu
- F Tipi Cezaevleri Raporu
- Biz Buradayız! Türkiye’de Romanlar, Ayrımcı Uygulamalar ve Hak Mücadelesi
- Mülteci Destek ve Savunuculuk Programı: Mültecilere Hukuki Destek Projesi 2006 Raporu
- Kadının El Kitabı: Yasalardaki Haklarımız
- Haklarınızı Bilmek ve Onlar İçin Mücadele Etmek: Roman Aktivistler için Bir Rehber
- İnsan Haklarında Yeni Taktikler: Aktivistler için Bir Kaynak
- İnsan Haklarında Yeni Taktikler Kitapçıkları
- Sivil Toplum Kuruluşları İçin Kılavuz Bilgiler Dizisi
- Avrupa Birliği Sürecinde Dil Hakları
- Kadın Yurttaşın El Kitabı
- Hoşgörü Yılı’nda Mülteciler: Sivil Toplum Örgütlerinden Beklenenler Sempozyumu
- Milliyetçilik ve Avrupa Bütünleşmesi: Sivil Toplumdan Bakış Açıkları
- Bir Arada Yaşama: Türkiye’de Din-Devlet İlişkisi Sempozyumu
- Dikkat! Haklarımız
- Demokrasi Raporu 1
- Kürt Sorunu İçin Barış İnisiyatifi

İnsan Hakları Araştırmaları Derneği (İHAD)

- Din ve Vicdan Özgürlüğü Aylık İzleme Raporları
- İltica ve Sığınma Hakkı Aylık İzleme Raporları
- Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesinde Din Görevlilerinin Rolü Değerlendirme Raporu

İnsan Hakları Derneği Genel Merkezi (İHD)

- Ayrımcılıkla Mücadele El Kitabı
- Engellilere Yönelik Ayrımcılık
- Engellilerin Fırsat Eşitliği
- Engelli Kişilerin İnsan Hakları
- İnsan Hakları Eğiticileri İçin Başvuru Kitabı
- İnsan Haklarının Kavramsal Temelleri
- İnsan Hakları İhlallerini İzleme ve İhlallere Müdahale Etme Başvuru Kitabı
- Sığınma Hakkı ve Mülteciler
- Tuzla Ermeni Çocuk Kampı: Bir El Koyma Öyküsü

İnsan Hakları Gündemi Derneği (İHGD)

- Ayrımcılığa Karşı Bir Adım At!
- Nefret Suçlarıyla Mücadele Konferansları Konuşma Metinleri
- Türkiye'de Nefret Suçları
- LGBTT Hakları İnsan Haklarıdır
- Ayrımcılığa Karşı Uluslararası İnsan Hakları Mevzuatı
- Ayrımcılık Karşıtı Hukuk
- Mülteci Gözlem Raporu: Seferihisar

İnsan Hakları ve Mazlumlar için Dayanışma Derneği (MAZLUMDER)

- Türkiye'de Dini Ayrımcılık Raporu
- Umut Yolcuları: Mülteci Kadının Dramı

İzmir Alevi Bektaşlı Kültür Derneği

- Kent Işığı (aylık dergi)

Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu (KESK)

- Yok Edilen Ayrımcılık Değil Haklarımız
- Kriz ve Kadın

Kaos Gey ve Lezbiyen Kültürel Araştırmalar ve Dayanışma Derneği (Kaos GL)

- Homofobi Kimin Meselesi? Anti-Homofobi Kitabı / 2, Uluslararası Homofobi Karşıtı Buluşma
- 6 Şehir 6 Renk Anti-Homofobi Kitabı / 1, Uluslararası Homofobi Karşıtı Buluşma
- Eğitimde Cinsel Kimlik Ayrımcılığına Son!
- Medyada Homofobiye Son (2008 ve 2009 raporları)
- LGBTT Bireylerin İnsan Hakları Raporu (yıllık raporlar)
- Sendikalarımıza İhtiyacımız Var! : LGB Çalışanların İş Yaşamı Raporu 2009
- Türkiye'de Eşcinsel Olmak
- Korkmadan Sev
- Adaletin LGBTT Hali
- Hukuk ve Ayrımcılık Raporu

Lambdaistanbul Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Travesti, Transseksüel Kadın ve Erkekler Arası Dayanışma Derneği (Lambdaistanbul LGBTT Dayanışma Derneği)

- “İT İTİ İSIRMAZ!” Bir Alan Araştırması: İstanbul’da Yaşayan Trans Kadınların Sorunları
- Bir Alan Araştırması: Eşcinsel ve Biseksüellerin Sorunları, Ne Yanlış Ne de Yalnızız!

Mültecilerle Dayanışma Derneği (Mülteci-Der)

- Hepimiz Aynı Kayıktayız

Özürlüler Vakfı

- Özürlüler Mevzuatı

Pir Sultan Abdal Kültür Derneği Genel Merkezi

- Alevi Olmak: Alevilerin Dilinden Ayrımcılık Hikayeleri

Pozitif Yaşam Derneği (PYD)

- Hak İhlalleri Raporu

Sivil Toplum Geliştirme Merkezi Derneği (STGMD)

- Always Disadvantaged - Discrimination Practices in Turkey: Victims and Professionals Share Their Stories
- Dünya, Avrupa ve Türkiye’de Sivil Ağlar Rehberi
- Hep Yenik Başlama Duygusu - Türkiye’de Ayrımcılık Uygulamaları: Mağdurlar ve Uzmanlar Anlatıyor
- Sivil Toplum Kuruluşları İçin Hukuk El Kitabı
- Sivil Toplum Örgütleri İçin Kaynak Geliştirme Rehberi
- STK’lar İçin Gönüllülük ve Gönüllü Yönetimi Rehberi
- STK’lar İçin İletişim ve Kampanya Hazırlama Rehberi
- STK’lar İçin Savunuculuk Rehberi
- Türkiye’de Hak Temelli STK’lar – Sorunlar ve Çözüm Arayışları

Sosyal Değişim Derneği

- Ulusal Basında Nefret Suçları: 10 Yıl 10 Örnek

Sosyal Kültürel Yaşamı Geliştirme Derneği (SKYGD)

- Sosyal Kültürel Yaşamı Geliştirme Deneyimi

Tarih Vakfı

- Ders Kitaplarında İnsan Hakları: Tarama Sonuçları
- Ders Kitaplarında İnsan Hakları II: Tarama Sonuçları
- Hikayemi Dinler misin? Tanıklarla Türkiye’de İnsan Hakları ve Sivil Toplum Konferanslar
- Hikayemi Dinler misin? Tanıklarla Türkiye’de İnsan Hakları ve Sivil Toplum Sergi Katalogu
- Önce İnsan! Belgeseli Onurlu Yaşam, Kadın Hakları, Çocuk Hakları, Çevre ve Kültürel Miras, Çok Kimliklilik

Toplum ve Hukuk Araştırmaları Vakfı (TOHAV)

- Birleşmiş Milletler Mekanizmalarına Başvuru Kılavuzu ve Raporlama
- Türkiye’de Yerinden Edilen Kişiler Sorunu/Geri Dönüş ve Zararların Tazmini için Eylem Kılavuzu
- Uluslararası ve Ulusal Hukukta Azınlık Hakları

Türkiye Devrimci Maden Arama ve İşletme İşçileri Sendikası

- Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar İzleme ve Belgeleme Rehberi
- Haklarınızı Biliyor Musunuz?
- Özel Sektör Maden İşçileri Ekonomik ve Sosyal Kurultayı Hazırlık Toplantıları Belgeleri
- Özel Sektör Maden İşçilerinin Ekonomik ve Sosyal Durumu Araştırma Raporu
- Türkiye Tarafından Onaylanan Uluslararası alışma rgt (ILO) Belgeleri
- Uluslararası Belgelerde Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar (Derleme)

Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı (TESEV)

- Başörtüsü Yasağı ve Ayrımcılık: Uzman Meslek Sahibi Başörtülü Kadınlar
- Bir ‘Yabancı’laştırma Hikayesi: Türkiye’de Gayrimüslim Cemaatlerin Vakıf ve Taşınmaz Mülkiyet Sorunu
- ‘Milletin Bölünmez Bütünlüğü’: Demokratikleşme Sürecinde Parçalayan Milliyetçilik(ler)
- ‘Sıcak Aile Ortamı’: Demokratikleşme Sürecinde Kadın ve Erkekler
- Türkiye’de Azınlık Hakları Sorunu: Vatandaşlık ve Demokrasi Eksenli bir Yaklaşım (konferans tebliğleri)
- Türkiye’de çoğunluk ve Azınlık Politikaları: AB Sürecinde Yurttaşlık Tartışmaları
- ‘Zorunlu G’le Yüzleşmek: Türkiye’de Yerinden Edilme Sonrası Vatandaşlığın İnşası

Türkiye İşitme Engelliler Milli Federasyonu (TİEMF)

- En İyİ Uygulama rneği Rehberi
- ‘‘Acıma Değil, Onur Hakkımıza Saygı İstiyoruz’’ Spot Filmleri, Ayşe nal, 2008.

Türkiye niversiteleri ğrenci Yaklaşımı Derneği (YD/TY)

- Türk Ermeni ğrencileri Diyalog Kampı Anket Sonuçları

Uluslararası Af rgt Türkiye Şubesi (UA) - Amnesty International

- Kiraz Zamanı
- Mülteci alıştayları
- Güldünya’ya Sesleniş
- Kadına Yönelik Gözaltında Cinsel Őiddete Son
- Engelleri Aşmak
- UA Yıllık Raporları

EK-III: Çalışmaya Katılan Kurumların İletişim Bilgileri ve Çalışma Alanları

➤ Abhazy'a'nın Dostları(AD).....	60
➤ Alevi Kültür Dernekleri (AKD).....	60
➤ Altınokta Körler Derneği Genel Merkezi.....	60
➤ Ankara Otistik Bireyler Derneği (ANOBDER).....	60
➤ Batıkent Zihinsel Engellileri Koruma Derneği.....	61
➤ Bedensel Engelliler Derneği Genel Merkezi.....	61
➤ Beyoğlu Musevi Hahamhanesi Vakfı.....	61
➤ Birleşik Taşımacılık Çalışanları Sendikası (BTS).....	61
➤ Ceza İnfaz Sisteminde Sivil Toplum Derneği (CİSST).....	62
➤ Çağdaş Gazeteciler Derneği (ÇGD).....	62
➤ Çağdaş Hukukçular Derneği İzmir Şubesi (ÇHD-İzmir).....	62
➤ Edirne Roman Kültürü Araştırma Geliştirme Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği (EDROM)	63
➤ Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası (EĞİTİM SEN).....	63
➤ Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası Adana Şubesi (EĞİTİM SEN Adana Şube).....	63
➤ Ehl-i Beyt Kültür ve Dayanışma Vakfı (EHDAV).....	64
➤ Fiziksel Engelliler Vakfı (FEV).....	64
➤ Güneydoğu (Turabdin) Süryani Kültür ve Dayanışma Derneği.....	64
➤ Hacı Bektaş Veli Anadolu Kültür Vakfı (HBVAKV).....	64
➤ Hacı Bektaş Veli Kültürünü Araştırma ve Yaşatma Derneği.....	65
➤ Helsinki Yurttaşlar Derneği (hYd).....	65
➤ Irkçılığa ve Milliyetçiliğe DurDe Girişimi (DurDe).....	65
➤ İnsan Hakları Araştırmaları Derneği (İHAD).....	66
➤ İnsan Hakları Derneği (İHD).....	66
➤ İnsan Hakları Gündemi Derneği (İHGD).....	66
➤ İnsan Hakları ve Mazlumlar için Dayanışma Derneği (MAZLUMDER).....	66
➤ İzmir Alevi Bektaşî Kültür Derneği.....	67
➤ Kafkas Dernekleri Federasyonu (KAFFED).....	67
➤ Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu (KESK).....	67
➤ Kaos Gey ve Lezbiyen Kültürel Araştırmalar ve Dayanışma Derneği (Kaos GL).....	68
➤ Lambdaistanbul Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Travesti, Transseksüel Kadın ve Erkekler Arası Dayanışma Derneği (Lambdaistanbul LGBTT Dayanışma Derneği).....	68
➤ Mezopotamya Kültür ve Dayanışma Derneği (Mezo-Der).....	68
➤ Mültecilerle Dayanışma Derneği (Mülteci-Der).....	68
➤ Nor Zartonk.....	69
➤ Özürlüler Vakfı.....	69
➤ Pembe Hayat LGBTT Dayanışma Derneği.....	69
➤ Pir Sultan Abdal Kültür Derneği Genel Merkezi.....	69
➤ Pozitif Yaşam Derneği (PYD).....	70
➤ Roman Kültürü Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği.....	70
➤ Romanlar Sosyal Kültür Dostluk ve Dayanışma Derneği.....	70
➤ Sivil Toplum Geliştirme Merkezi Derneği (STGMD).....	71
➤ Siyah Pembe Üçgen İzmir Derneği.....	71
➤ Sosyal Değişim Derneği.....	71
➤ Sosyal Kültürel Yaşamı Geliştirme Derneği (SKYGD).....	72
➤ Spina Bifida Derneği Ankara Şubesi.....	72
➤ Tarih Vakfı.....	72

➤ Toplum ve Hukuk Araştırmaları Vakfı (TOHAV).....	72
➤ Türkiye Devrimci Maden Arama ve İşletme İşçileri Sendikası (DEV. MADEN-SEN).....	73
➤ Türkiye Diyanet ve Vakıf Görevlileri Sendikası (DİYANET-SEN)	73
➤ Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı (TESEV)	73
➤ Türkiye Gıda Sanayi İşverenleri Sendikası (TÜGİS).....	74
➤ Türkiye Görme Engelliler Derneği	74
➤ Türkiye İnsan Hakları Vakfı (TİHV)	74
➤ Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu (TÜRK-İŞ)	74
➤ Türkiye İşitme Engelliler Milli Federasyonu (TİEMF)	75
➤ Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (TİSK)	75
➤ Türkiye Körler Vakfı (TKV).....	75
➤ Türkiye Maden İşçileri Sendikası (MADEN-İŞ)	76
➤ Türkiye Motorlu Taşıt İşçileri Sendikası (TÜMTİS)	76
➤ Türkiye Ortopedik Özürlüler Federasyonu (TOOF)	76
➤ Türkiye Otel, Lokanta, Dinlenme Yerleri İşçileri Sendikası (TOLEYİS)	76
➤ Türkiye Özürlüler Eğitim ve Dayanışma Vakfı (ÖZEV).....	76
➤ Türkiye Petrol Kimya Lastik İşçileri Sendikası (PETROL-İŞ).....	77
➤ Türkiye Sağlık Endüstrisi İşverenleri Sendikası (SEİS)	77
➤ Türkiye Sakatlar Derneği Genel Merkezi	77
➤ Türkiye Sakatlar Konfederasyonu.....	77
➤ Türkiye Sivil Havacılık Sendikası (HAVA-İŞ).....	77
➤ Türkiye Tütün, Müskirat, Gıda ve Yardımcı İşçileri Sendikası (TEKGIDA-İŞ).....	78
➤ Türkiye Üniversiteleri Öğrenci Yaklaşımı Derneği (ÜÖYD/TÜÖY).....	78
➤ Türkiye Yol, Yapı ve İnşaat İşçileri Sendikası (YOL-İŞ).....	78
➤ Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi (UAÖ) - Amnesty International	78
➤ Uluslararası Hrant Dink Vakfı	79

➤ **Abhazyanın Dostları(AD)**

Web sitesi: www.abhazyanindostlari.org - **E-posta:** bilgi@abhazyanindostlari.org

İrtibata geçilecek kişi: Sezai Babakuş

Telefon: 0216-332 44 44 - **E-posta:** sezaib@grouppcsa.com

Ayrımcılıkla ilgili yürütülen faaliyet türleri: kongre/konferans.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetin ana teması: ırk ve etnik köken temelinde ayrımcılık.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle ele alınan konular: siyaset, kültür, hukuk.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle hedef alınan temel gruplar: genel olarak kamuoyu, araştırmacılar, uzmanlar, akademik çevre, aktivistler, sosyal hizmet çalışanları, politikacılar, gazeteciler, medya.

➤ **Alevi Kültür Dernekleri (AKD)**

Adres: Sokullu Caddesi İğde Sokak No: 24, 06451 Dikmen / Ankara

Telefon: 0312-483 11 66 / 478 22 60 - **Faks:** 0312-480 89 59 - **Web sitesi:** www.alevider.com

İrtibata geçilecek kişi: Cahit Korkmaz

Telefon: 0312-478 22 60 - **Faks:** 0312-480 89 59

E-posta: k_cahit@yahoo.com; cahit.korkmaz@gmail.com

Ayrımcılıkla ilgili yürütülen faaliyet türleri: çalışma/araştırma projesi, kongre/konferans, eğitim, dezavantajlı gruplarla düzenlenen proje/faaliyet, kampanya/kanaat oluşturma, yayıncılık, kültürel faaliyet/sergi, bilgi-belge toplama/veri derleme.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetin ana teması: din ve inanç temelinde ayrımcılık.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle ele alınan konular: işgücü piyasası, siyaset, hukuk, eğitim, kültür, medya, din ve inanç.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle hedef alınan temel gruplar: genel olarak kamuoyu, politikacılar, araştırmacılar, uzmanlar, akademik çevre, gazeteciler, medya, dezavantajlı gruplar, çocuklar, gençler, öğrenciler, öğretmenler, kadınlar.

➤ **Altınokta Körler Derneği Genel Merkezi**

Adres: Erzurum Mah. Mah. Geçim sok. No:21 Kurtuluş/Ankara

Telefon: 0312-363 77 46-49 - **Faks:** 0312- 362 20 91 - **Web sitesi:** www.altinokta.org.tr

E-posta: altinokta@altinokta.org.tr

İrtibata geçilecek kişi: Demet Aydınoglu

Telefon: 0312-363 77 45 - **Faks:** 0312-362 20 91 - **E-posta:** zeyka_2002@hotmail.com

Ayrımcılıkla ilgili yürütülen faaliyet türleri: eğitim, kongre/konferans, bilgi-belge toplama/veri derleme.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetin ana teması: engellilik temelinde ayrımcılık.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle ele alınan konular: işgücü piyasası, spor, hukuk, sağlık, eğitim.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle hedef alınan temel gruplar: genel olarak kamuoyu, dezavantajlı gruplar.

➤ **Ankara Otistik Bireyler Derneği (ANOBDER)**

Adres: Ankara - **Telefon:** 0312-215 10 26 / 447 71 31

Web sitesi: www.anobder.org.tr - **E-posta:** anobder@gmail.com

İrtibata geçilecek kişi: Güzide Tekeş

E-posta: uzunomeroglu42@yahoo.com

Ayrımcılıkla ilgili yürütülen faaliyet türleri: kongre/konferans, eğitim, dezavantajlı gruplarla düzenlenen proje/faaliyet.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetin ana teması: engellilik temelinde ayrımcılık.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle ele alınan konular: eğitim, medya.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle hedef alınan temel gruplar: genel olarak kamuoyu, politikacılar, kamu görevlileri.

➤ **Batıkent Zihinsel Engellileri Koruma Derneği**

Adres: Ergazi Mahallesi Köy İçi Serpmeleri No: 309, 06370 Batıkent / Ankara

Telefon: 0312-251 45 45 - **Faks:** 0312-251 45 42

Web sitesi: www.zed.org.tr - **E-posta:** info@zed.org.tr

İrtibata geçilecek kişi: Ömer Koç

Telefon: 0312-251 45 45 - **Faks:** 0312-251 45 42 - **E-posta:** omerkoc49@hotmail.com

Ayrımcılıkla ilgili yürütülen faaliyet türleri: çalışma/araştırma projesi, kongre/konferans, eğitim, dezavantajlı gruplarla düzenlenen proje/faaliyet, ödül/mükâfat verme.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetin ana teması: engellilik temelinde ayrımcılık.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle ele alınan konular: işgücü piyasası, sağlık, hukuk, eğitim.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle hedef alınan temel gruplar: genel olarak kamuoyu, politikacılar, dezavantajlı gruplar, kamu görevlileri, yerel yönetimler.

➤ **Bedensel Engelliler Derneği Genel Merkezi**

Adres: Sahabiye Mah. Konak Sok. 15/1 Çalapkörür Apt. Kacasinan/Kayseri

Telefon: 0352-222 96 96 - **Faks:** 0352-222 96 96

Web sitesi: www.bedenselengelliler.com (yapım aşamasında)

İrtibata geçilecek kişi: Fatma Oytun

Faks: 0352-222 96 96 - **E-posta:** fatmaoyun@hotmail.com

Ayrımcılıkla ilgili yürütülen faaliyet türleri: eğitim, kongre, konferans, dezavantajlı gruplarla düzenlenen proje/faaliyet, bilgi-belge toplama/veri derleme.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetin ana teması: engellilik temelinde ayrımcılık.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle ele alınan konular: işgücü piyasası.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle hedef alınan temel gruplar: genel olarak kamuoyu, dezavantajlı gruplar.

➤ **Beyoğlu Musevi Hahamhanesi Vakfı**

Adres: Yemenici Sokak No: 21 Tünel, Beyoğlu / İstanbul

Telefon: 0212-293 87 94 - **Faks:** 0212-244 19 80

Web sitesi: www.musevicemaati.com - **E-posta:** info@musevicemaati.com

İrtibata geçilecek kişi: Sekreterlik

Telefon: 0212-293 87 94 - **Faks:** 0212-244 19 80 - **E-posta:** info@musevicemaati.com

Ayrımcılıkla ilgili yürütülen faaliyet türleri: dezavantajlı gruplarla düzenlenen proje/faaliyet, yayıncılık, kültürel faaliyet/sergi, bilgi-belge toplama/veri derleme.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetin ana teması: din ve inanç temelinde ayrımcılık, ırkçı şiddet.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle ele alınan konular: eğitim, medya, din ve inanç.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle hedef alınan temel gruplar: genel olarak kamuoyu, politikacılar, araştırmacılar, uzmanlar, akademik çevre, gazeteciler, medya, kamu görevlileri.

➤ **Birleşik Taşımacılık Çalışanları Sendikası (BTS)**

Adres: Mithatpaşa Cad. No: 62 / 20 Kızılay / Ankara

Telefon: 0312-424 04 70 / 71 - **Faks:** 0312-424 04 72

Web sitesi: www.bts.org.tr - **E-posta:** info@bts.org.tr

İrtibata geçilecek kişi: Yavuz Demirkol

Faks: 0312-424 04 72 - **E-posta:** ydemirkol@gmail.com

Ayrımcılıkla ilgili yürütülen faaliyet türleri: dezavantajlı gruplarla düzenlenen proje/faaliyet, yayımcılık, hukuki mücadele.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetin ana teması: sendikal tercih ve siyasal düşünce.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle ele alınan konular: siyaset, siyasal düşünce, sendikal tercih.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle hedef alınan temel gruplar: genel olarak kamuoyu, gazeteciler, medya, kamu görevlileri.

➤ **Ceza İnfaz Sisteminde Sivil Toplum Derneği (CİSST)**

Adres: İstiklal Caddesi, Gazeteci Erol Dernek Sok. Hanif Han. No: 11-5 Beyoğlu / İstanbul

Telefon: 0212-243 30 69 - **Faks:** 0212-243 30 68

Web sitesi: www.cezaevindestk.org - **E-posta:** info@cezaevindestk.org

İrtibata geçilecek kişi: Zafer Kıraç

Telefon: 0212-243 30 69 - **Faks:** 0212-243 30 68 - **E-posta:** kirazafer@yahoo.com

Ayrımcılıkla ilgili yürütülen faaliyet türleri: çalışma/araştırma projesi, kongre/konferans, eğitim, kampanya/kanaat oluşturma, yayımcılık, kültürel faaliyet/sergi.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle ele alınan konular: barınma, sağlık, siyaset, hukuk, eğitim, kültür, medya.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle hedef alınan temel gruplar: genel olarak kamuoyu, politikacılar, araştırmacılar, uzmanlar, akademik çevre, gazeteciler, medya, aktivistler, sosyal hizmet çalışanları, dezavantajlı gruplar, kamu görevlileri, kadınlar.

➤ **Çağdaş Gazeteciler Derneği (ÇGD)**

Adres: Mithatpaşa Caddesi No: 52, 2. Kat, Kızılay / Ankara

Telefon: 0312-430 10 13 - **Faks:** 0312-430 10 13

Web sitesi: www.cgd.org.tr - **E-posta:** bilgi@cgd.org.tr

İrtibata geçilecek kişi: Ahmet Abakay

E-posta: ahmetabakay@yahoo.com

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle ele alınan konular: medya.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle hedef alınan temel gruplar: gazeteciler, medya.

➤ **Çağdaş Hukukçular Derneği İzmir Şubesi (ÇHD-İzmir)**

Adres: 854 Sk. No:33 Konak/İzmir

Telefon: 0232-489 82 43 - **Faks:** 0232-489 82 43

Web sitesi: www.chd.org.tr - **E-posta:** chdizmir@gmail.com

İrtibata geçilecek kişi: Züleyha Kılıç

Telefon: 0232-445 37 81 - **Faks:** 0232-445 37 81 - **E-posta:** zuleyhakilic@gmail.com

Ayrımcılıkla ilgili yürütülen faaliyet türleri: eğitim, dezavantaj gruplarla düzenlenen proje/faaliyet.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetin ana teması: ırkçılık, ırkçı şiddet, toplumsal cinsiyetle ilgili sorunlar, ırk ve etnik köken temelinde ayrımcılık, cinsel yönelim temelinde ayrımcılık.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle ele alınan konular: hukuk, eğitim.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle hedef alınan temel gruplar: genel olarak kamuoyu, dezavantajlı gruplar, kadınlar.

➤ **Edirne Roman Kültürü Araştırma Geliştirme Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği (EDROM)**

Adres: Mithatpaşa Mahallesi, Orhaniye Cd. No:31 Kat:3 Edirne

Telefon: 0284-212 41 28 - **Faks:** 0284-212 41 28

Web sitesi: www.edrom.org.tr - **E-posta:** edrom70@mynet.com

İrtibata geçilecek kişi: Erdinç Çekiç, Bahattin Ulusoy

Telefon: 0284-212 41 28 - **Faks:** 0284-212 41 28 - **E-posta:** edrom70@mynet.com

Ayrımcılıkla ilgili yürütülen faaliyet türleri: çalışma/araştırma projesi, eğitim, kongre/konferans, dezavantajlı gruplarla düzenlenen proje/faaliyetler, bilgi-belge toplama/ veri derleme.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetin ana teması: ırkçılık, ırk ve etnik köken temelinde ayrımcılık.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle ele alınan konular: işgücü piyasası, kültür, barınma, sağlık, eğitim.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle hedef alınan temel gruplar: dezavantajlı gruplar.

➤ **Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası (EĞİTİM SEN)**

Adres: Cinnah Cad. Willy Brant Sok. No:13, Çankaya / Ankara

Telefon: 0312-439 01 14 - **Faks:** 0312-439 01 18

Web sitesi: www.egitimsen.org.tr - **E-posta:** bilgi@egitimsen.org.tr

İrtibata geçilecek kişi: Mehmet Bozgeyik

Telefon: 0312-439 01 14 (1113) - **Faks:** 0312-439 01 18

E-posta: mehmet.bozgeyik@egitimsen.org.tr

Ayrımcılıkla ilgili yürütülen faaliyet türleri: kongre/konferans, eğitim, dezavantajlı gruplarla düzenlenen proje/faaliyet, kampanya/kanaat oluşturma, yayıncılık.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetin ana teması: din ve inanç temelinde ayrımcılık, engellilik temelinde ayrımcılık, toplumsal cinsiyetle ilgili sorunlar, sosyo-ekonomik eşitsizliğin yol açtığı ayrımcılık.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle ele alınan konular: işgücü piyasası, eğitim.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle hedef alınan temel gruplar: genel olarak kamuoyu, politikacılar, gazeteciler, medya, dezavantajlı gruplar, çocuklar, gençler, öğrenciler, öğretmenler, kamu görevlileri, kadınlar.

➤ **Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası Adana Şubesi (EĞİTİM SEN Adana Şube)**

Adres: Atatürk Caddesi Çınarlı Mah. 12 Sokak Pedük Apt. Kat:3 Daire:6 Seyhan/Adana

Telefon: 0322-458 31 75 - **Faks:** 0322-457 79 40

Web sitesi: www.adanaegitimsen.org.tr - **E-posta:** adana@egitimsen.org.tr

İrtibata geçilecek kişi: Güven Boğa

Faks: 0322-457 79 40 - **E-posta:** guvenboga@hotmail.com

Ayrımcılıkla ilgili yürütülen faaliyet türleri: çalışma/araştırma projesi, eğitim, kültürel faaliyet/sergi, kongre/konferans, yayıncılık, bilgi/belge toplama/veri derleme.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetin ana teması: ırkçılık, din ve inanç temelinde ayrımcılık, engellilik temelinde ayrımcılık, ırkçı şiddet, toplumsal cinsiyetle ilgili sorunlar, ırk ve etnik köken temelinde ayrımcılık, göçmenler, sığınmacılar ve mülteciler.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle ele alınan konular: siyaset, kültür, barınma, hukuk, sağlık, eğitim, din ve inanç.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle hedef alınan temel gruplar: genel olarak kamuoyu, araştırmacılar, uzmanlar akademik çevre, aktivistler, sosyal hizmet çalışanları, çocuklar, gençler, öğrenciler, kamu görevlileri, politikacılar, gazeteciler, medya, dezavantajlı gruplar, öğretmenler, kadınlar.

➤ **Ehl-i Beyt Kültür ve Dayanışma Vakfı (EHDAV)**

Adres: Yavuz Selim Cad. Necmi Asfuroğlu İşhanı No:13, Antakya

Telefon: 0326-225 12 96 - **Faks:** 0326-225 32 90

Web sitesi: www.ehdav.org - **E-posta:** ehdav@hotmail.com; info@ehdav.org

İrtibata geçilecek kişi: Ali Yeral

Telefon: 0353-660 54 92 - **E-posta:** yeral-ali@hotmail.com

Ayrımcılıkla ilgili yürütülen faaliyet türleri: çalışma/araştırma projesi, kongre/konferans, yayımcılık, bilgi-belge toplama/veri derleme.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetin ana teması: din ve inanç temelinde ayrımcılık, ırkçı şiddet.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle ele alınan konular: siyaset, hukuk, eğitim, kültür, medya, din ve inanç.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle hedef alınan temel gruplar: genel olarak kamuoyu, politikacılar, araştırmacılar, uzmanlar, akademik çevre, gazeteciler, medya, aktivistler, sosyal hizmet çalışanları, öğretmenler, kamu görevlileri, dini çevreler.

➤ **Fiziksel Engelliler Vakfı (FEV)**

Adres: Merkez Mah. Çiftecevizler Cad. No: 12/3 İnanca İş Merkezi, Şişli / İstanbul

Telefon: 0212-343 77 77 - **Faks:** 0212-234 09 71

Web sitesi: www.fev.org.tr - **E-posta:** info@fev.org.tr

İrtibata geçilecek kişi: Ali Şahin

Telefon: 0212-343 77 77 - **Faks:** 0212-234 09 71 - **E-posta:** ali@fev.org.tr

Ayrımcılıkla ilgili yürütülen faaliyet türleri: dezavantajlı gruplarla düzenlenen proje/faaliyet.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetin ana teması: engellilik temelinde ayrımcılık.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle ele alınan konular: işgücü piyasası.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle hedef alınan temel gruplar: genel olarak kamuoyu.

➤ **Güneydoğu (Turabdin) Süryani Kültür ve Dayanışma Derneği**

Adres: Akçakaya Mah. Cumhuriyet Cad. No:40, Midyat / Mardin

E-posta: ishtar47@hotmail.com

İrtibata geçilecek kişi: Adem Coşkun / İlyas Vergili

E-posta: odomhanno@hotmail.com

Ayrımcılıkla ilgili yürütülen faaliyet türleri: kongre/konferans, eğitim, kültürel faaliyet/sergi.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetin ana teması: ırkçılık, din ve inanç temelinde ayrımcılık, ırk ve etnik köken temelinde ayrımcılık, toplumsal cinsiyetle ilgili sorunlar.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle ele alınan konular: işgücü piyasası, sağlık, hukuk, eğitim, kültür, medya, din ve inanç, spor.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle hedef alınan temel gruplar: genel olarak kamuoyu, gazeteciler, medya, aktivistler, sosyal hizmet çalışanları, dezavantajlı gruplar, çocuklar, gençler, öğrenciler, öğretmenler, kadınlar.

➤ **Hacı Bektaş Veli Anadolu Kültür Vakfı (HBVAKV)**

Adres: Sokullu Mehmet Paşa Caddesi İğde Sokak No: 24, 06451 Dikmen / Ankara

Telefon: 0312-478 22 60 - **Faks:** 0312-480 89 59

Web sitesi: www.hacibektasvakfi.org - **E-posta:** hbvakv.gen.mer@gmail.com

İrtibata geçilecek kişi: Cahit Korkmaz

Telefon: 0312-478 22 60 - **Faks:** 0312-480 89 59

E-posta: k_cahit@yahoo.com; cahit.korkmaz@gmail.com

Ayrımcılıkla ilgili yürütülen faaliyet türleri: çalışma/araştırma projesi, kongre/konferans, eğitim, dezavantajlı gruplarla düzenlenen proje/faaliyet, kampanya/kanaat oluşturma, yayıncılık, kültürel faaliyet/sergi, bilgi-belge toplama/veri derleme.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetin ana teması: din ve inanç temelinde ayrımcılık, ırk ve etnik köken temelinde ayrımcılık, engellilik temelinde ayrımcılık, cinsel yönelim temelinde ayrımcılık, yaş temelinde ayrımcılık.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle ele alınan konular: işgücü piyasası, barınma, sağlık, siyaset, hukuk, eğitim, kültür, medya, din ve inanç.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle hedef alınan temel gruplar: genel olarak kamuoyu, politikacılar, araştırmacılar, uzmanlar, akademik çevre, gazeteciler, medya, dezavantajlı gruplar, çocuklar, gençler, öğrenciler, öğretmenler, kadınlar.

➤ **Hacı Bektaş Veli Kültürünü Araştırma ve Yaşatma Derneği**

Adres: Cumhuriyet Mah. Sultanhamam Cad. Turan İş Hanı Kat: 2, Kayseri

Telefon: 0352-232 59 11 - **Faks:** 0352-232 59 11

İrtibata geçilecek kişi: Kenan Akpınar

➤ **Helsinki Yurttaşlar Derneği (hYd)**

Adres: İstiklal Cad. Kumbaracı Yokuşu 50/1 Tomtom Mahallesi 34433 Beyoğlu/ İstanbul

Telefon: 0212-292 68 42 - **Faks:** 0212-292 68 44

Web sitesi: www.hyd.org.tr - **E-posta:** info@hyd.org.tr

İrtibata geçilecek kişi: Emel Kurma

Telefon: 0212-292 68 42 - **Faks:** 0212-292 68 44 - **E-posta:** info@hyd.org.tr

Ayrımcılıkla ilgili yürütülen faaliyet türleri: çalışma/araştırma projesi, kongre/konferans, dezavantajlı gruplarla düzenlenen proje/faaliyet, yayıncılık, bilgi-belge toplama/veri derleme.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetin ana teması: ırk ve etnik köken temelinde ayrımcılık, göçmenler, sığınmacılar ve mülteciler.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle ele alınan konular: işgücü piyasası, eğitim, kültür, barınma, hukuk, sağlık.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle hedef alınan temel gruplar: genel olarak kamuoyu, araştırmacılar, uzmanlar, akademik çevre, aktivist, sosyal hizmet çalışanları, kamu görevlileri, politikacılar, gazeteciler, medya, dezavantajlı gruplar, öğretmenler.

➤ **İrkçılığa ve Milliyetçiliğe DurDe Girişimi (DurDe)**

Adres: İstiklal Caddesi, Bekar Sokak, 16/3, 34435 Beyoğlu / İstanbul

Telefon: 0212-292 34 39 - **Faks:** 0212-292 34 39

Web sitesi: www.durde.org - **E-posta:** durde@durde.org

İrtibata geçilecek kişi: F. Levent Şensever

Faks: 0212-292 34 39 - **E-posta:** lewoxx@gmail.com

Ayrımcılıkla ilgili yürütülen faaliyet türleri: çalışma/araştırma projesi, kongre/konferans, eğitim, dezavantajlı gruplarla düzenlenen proje/faaliyet, kampanya/kanaat oluşturma, yayıncılık, kültürel faaliyet/sergi, bilgi-belge toplama/veri derleme, ödül/mükâfat verme.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetin ana teması: ırkçılık, yabancı düşmanlığı, ırk ve etnik köken temelinde ayrımcılık, ırkçı şiddet, göçmenler, sığınmacılar ve mülteciler, nefret suçları.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle ele alınan konular: siyaset, hukuk, kültür, medya.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle hedef alınan temel gruplar: genel olarak kamuoyu, politikacılar, gazeteciler, medya, aktivistler, sosyal hizmet çalışanları, dezavantajlı gruplar, çocuklar, gençler, öğrenciler.

➤ **İnsan Hakları Araştırmaları Derneği (İHAD)**

Adres: Necatibey Cad. No: 34-14, Kızılay / Ankara

Telefon: 0312-229 96 41 - **Faks:** 0312-229 82 61

Web sitesi: www.ihad.org.tr - **E-posta:** info@ihad.org.tr

İrtibata geçilecek kişi: Gülsün Özmen

E-posta: gulsunozmen@hotmail.com

Ayrımcılıkla ilgili yürütülen faaliyet türleri: çalışma/araştırma projesi, eğitim, dezavantajlı gruplarla düzenlenen proje/faaliyet, bilgi-belge toplama/veri derleme, kaynak sağlama.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetin ana teması: din ve inanç temelinde ayrımcılık, göçmenler, sığınmacılar ve mülteciler, toplumsal cinsiyetle ilgili sorunlar.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle ele alınan konular: kültür, din ve inanç.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle hedef alınan temel gruplar: genel olarak kamuoyu, araştırmacılar, uzmanlar, akademik çevre, aktivistler, sosyal hizmet çalışanları, kamu görevlileri.

➤ **İnsan Hakları Derneği (İHD)**

Adres: Necatibey Cad. No: 82 Kat: 6 Daire: 11-12, Demirtepe / Ankara

Telefon: 0312-230 35 67 / 68 / 69 - **Faks:** 0312-230 17 07

Web sitesi: www.ihd.org.tr - **E-posta:** posta@ihd.org.tr

İrtibata geçilecek kişi: Öztürk Türkdogan

E-posta: ozturktdogan@gmail.com

Ayrımcılıkla ilgili yürütülen faaliyet türleri: çalışma/araştırma projesi, eğitim, dezavantajlı gruplarla düzenlenen proje/faaliyet, kampanya/kanaat oluşturma, yayıncılık, kültürel faaliyet/sergi, bilgi-belge toplama/veri derleme, ödül/mükâfat verme.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetin ana teması: ırkçılık, yabancı düşmanlığı, din ve inanç temelinde ayrımcılık, ırk ve etnik köken temelinde ayrımcılık, engellilik temelinde ayrımcılık, cinsel yönelim temelinde ayrımcılık, ırkçı şiddet, göçmenler, sığınmacılar ve mülteciler, toplumsal cinsiyetle ilgili sorunlar, haklar arasında ayırım gözetmeksizin tüm insan hakları.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle ele alınan konular: barınma, sağlık, hukuk, eğitim, kültür, medya, din ve inanç, spor.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle hedef alınan temel gruplar: genel olarak kamuoyu, politikacılar, araştırmacılar, uzmanlar, akademik çevre, gazeteciler, medya, aktivistler, sosyal hizmet çalışanları, dezavantajlı gruplar, çocuklar, gençler, öğrenciler, öğretmenler, kamu görevlileri, kadınlar.

➤ **İnsan Hakları Gündemi Derneği (İHGD)**

Adres: 859 Sokak No: 4/605 Söğütlü İşhanı Konak-İzmir (Merkez)

Güniz Sokak No:38/8 Kavaklıdere Çankaya-Ankara (Ankara Temsilciliği)

Telefon: 0232-489 55 28 / 0312-428 06 10-11 - **Faks:** 0232-489 70 39 / 0312-428 06 13

Web sitesi: www.rightsagenda.org - **E-posta:** posta@rightsagenda.org

İrtibata geçilecek kişi: Orhan Kemal Cengiz

Telefon: 0312-428 06 10-11 - **Faks:** 0312-428 06 13 - **E-posta:** posta@rightsagenda.org

Ayrımcılıkla ilgili yürütülen faaliyet türleri: çalışma/araştırma projesi, dezavantajlı gruplarla düzenlenen proje/faaliyet, yayıncılık.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle ele alınan konular: sağlık, hukuk, eğitim, din ve inanç.

➤ **İnsan Hakları ve Mazlumlar için Dayanışma Derneği (MAZLUMDER)**

Adres: Mithatpaşa Caddesi No: 21/14, Kızılay / Ankara

Telefon: 0312-435 77 95- **Faks:** 0312-435 77 98

Web sitesi: www.mazlumder.org.tr - **E-posta:** info@mazlumder.org.tr

İrtibata geçilecek kişi: Emre Yurtalan
Telefon: 0312-430 22 60 - **E-posta:** eyurtalan@gmail.com

Ayrımcılıkla ilgili yürütülen faaliyet türleri: çalışma/araştırma projesi, kongre/konferans, dezavantajlı gruplarla düzenlenen proje/faaliyet, kampanya/kanaat oluşturma, yayımcılık, bilgi-belge toplama/veri derleme.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetin ana teması: ırkçılık, din ve inanç temelinde ayrımcılık, ırk ve etnik köken temelinde ayrımcılık, ırkçı şiddet.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle ele alınan konular: siyaset, hukuk, eğitim, din ve inanç.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle hedef alınan temel gruplar: genel olarak kamuoyu, politikacılar, araştırmacılar, uzmanlar, akademik çevre, gazeteciler, medya, aktivistler, sosyal hizmet çalışanları, dezavantajlı gruplar, kamu görevlileri, kadınlar.

➤ **İzmir Alevi Bektaşî Kültür Derneği**

Adres: Anadolu Cad. Bayırlar İş Merkezi. No: 866 Kat: 2/17, Çiğli / İzmir
Telefon: 0232-376 41 41 - **Web sitesi:** www.alevider.net - **E-posta:** izalevider@hotmail.com
İrtibata geçilecek kişi: Burhan Akgün
E-posta: burhanakgu@hotmail.com

Ayrımcılıkla ilgili yürütülen faaliyet türleri: dezavantajlı gruplarla düzenlenen proje/faaliyet.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetin ana teması: din ve inanç temelinde ayrımcılık.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle ele alınan konular: eğitim.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle hedef alınan temel gruplar: genel olarak kamuoyu, araştırmacılar, uzmanlar, akademik çevre, çocuklar, gençler, öğrenciler, kadınlar.

➤ **Kafkas Dernekleri Federasyonu (KAFFED)**

Adres: Şenyuva Mah. Meriç Sok. No: 44, Beştepe / Ankara
Telefon: 0312-222 85 89 / 223 51 59 / 223 40 62 - **Faks:** 0312-212 52 40
Web sitesi: www.kafkasfederasyonu.org - **E-posta:** info@kafkasfederasyonu.org
İrtibata geçilecek kişi: Cumhur Bal
Telefon: 0312-222 85 89 / 223 51 59 / 223 40 62 - **Faks:** 0312-212 52 40
E-posta: cumhurbal2004@yahoo.com

➤ **Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu (KESK)**

Adres: Çehre Sok. 6/1, Gaziosmanpaşa / Ankara
Telefon: 0312-436 71 11 - **Faks:** 0312-436 74 70
Web sitesi: www.kesk.org.tr - **E-posta:** kesk@kesk.org.tr
İrtibata geçilecek kişi: Zeynep Ekin Aklar
Telefon: 0312-436 71 11 - **Faks:** 0312-436 74 70 - **E-posta:** zeynepaklar@kesk.org.tr

Ayrımcılıkla ilgili yürütülen faaliyet türleri: kongre/konferans, eğitim, dezavantajlı gruplarla düzenlenen proje/faaliyet, yayımcılık, bilgi-belge toplama/veri derleme.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetin ana teması: din ve inanç temelinde ayrımcılık, ırk ve etnik köken temelinde ayrımcılık, engellilik temelinde ayrımcılık, toplumsal cinsiyetle ilgili sorunlar.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle ele alınan konular: işgücü piyasası, barınma, sağlık, siyaset, hukuk, eğitim, kültür, din ve inanç.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle hedef alınan temel gruplar: genel olarak kamuoyu, kamu görevlileri, kadınlar.

➤ **Kaos Gey ve Lezbiyen Kültürel Araştırmalar ve Dayanışma Derneği (Kaos GL)**

Adres: Gazi Mustafa Kemal Bulvarı 29/12, Demirtepe / Ankara

Telefon: 0312-230 03 58 - **Faks:** 0312-230 6277

Web sitesi: www.kaosgl.org - **E-posta:** dergi@kaosgl.org

İrtibata geçilecek kişi: Umut Güner

Telefon: 0312-230 03 58 - **Faks:** 0312-230 62 77 - **E-posta:** dergi@kaosgl.org

Ayrımcılıkla ilgili yürütülen faaliyet türleri: kampanya/kanaat oluşturma, yayımcılık.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetin ana teması: cinsel yönelim temelinde ayrımcılık.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle ele alınan konular: hukuk.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle hedef alınan temel gruplar: politikacılar.

➤ **Lambdaistanbul Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Travesti, Transseksüel Kadın ve Erkekler Arası Dayanışma Derneği (Lambdaistanbul LGBTT Dayanışma Derneği)**

Adres: İstiklal Cad. Katip Mustafa Çelebi Mah. Tel Sok. No: 28/5 Kat: 4, 34433 Beyoğlu / İstanbul

Telefon: 0212-245 70 68 - **Faks:** 0212-245 70 68

Web sitesi: www.lambdaistanbul.org - **E-posta:** lambda@lambdaistanbul.org

İrtibata geçilecek kişi: Fırat Söyle

Telefon: 0212-356 61 12 - **Faks:** 0212-356 61 12 - **E-posta:** firatsoyle@gmail.com

Ayrımcılıkla ilgili yürütülen faaliyet türleri: çalışma/araştırma projesi, kongre/konferans, eğitim, dezavantajlı gruplarla düzenlenen proje/faaliyet, kampanya/kanaat oluşturma, yayımcılık, kültürel faaliyet/sergi, bilgi-belge toplama/veri derleme.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetin ana teması: cinsel yönelim temelinde ayrımcılık, toplumsal cinsiyetle ilgili sorunlar.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle ele alınan konular: işgücü piyasası, barınma, sağlık, siyaset, hukuk, eğitim, medya.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle hedef alınan temel gruplar: genel olarak kamuoyu, politikacılar, araştırmacılar, uzmanlar, akademik çevre, gazeteciler, medya, aktivistler, sosyal hizmet çalışanları, dezavantajlı gruplar, çocuklar, gençler, öğrenciler, öğretmenler, kamu görevlileri, kadınlar.

➤ **Mezopotamya Kültür ve Dayanışma Derneği (Mezo-Der)**

Adres: Büyükkuleli Sok. No: 45 Samatya, Fatih / İstanbul

Telefon: 0212-529 48 55 - **Faks:** 0212-529 48 57

Web sitesi: www.mezoder.org - **E-posta:** mezoder@hotmail.com

İrtibata geçilecek kişi: Muzaffer İris

E-posta: muzafferiris5@hotmail.com

Ayrımcılıkla ilgili yürütülen faaliyet türleri: dezavantajlı gruplarla düzenlenen proje/faaliyet.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetin ana teması: ırkçılık, yabancı düşmanlığı, din ve inanç temelinde ayrımcılık, ırk ve etnik köken temelinde ayrımcılık, engellilik temelinde ayrımcılık, cinsel yönelim temelinde ayrımcılık, ırkçı şiddet, göçmenler, sığınmacılar ve mülteciler, toplumsal cinsiyetle ilgili sorunlar.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle ele alınan konular: barınma, sağlık, eğitim, kültür, din ve inanç.

➤ **Mültecilerle Dayanışma Derneği (Mülteci-Der)**

Adres: Anafartalar Cad. Salepçioğlu İşhanı No: 95/511, Kemeraltı / İzmir

Telefon: 0232-483 54 21 - **Faks:** 0232-483 54 21

Web sitesi: www.multeci.org.tr - **E-posta:** ofis@multeci.org.tr; bilgi@multeci.org.tr

İrtibata geçilecek kişi: Pırl Erçoban

Telefon: 0232-483 54 21- **Faks:** 0232-483 54 21

E-posta: ofis@multeci.org.tr; prlercoban@gmail.com

Ayrımcılıkla ilgili yürütülen faaliyet türleri türleri: çalışma/araştırma projesi, kongre/konferans, eğitim, dezavantajlı gruplarla düzenlenen proje/faaliyet, kampanya/kanaat oluşturma, kültürel faaliyet/sergi, bilgi-belge toplama/veri derleme.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetin ana teması: göçmenler, sığınmacılar ve mülteciler.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle ele alınan konular: işgücü piyasası, barınma, sağlık, siyaset, hukuk, eğitim, kültür, medya.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle hedef alınan temel gruplar: genel olarak kamuoyu, politikacılar, araştırmacılar, uzmanlar, akademik çevre, gazeteciler, medya, aktivistler, sosyal hizmet çalışanları, çocuklar, gençler, öğrenciler, kamu görevlileri.

➤ **Nor Zartonk**

Web sitesi: www.norzartonk.org - **E-posta:** info@norzartonk.org

İrtibata geçilecek kişi: Sayat Tekir

E-posta: sayatte@hotmail.com

➤ **Özürlüler Vakfı**

Adres: Arnavutköy Mah. Ceviz Sok. No:13 Beşiktaş/İstanbul

Telefon: 0212-263 88 28-29 - **Faks:** 0212- 263 65 64

Web sitesi: www.ozurlulervakfi.org.tr - **E-posta:** info@ozurlulervakfi.org.tr

İrtibata geçilecek kişi: Esra Berberoğlu - Banu Bayburt

Telefon: 0212-263 88 28-29 - **Faks:** 0212-263 65 64

E-posta: esra@ozurlulervakfi.org.tr , banu@ozurlulervakfi.org.tr

Ayrımcılıkla ilgili yürütülen faaliyet türleri: kampanya/kanaat oluşturma, kültürel faaliyet/sergi, kongre/konferans, dezavantajlı gruplarla düzenlenen proje/faaliyet, bilgi-belge toplama/veri derleme.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetin ana teması: Engellilik temelli ayrımcılık.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle ele alınan konular: hukuk, eğitim.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle hedef alınan temel gruplar: genel kamuoyu.

➤ **Pembe Hayat LGBTT Dayanışma Derneği**

Adres: Ataç 1 Sokak 3/8 06620 Yenışehir, Çankaya/Ankara

Telefon: 0312-433 85 17 - **Faks:** 0312- 433 85 17

Web sitesi: www.pembehayat.org - **E-posta:** pembehayat@pembehayat.org

İrtibata geçilecek kişi: Kemal Ördek

Faks: 0312-433 85 17 - **E-posta:** kemal@pembehayat.org

Ayrımcılıkla ilgili yürütülen faaliyet türleri: çalışma/araştırma projesi, eğitim, kampanya/kanaat oluşturma, kültürel faaliyet/sergi, kongre/konferans, bilgi-belge toplama/veri derleme.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetin ana teması: Toplumsal cinsiyetle ilgili sorunlar, cinsel yönelim temelinde ayrımcılık.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle ele alınan konular: hukuk, sağlık.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle hedef alınan temel gruplar: genel kamuoyu, aktivist, sosyal hizmet çalışanları, dezavantajlı gruplar.

➤ **Pir Sultan Abdal Kültür Derneği Genel Merkezi**

Adres: Ziya Gökalp Cad. 15/16, Kızılay / Ankara

Telefon: 0312-430 84 10 / 435 50 54 - **Faks:** 0312-435 12 61

Web sitesi: www.pirsultan.net - **E-posta:** pirsultanabdal@mynet.com

İrtibata geçilecek kişi: Fevzi Gümüş

Telefon: 0312-230 37 32 - **Faks:** 0312-230 71 48 -**E-posta:** fevzigumus@gmail.com

Ayrımcılıkla ilgili yürütülen faaliyet türleri türleri: çalışma/araştırma projesi, dezavantajlı gruplarla düzenlenen proje/faaliyet, bilgi-belge toplama/veri derleme.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetin ana teması: din ve inanç temelinde ayrımcılık.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle ele alınan konular: eğitim, kültür, din ve inanç.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle hedef alınan temel gruplar: genel olarak kamuoyu, dernek yöneticilerimiz, üyelerimiz.

➤ **Pozitif Yaşam Derneği (PYD)**

Adres: İstanbul

Telefon: 0212-288 38 83 - **Faks:** 0212-288 38 84

Web sitesi: www.pozitifyasam.org - **E-posta:** info@pozitifyasam.org

İrtibata geçilecek kişi: Nejat Ünlü

Faks: 0212-288 38 84 - **E-posta:** nejat.unlu@pozitifyasam.org

Ayrımcılıkla ilgili yürütülen faaliyet türleri: çalışma/araştırma projesi, kongre/konferans, eğitim, dezavantajlı gruplarla düzenlenen proje/faaliyet, kampanya/kanaat oluşturma, yayıncılık, bilgi-belge toplama/veri derleme.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetin ana teması: cinsel yönelim temelinde ayrımcılık, toplumsal cinsiyetle ilgili sorunlar, sağlık.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle ele alınan konular: sağlık, hukuk, medya, çalışma hayatı, sosyal hayat, okul hayatı.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle hedef alınan temel gruplar: genel olarak kamuoyu, politikacılar, araştırmacılar, uzmanlar, akademik çevre, gazeteciler, medya, aktivistler, sosyal hizmet çalışanları, dezavantajlı gruplar, çocuklar, gençler, öğrenciler, kamu görevlileri, kadınlar, HIV'le yaşayanlar ve yakınları, sağlık çalışanları.

➤ **Roman Kültürü Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği**

Adres: Gazi Bulvarı No:112 Susuzlu İşhanı Kat: 7 Daire: 703, Çankaya / İzmir

Telefon: 0232-455 27 65 - **Faks:** 0232-455 27 65

Web sitesi: www.romankulturu.org - **E-posta:** info@romankulturu.org

İrtibata geçilecek kişi: Alper Yağlıdere

Faks: 0232-445 27 65 - **E-posta:** alperyaglidere@hotmail.com

Ayrımcılıkla ilgili yürütülen faaliyet türleri: eğitim, kültürel faaliyet/sergi, seminer.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetin ana teması: ırkçılık, toplumsal cinsiyetle ilgili sorunlar, Roman olan olmayan herkese eşit haklar, hak ve özgürlükler.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle ele alınan konular: eğitim, barınma, sağlık, işgücü piyasası.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle hedef alınan temel gruplar: Kamu görevlileri, dezavantajlı gruplar, gazeteciler, medya, Romanlar.

➤ **Romanlar Sosyal Kültür Dostluk ve Dayanışma Derneği**

Adres: Barış Mah. Cengiz Topel Cad. 82/A, Mersin

Telefon: 0324-239 37 98 - **Faks:** 0324-239 37 98

İrtibata geçilecek kişi: Cemal Moğoltekin

Telefon: 0324-239 09 68 - **Faks:** 0324-239 37 98

E-posta: mersinromanlardernegi@hotmail.com

Ayrımcılıkla ilgili yürütülen faaliyet türleri: eğitim, dezavantajlı gruplarla düzenlenen proje/faaliyet.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetin ana teması: ırk ve etnik köken temelinde ayrımcılık.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle ele alınan konular: işgücü piyasası, barınma, sağlık, eğitim, kültür, konut.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle hedef alınan temel gruplar: aktivistler, sosyal hizmet çalışanları, çocuklar, gençler, öğrenciler, kadınlar.

➤ **Sivil Toplum Geliştirme Merkezi Derneği (STGMD)**

Adres: 708 Sokak no:14/9 06550 yıldız-Çankaya/Ankara

Telefon: 0312-442 42 62 - **Faks:** 0312-442 57 55

Web sitesi: www.stgm.org.tr - **E-posta:** bilgi@stgm.org.tr

İrtibata geçilecek kişi: Suade Arançlı

Telefon: 0312-442 42 62 - **Faks:** 0312-442 57 55 - **E-posta:** suade@stgm.org.tr

Ayrımcılıkla ilgili yürütülen faaliyet türleri: eğitim, kampanya/kanaat oluşturma, kaynak sağlama, dezavantajlı gruplarla düzenlenen proje/faaliyet, yayımcılık.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetin ana teması: ırkçılık, din ve inanç temelinde ayrımcılık, yabancı düşmanlığı, ırk ve etnik köken temelinde ayrımcılık, engellilik temelinde ayrımcılık, ırkçı şiddet, toplumsal cinsiyetle ilgili sorunlar, cinsel yönelim konusunda ayrımcılık, göçmenler sığınmacılar ve mülteciler.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle ele alınan konular: hukuk, eğitim, STK'ların kapasitelerinin geliştirilmesi yoluyla müdahale ve mücadele becerilerinin artırılması.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle hedef alınan temel gruplar: insan hakları, toplumsal cinsiyet, gençlik, çocuk, engelli, çevre ve kültürel haklar/kültür sanat alanlarında çalışan STK'lar.

➤ **Siyah Pembe Üçgen İzmir Derneği**

Adres: Kıbrıs Şehitleri Caddesi Kılıçlar İşhanı No:68 Kat:5 Daire no:501 Alsancak/İzmir

Telefon: 0232-464 44 59 - **Web sitesi:** www.siyahpembe.org - **E-posta:** dernek@siyahpembe.org

İrtibata geçilecek kişi: Erdem Gürsu

E-posta: erdem@siyahpembe.org

Ayrımcılıkla ilgili yürütülen faaliyet türleri: dezavantajlı gruplarla düzenlenen proje/faaliyet, kampanya/kanaat oluşturma, kültürel faaliyet/sergi, bilgi-belge toplama/veri derleme, ödül/mükâfat verme.

➤ **Sosyal Değişim Derneği**

Adres: İstiklal Caddesi Bekar Sokak, 16/3, 34435 Beyoğlu / İstanbul

Telefon: 0212-292 34 39 - **Faks:** 0212-292 34 39

Web sitesi: www.sosyaldegisim.org - **E-posta:** bilgi@sosyaldegisim.org

İrtibata geçilecek kişi: F. Levent Şensever

Faks: 0212-292 34 39 - **E-posta:** lewoxx@gmail.com

Ayrımcılıkla ilgili yürütülen faaliyet türleri: çalışma/araştırma projesi, kongre/konferans, eğitim, dezavantajlı gruplarla düzenlenen proje/faaliyet, kampanya/kanaat oluşturma, yayımcılık, bilgi-belge toplama/veri derleme.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetin ana teması: ırkçılık, yabancı düşmanlığı, din ve inanç temelinde ayrımcılık, ırk ve etnik köken temelinde ayrımcılık, engellilik temelinde ayrımcılık, cinsel yönelim temelinde ayrımcılık, ırkçı şiddet, göçmenler, sığınmacılar ve mülteciler, toplumsal cinsiyetle ilgili sorunlar, nefret suçları.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle ele alınan konular: siyaset, hukuk, kültür, medya, din ve inanç.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle hedef alınan temel gruplar: genel olarak kamuoyu, gazeteciler, medya, aktivistler, sosyal hizmet çalışanları, dezavantajlı gruplar, çocuklar, gençler, öğrenciler.

➤ **Sosyal Kültürel Yaşamı Geliştirme Derneği (SKYGD)**

Adres: İstiklal Caddesi, Gazeteci Erol Dernek Sok. Hanif Han. No: 11-5, Beyoğlu / İstanbul

Telefon: 0212-252 70 54 - **Faks:** 0212-243 30 68

Web sitesi: www.sosyalkulturelyasam.org - **E-posta:** info@sosyalkulturelyasam.org

İrtibata geçilecek kişi: Gökhan Deniz

Telefon: 0212-252 70 54 - **Faks:** 0212-243 30 68 - **E-posta:** gokhandnz@yahoo.com

Ayrımcılıkla ilgili yürütülen faaliyet türleri: çalışma/araştırma projesi, kongre/konferans, eğitim, kampanya/kanaat oluşturma, kültürel faaliyet/sergi, bilgi-belge toplama/veri derleme.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetin ana teması: ırk ve etnik köken temelinde ayrımcılık.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle ele alınan konular: siyaset, eğitim, kültür, medya.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle hedef alınan temel gruplar: genel olarak kamuoyu, politikacılar, gazeteciler, medya, aktivistler, sosyal hizmet çalışanları, dezavantajlı gruplar, çocuklar, gençler, öğrenciler, öğretmenler, kamu görevlileri.

➤ **Spina Bifida Derneği Ankara Şubesi**

Adres: Harbiye Mah. İlke Sok. No:10/13 Dikmen/Ankara

Telefon: 0312-231 47 34 - **E-posta:** spinabifida_ank@yahoo.com

İrtibata geçilecek kişi: Selma Çalık

Telefon: 0533-324 63 74 - **E-posta:** selmacalik@yahoo.com

Ayrımcılıkla ilgili yürütülen faaliyet türleri: eğitim, kongre/konferans, yayımcılık.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetin ana teması: engellilik temelinde ayrımcılık.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle ele alınan konular: işgücü piyasası, hukuk, Medya, sağlık, eğitim.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle hedef alınan temel gruplar: genel olarak kamuoyu, araştırmacılar, uzmanlar, akademik çevre, aktivistler, sosyal hizmet çalışanları, çocuklar, gençler, öğrenciler, kamu görevlileri, dezavantajlı gruplar.

➤ **Tarih Vakfı**

Adres: Zindankapı Değirmen Sok. No: 15, Eminönü / İstanbul

Telefon: 0212-522 02 02 / 513 52 35 - **Faks:** 0212-513 54 00

Web sitesi: www.tarihvakfi.org.tr - **E-posta:** tarihvakfi@tarihvakfi.org.tr

İrtibata geçilecek kişi: Gamze Rezan Sarışen

Telefon: 0212-522 02 02- **Faks:** 0212-513 54 00 - **E-posta:** gsarisen@tarihvakfi.org.tr

Ayrımcılıkla ilgili yürütülen faaliyet türleri: çalışma/araştırma projesi, eğitim, yayımcılık, kültürel faaliyet/sergi.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetin ana teması: Eğitim materyallerindeki din ve inanç, ırk ve etnik köken, engellilik, cinsel yönelim ve toplumsal cinsiyet temelli veya göçmen, sığınmacı ve mülteci olma durumuyla ilgili veya ırkçılığı, ırkçı şiddeti, yabancı düşmanlığı barındıran tüm ayrımcı ifadelerin raporlanması.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle ele alınan konular: eğitim.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle hedef alınan temel gruplar: genel olarak kamuoyu, politikacılar, araştırmacılar, uzmanlar, akademik çevre, gazeteciler, medya, aktivistler, sosyal hizmet çalışanları, çocuklar, gençler, öğrenciler, öğretmenler, kamu görevlileri.

➤ **Toplum ve Hukuk Araştırmaları Vakfı (TOHAV)**

Adres: Kuloğlu Mah. Turnacıbaşı Sok. No: 39 K: 3-4-5, Beyoğlu / İstanbul

Telefon: 0212-293 47 70 / 71 - **Faks:** 0212-293 47 72

Web sitesi: www.tohav.org - **E-posta:** tohav@tohav.org; tohav@mynet.com

İrtibata geçilecek kişi: Ruhşen Doğan Yıldız

Telefon: 0212-293 47 70 / 71 - **Faks:** 0212-293 47 72

E-posta: ruhsendogan@tohav.org; ruhsendogan@hotmail.com

Ayrımcılıkla ilgili yürütülen faaliyet türleri: çalışma/araştırma projesi, kongre/konferans, eğitim, dezavantajlı gruplarla düzenlenen proje/faaliyet, yayıncılık, bilgi-belge toplama/veri derleme.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetin ana teması: din ve inanç temelinde ayrımcılık, ırk ve etnik köken temelinde ayrımcılık, göçmenler, sığınmacılar ve mülteciler, dilsel ayrımcılık.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle ele alınan konular: barınma, siyaset, hukuk, eğitim, medya, din ve inanç.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle hedef alınan temel gruplar: genel olarak kamuoyu, politikacılar, gazeteciler, medya, aktivistler, sosyal hizmet çalışanları, dezavantajlı gruplar, çocuklar, gençler, öğrenciler, öğretmenler, kadınlar, hukukçular, avukatlar, göç mağdurları.

➤ **Türkiye Devrimci Maden Arama ve İşletme İşçileri Sendikası (DEV. MADEN-SEN)**

Adres: Süleyman Sırrı Cad. No: 2/3, Yenışehir / Ankara

Telefon: 0312-434 52 82 - **Faks:** 0312-434 13 38

Web sitesi: www.devmadensen.org - **E-posta:** bilgi@devmadensen.org

İrtibata geçilecek kişi: Yılmaz Kızıllırmak

Faks: 0312-434 13 38 - **E-posta:** nehir@devmadensen.org

Ayrımcılıkla ilgili yürütülen faaliyet türleri: çalışma/araştırma projesi, eğitim, kampanya/kanaat oluşturma, yayıncılık, bilgi-belge toplama/veri derleme, kaynak sağlama.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetin ana teması: kamu maden işçisi karşısında özel sektör maden işçisinin hak yoksunluğu.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle ele alınan konular: barınma, sağlık, hukuk, eğitim, medya.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle hedef alınan temel gruplar: genel olarak kamuoyu, politikacılar, araştırmacılar, uzmanlar, akademik çevre, gazeteciler, medya, aktivistler, sosyal hizmet çalışanları, kamu görevlileri.

➤ **Türkiye Diyanet ve Vakıf Görevlileri Sendikası (DİYANET-SEN)**

Adres: GMK Bulvarı Şehit Danıştunalığı Sok. 3/11, Maltepe / Ankara

Telefon: 0312-230 46 96 - **Faks:** 0312-232 13 95

Web sitesi: www.diyamet-sen.org.tr - **E-posta:** diyanet-sen@diyanet-sen.org.tr

İrtibata geçilecek kişi: Mehmet Ali Güldemir

Telefon: 0312-230 46 96 - **Faks:** 0312-232 13 95 - **E-posta:** diyanet-sen@diyanet-sen.org.tr

Ayrımcılıkla ilgili yürütülen faaliyet türleri: eğitim, kampanya/kanaat oluşturma, kültürel faaliyet/sergi.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetin ana teması: din ve inanç temelinde ayrımcılık, toplumsal cinsiyetle ilgili sorunlar.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle ele alınan konular: eğitim, din ve inanç.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle hedef alınan temel gruplar: genel olarak kamuoyu, çocuklar, gençler, öğrenciler, kamu görevlileri, kadınlar.

➤ **Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı (TESEV)**

Adres: Bankalar Caddesi Minerva Han No: 2 Kat: 3, Karaköy / İstanbul

Telefon: 0212- 292 89 03 - **Faks:** 0212- 292 90 46

Web sitesi: www.tesev.org.tr - **E-posta:** info@tese.org.tr

Ayrımcılıkla ilgili yürütülen faaliyet türleri: çalışma/araştırma projesi, kongre/konferans, kampanya/kanaat oluşturma.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetin ana teması: din ve inanç temelinde ayrımcılık, ırk ve etnik köken temelinde ayrımcılık.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle ele alınan konular: sağlık, siyaset, eğitim, din ve inanç.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle hedef alınan temel gruplar: genel olarak kamuoyu, politikacılar, araştırmacılar, uzmanlar, akademik çevre, gazeteciler, medya, aktivistler, sosyal hizmet çalışanları, dezavantajlı gruplar, kamu görevlileri.

➤ **Türkiye Gıda Sanayi İşverenleri Sendikası (TÜGİS)**

Adres: Meşrutiyet Caddesi No:10 Aslı Han A Blok, 34435 Galatasaray, Beyoğlu / İstanbul

Telefon: 0212-251 34 80 / 81 - **Faks:** 0212-251 35 82

Web sitesi: www.tugis.org - **E-posta:** gidaisverenler@gmail.com

İrtibata geçilecek kişi: Selçuk Maruflu / Öztürk Eryalçın

Telefon: 0212-251 34 80 / 81 - **Faks:** 0212-251 35 82 - **E-posta:** gidaisverenler@gmail.com

➤ **Türkiye Görme Engelliler Derneği**

Adres: Osmanağa Mah. Kırtasiyeci Sok. No: 32/3, Kadıköy / İstanbul

Telefon: 0216-345 35 25 - **Faks:** 0216-337 26 73

Web sitesi: www.turged.org.tr - **E-posta:** bilgi@turged.org.tr

İrtibata geçilecek kişi: Ahmet Cantürk

Faks: 0216-337 26 73 - **E-posta:** bilgi@turged.org.tr

Ayrımcılıkla ilgili yürütülen faaliyet türleri: çalışma/araştırma projesi, eğitim, dezavantajlı gruplarla düzenlenen proje/faaliyet, kampanya/kanaat oluşturma, yayıncılık, kültürel faaliyet/sergi, bilgi-belge toplama/veri derleme.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetin ana teması: engellilik temelinde ayrımcılık, toplumsal cinsiyetle ilgili sorunlar.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle ele alınan konular: işgücü piyasası, barınma, siyaset, hukuk, eğitim, kültür, medya, spor.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle hedef alınan temel gruplar: genel olarak kamuoyu, dezavantajlı gruplar.

➤ **Türkiye İnsan Hakları Vakfı (TİHV)**

Adres: Akbaş Mahallesi Sarıca Sokak No:7 Hamamönü 06080 Altındağ/Ankara

Telefon: 0320-310 66 36 - **Faks:** 0312-310 64 63

Web sitesi: www.tihv.org.tr - **E-posta:** tihv@tihv.org.tr

İrtibata geçilecek kişi: Dr. Metin Bakkalcı

Telefon: 0312-310 66 36 - **Faks:** 0312-310 64 63 - **E-posta:** tihv@tihv.org.tr

Ayrımcılıkla ilgili yürütülen faaliyet türleri: çalışma/araştırma projesi, eğitim, kampanya/kanaat oluşturma, bilgi-belge toplama/veri derleme.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetin ana teması: din ve inanç temelinde ayrımcılık, ırkçı şiddet, toplumsal cinsiyetle ilgili sorunlar.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle ele alınan konular: diğer.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle hedef alınan temel gruplar: genel olarak kamuoyu, araştırmacılar, uzmanlar, akademik çevre, öğretmenler.

➤ **Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu (TÜRK-İŞ)**

Adres: Bayındır Sok. No: 10, 06410 Yenışehir / Ankara

Telefon: 0312-433 31 25 - **Faks:** 0312-433 68 09

Web sitesi: www.turkis.org.tr - **E-posta:** turkis@turkis.org.tr

İrtibata geçilecek kişi: Sinan Vargı / Hülya Uzuner

Faks: 0312-433 68 09 - **E-posta:** sinanvargi@gmail.com; hulyauzuner@gmail.com

➤ **Türkiye İşitme Engelliler Milli Federasyonu (TİEMF)**

Adres: Haseki Cad. Açıkgöz Sok. 31/3, Haseki – Aksaray / İstanbul

Telefon: 0212-588 72 23

Faks: 0212-588 72 41

Web sitesi: www.turkdeaf.org

E-posta: info@turkdeaf.org

İrtibata geçilecek kişi: İbrahim Toraman

Telefon: 0212-588 72 23

Faks: 0212-588 72 41

E-posta: itoraman@gmail.com

Ayrımcılıkla ilgili yürütülen faaliyet türleri: çalışma/araştırma projesi, kongre/konferans, eğitim, dezavantajlı gruplarla düzenlenen proje/faaliyet.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetin ana teması: engellilik temelinde ayrımcılık.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle ele alınan konular: sağlık, siyaset, eğitim, kültür.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle hedef alınan temel gruplar: genel olarak kamuoyu, politikacılar, araştırmacılar, uzmanlar, akademik çevre, gazeteciler, medya, aktivistler, sosyal hizmet çalışanları, dezavantajlı gruplar, çocuklar, gençler, öğrenciler, kamu görevlileri.

➤ **Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (TİSK)**

Adres: Hoşdere Caddesi Reşat Nuri Sokak No: 108, 06540 Çankaya / Ankara

Telefon: 0312-439 77 17 (pbx) - **Faks:** 0312-439 75 92 / 93

Web sitesi: www.tisk.org.tr - **E-posta:** tisk@tisk.org.tr

İrtibata geçilecek kişi: Hakkı Kızıloğlu

Ayrımcılıkla ilgili yürütülen faaliyet türleri: çalışma/araştırma projesi, kongre/konferans, yayıncılık, bilgi-belge toplama/veri derleme.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetin ana teması: toplumsal cinsiyetle ilgili sorunlar.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle ele alınan konular: işgücü piyasası, hukuk.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle hedef alınan temel gruplar: genel olarak kamuoyu, politikacılar, araştırmacılar, uzmanlar, akademik çevre, gazeteciler, medya, dezavantajlı gruplar, kadınlar.

➤ **Türkiye Körler Vakfı (TKV)**

Adres: Fevzi Çakmak 1 Sok. No:14/3 Demirtepe-Kızılay/Ankara

Telefon: 0312-230 73 11 - **Faks:** 0312-230 14 83

Web sitesi: : www.tkorlervakfi.org.tr - **E-posta:** tkvakfi@gmail.com

İrtibata geçilecek kişi: Şükrü Yurdakan

Telefon: 0312- 230 73 11 - **Faks:** 0312-230 14 83 - **E-posta:** sukruyurdakan@gmail.com

Ayrımcılıkla ilgili yürütülen faaliyet türleri: eğitim, kültürel faaliyet/sergi, dezavantajlı gruplarla düzenlenen proje/faaliyet, ödül mükâfat verme.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetin ana teması: ırkçılık, din ve inançtemelinde ayrımcılık, engellilik temelinde ayrımcılık, toplumsal cinsiyetle ilgili sorunlar, yabancı düşmanlığı, ırk ve etnik köken temelinde ayrımcılık, cinsel yönelim temelinde ayrımcılık.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle ele alınan konular: işgücü piyasası, kültür, spor, hukuk, sağlık, eğitim.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle hedef alınan temel gruplar: çocuklar, gençler, öğrenciler, dezavantajlı gruplar, kadınlar.

➤ **Türkiye Maden İşçileri Sendikası (MADEN-İŞ)**

Adres: Strazburg Cad. No:7, Sıhhiye / Ankara

Telefon: 0312-231 73 55 / 56 / 57 - **Faks:** 0312-229 89 31

Web sitesi: www.madenis.org.tr - **E-posta:** bilgi@madenis.org.tr

İrtibata geçilecek kişi: Murat Bekem

Telefon: 0312-231 73 55 - **Faks:** 0312-229 89 31 - **E-posta:** bilgi@madenis.org.tr

Ayrımcılıkla ilgili yürütülen faaliyet türleri: eğitim.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetin ana teması: sendikasılaştırma.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle ele alınan konular: sağlık, hukuk, eğitim.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle hedef alınan temel gruplar: tüm bireyler.

➤ **Türkiye Motorlu Taşıtlı İşçileri Sendikası (TÜMTİS)**

Adres: İnebey Mahallesi, İnkılap Caddesi, No: 25/1-2-3, Aksaray / İstanbul

Telefon: 0212-530 07 43 / 530 07 44 - **Faks:** 0212-588 26 20

Web sitesi: www.tumtis.org.tr - **E-posta:** info@tumtis.org.tr

İrtibata geçilecek kişi: Gürel Yılmaz

Telefon: 0212-530 07 43 - **Faks:** 0212-588 26 20

E-posta: yilmaz.gurel@tumtis.org.tr; gurelyilmaz1964@hotmail.com

➤ **Türkiye Ortopedik Özürlüler Federasyonu (TOOF)**

Adres: Arpaemini Mah. Dr. Ahmet Paşa Sok. No: 1, Fatih / İstanbul

Telefon: 0212-635 94 82 - **Faks:** 0212-534 59 80

Web sitesi: www.toof.org.tr - **E-posta:** info@toof.org.tr

İrtibata geçilecek kişi: Ayhan Bahçeli

Faks: 0212-534 59 80 - **E-posta:** abahceli@hotmail.com

➤ **Türkiye Otel, Lokanta, Dinlenme Yerleri İşçileri Sendikası (TOLEYİS)**

Adres: İnebey Mah. Küçük Langa Cad. Bilir İş Merkezi No: 16/18 Kat: 3, Aksaray / İstanbul

Telefon: 0212-530 73 82 - **Faks:** 0212-530 72 99

Web sitesi: www.toleyis.org.tr - **E-posta:** toleyis@toleyis.org.tr

İrtibata geçilecek kişi: Barış Erdem Gürkan

Telefon: 0212-530 73 82 - **Faks:** 0212-530 72 99 - **E-posta:** tis@toleyis.org.tr

➤ **Türkiye Özürlüler Eğitim ve Dayanışma Vakfı (ÖZEV)**

Adres: Fatih Cad. Çağla Sok No: 2, Keçiören / Ankara

Telefon: 0312-360 97 47 - **Faks:** 0312-360 97 47

Web sitesi: www.ozevvakfi.org - **E-posta:** info@ozevvakfi.org

İrtibata geçilecek kişi: Tekin Başer

Telefon: 0312-360 97 47 - **Faks:** 0312-360 97 48 - **E-posta:** info@ozevvakfi.org

Ayrımcılıkla ilgili yürütülen faaliyet türleri: kongre/konferans, dezavantajlı gruplarla düzenlenen proje/faaliyet, kampanya/kanaat oluşturma, bilgi-belge toplama/veri derleme.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetin ana teması: engellilik temelinde ayrımcılık.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle ele alınan konular: hukuk, eğitim.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle hedef alınan temel gruplar: gazeteciler, medya, dezavantajlı gruplar, kamu görevlileri.

➤ **Türkiye Petrol Kimya Lastik İşçileri Sendikası (PETROL-İŞ)**

Adres: Kuşbakışı Cad. No: 25 Altunizade, Üsküdar / İstanbul

Telefon: 0216-474 98 70 - **Faks:** 0216-474 98 67

Web sitesi: www.petrol-is.org.tr - **E-posta:** merkez@petrol-is.org.tr

İrtibata geçilecek kişi: Erhan Kaplan

Telefon: 0216-474 98 70 - **Faks:** 0216-474 98 67 - **E-posta:** erhankaplan@petrol-is.org.tr

Ayrımcılıkla ilgili yürütülen faaliyet türleri: eğitim, dezavantajlı gruplarla düzenlenen proje/faaliyet, kampanya/kanaat oluşturma, kültürel faaliyet/sergi.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetin ana teması: toplumsal cinsiyetle ilgili sorunlar.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle ele alınan konular: siyaset, eğitim, medya.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle hedef alınan temel gruplar: kadınlar.

➤ **Türkiye Sağlık Endüstrisi İşverenleri Sendikası (SEİS)**

Adres: Sağlık 1 Sok. No: 12/3, Yenışehir / Ankara

Telefon: 0312-430 65 63 - **Faks:** 0312-430 61 83

Web sitesi: www.seis.org.tr - **E-posta:** seis@seis.org.tr

İrtibata geçilecek kişi: Refika Eser

Telefon: 0312-430 65 63 - **Faks:** 0312-430 61 83 - **E-posta:** refika.eser@seis.org.tr

➤ **Türkiye Sakatlar Derneği Genel Merkezi**

Adres: Gureba Hastanesi Cad. No: 31/4, Fatih / İstanbul

Telefon: 0212-521 49 12 - **Web sitesi:** www.tsd.org.tr - **E-posta:** info@tsd.org.tr

İrtibata geçilecek kişi: Şükrü Boyraz / H. Ergün İşeri

E-posta: sukruboyraz@tsd.org.tr; tsd@tsd.org.tr

Ayrımcılıkla ilgili yürütülen faaliyet türleri: eğitim, dezavantajlı gruplarla düzenlenen proje/faaliyet.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetin ana teması: engellilik temelinde ayrımcılık.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle ele alınan konular: işgücü piyasası, eğitim.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle hedef alınan temel gruplar: dernek yöneticileri ve aktivistleri.

➤ **Türkiye Sakatlar Konfederasyonu**

Adres: Sosyal İşhanı No: 108, Kızılay / Ankara

Telefon: 0312-434 51 00 - **Faks:** 0312-434 10 25 - **E-posta:** tsk_1986@hotmail.com

İrtibata geçilecek kişi: Yusuf Çelebi

Telefon: 0312-434 51 00 - **Faks:** 0312-434 10 25

➤ **Türkiye Sivil Havacılık Sendikası (HAVA-İŞ)**

Adres: İncirli Cad. Volkan Apt. No: 68/1, 34730 Bakırköy / İstanbul

Telefon: 0212-660 20 95 (pbx) - **Faks:** 0212-571 90 51

Web sitesi: www.havais.org.tr - **E-posta:** havais@havais.org.tr

İrtibata geçilecek kişi: Kemal Ülker

Telefon: 0212-660 20 95 - **Faks:** 0212-571 90 51 - **E-posta:** kemalulker@havais.org.tr

Ayrımcılıkla ilgili yürütülen faaliyet türleri: eğitim, yayıncılık.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetin ana teması: eşit işe eşit ücret sağlanması.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle ele alınan konular: işgücü piyasası.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle hedef alınan temel gruplar: sendika üyeleri.

➤ **Türkiye Tütün, Müskirat, Gıda ve Yardımcı İşçileri Sendikası (TEKGIDA-İŞ)**

Adres: Konaklar Sokak. No: 1, Dördüncü Levent, Beşiktaş / İstanbul

Telefon: 0212-264 49 96 - **Faks:** 0212-278 95 34

Web sitesi: www.tekgida.org.tr - **E-posta:** bilgi@tekgida.org.tr

İrtibata geçilecek kişi: Tülay Özerman

Telefon: 0212-264 49 96 (112) - **Faks:** 0212-278 95 34 - **E-posta:** yozerman@yahoo.com

Ayrımcılıkla ilgili yürütülen faaliyet türleri: çalışma/araştırma projesi, kongre/konferans, eğitim.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetin ana teması: toplumsal cinsiyetle ilgili sorunlar.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle ele alınan konular: işgücü piyasası, sağlık, siyaset, eğitim.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle hedef alınan temel gruplar: araştırmacılar, uzmanlar, akademik çevre, kadınlar.

➤ **Türkiye Üniversiteleri Öğrenci Yaklaşımı Derneği (ÜÖYD/TÜÖY)**

Telefon: 0505- 569 18 93 - **Web sitesi:** www.tuoy.org

İrtibata geçilecek kişi: Hatice Kapusuz - Oğuz Ağbaş

E-posta: kapusuzhatice@yahoo.com; ozanagbas@gmail.com

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle ele alınan konular: kültür, eğitim.

➤ **Türkiye Yol, Yapı ve İnşaat İşçileri Sendikası (YOL-İŞ)**

Adres: Sümer 1 Sokak No: 18, Kızılay / Ankara

Telefon: 0312-232 46 87 - **Faks:** 0312-232 48 10

Web sitesi: www.yol-is.org.tr - **E-posta:** yolis@yol-is.org.tr

İrtibata geçilecek kişi: Özgür Doruk

Telefon: 0312-232 46 87 (134) - **Faks:** 0312-232 48 10 - **E-posta:** ozgurdoruk@yol-is.org.tr

Ayrımcılıkla ilgili yürütülen faaliyet türleri: çalışma/araştırma projesi, eğitim, dezavantajlı gruplarla düzenlenen proje/faaliyet, kampanya/kanaat oluşturma, yayımcılık.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetin ana teması: cinsel yönelim temelinde ayrımcılık, toplumsal cinsiyetle ilgili sorunlar.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle ele alınan konular: işgücü piyasası, sağlık, eğitim.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle hedef alınan temel gruplar: çocuklar, gençler, öğrenciler, kamu görevlileri, kadınlar.

➤ **Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi (UAÖ) - Amnesty International**

Adres: Abdülhakhamid Cd. No:30/5 Talimhane Beyoğlu/İstanbul

Telefon: 0212-361 62 17-18 - **Faks:** 0212-361 62 19

Web sitesi: www.amnesty.org.tr - **E-posta:** posta@amnesty.org.tr; merkez@amnesty.org.tr

İrtibata geçilecek kişi: Ruhat Sena Danışman

Telefon: 0212-361 62 17 Dh:12 - **Faks:** 0212-361 62 19 - **E-posta:** ruhat.eksener@amnesty.org.tr

Ayrımcılıkla ilgili yürütülen faaliyet türleri: eğitim, kampanya/kanaat oluşturma, kültürel faaliyet/sergi, kongre/konferans, yayımcılık, Bilgi-belge toplama/veri derleme, ödül/mükâfat verme.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetin ana teması: toplumsal cinsiyetle ilgili sorunlar, cinsel yönelim temelinde ayrımcılık, göçmenler, sığınmacılar ve mülteciler.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle hedef alınan temel gruplar: genel olarak kamuoyu, araştırmacılar, uzmanlar, akademik çevre, aktivistler, sosyal hizmet çalışanları, çocuklar, gençler, öğrenciler, kamu görevlileri, gazeteciler, medya, dezavantajlı gruplar, öğretmenler, kadınlar.

➤ **Uluslararası Hrant Dink Vakfı**

Adres: Halaskargazi Cad. No:74 Seba Apt. Daire:1 Osmanbey 34371 Şişli/İstanbul

Telefon: 0212-240 33 61 - **Faks:** 0212-240 33 94

Web sitesi: www.hrantdink.org - **E-posta:** info@hrantdink.org

İrtibata geçilecek kişi: Hermine Sayan

Telefon: 0212-240 33 61 - **Faks:** 0212- 240 33 94 - **E-posta:** info@hrantdink.org

Ayrımcılıkla ilgili yürütülen faaliyet türleri: çalışma /araştırma projesi, Kampanya/kanaat oluşturma, dezavantajlı gruplarla düzenlenen proje/faaliyet, Bilgi-belge toplama/veri derleme.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetin ana teması: ırkçılık, din ve inanç temelinde ayrımcılık, ırkçı şiddet, ırk ve etnik köken temelinde ayrımcılık.

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle ele alınan konular: hukuk, medya, eğitim,

Ayrımcılıkla ilgili faaliyetle hedef alınan temel gruplar: kamu görevlileri, politikacılar, gazeteciler, medya, öğretmenler.